

European Archives of Social Sciences Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi

Vol/ Cilt 1. Issue/Sayı:1, June 2024

ORIGINAL ARTICLES

- 03 **The Investigation of Marital Conflict, Depression, and Perceived Social Support Levels of the Individuals Whose Spouses Gamble**
Eşi Kumar Oynayan Bireylerin Evlilik Çatışması, Depresyon ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi
- 11 **Investigation of PTSD And Psychopathological Symptoms in Drug Users**
Madde Kullanıcılarında TSSB ve Psikopatolojik Belirtilerin İncelenmesi
- 22 **Problems Faced by Bank Employees in Electronic Banking Applications Example of TRNC Bank Employees**
Banka Çalışanlarının Elektronik Bankacılık Uygulamalarında Karşılaştığı Sorunlar: KKTC Banka Çalışanları Örneği
- 30 **Investigation of Personality Traits, Dark Triad and Aggression in the Context of Impostor Phenomenon in University Students**
Üniversite Öğrencilerinde Durumluk Sahtecilik Olgusu Bağlamında Kişilik Özellikleri, Karanlık Üçlü ve Saldırganlığın İncelenmesi

REVIEW ARTICLES

- 39 **Self-Change and Self-Efficacy in the Romantic Relationships**
Romantik İlişkilerde Benlik Değişimi ve Öz Yeterlik
- 46 **Schema Therapy in Individuals with Depression on its Use**
Depresyona Sahip Bireylerde Şema Terapinin Kullanılması Üzerine Bir Derleme

Cyprus Mental Health
Institute

Bağımlılık Tedavisinde *YENİ UMUT*

Pembe Köşk Psikiyatri Hastanesi

Değirmen Sokak, No: 7 Karşıyaka / Girne / KKTC

Tel: (+90)548 883 83 07 - E-mail: info@pembekoskhastanesi.com - www.pembekoskhastanesi.com

European Archives of Social Sciences

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi

Vol.1, Issue 1, June 2024 / Cilt.1, Sayı:1, Haziran 2024

QUARTERLY / ÜÇ AYDA BİR YAYIMLANIR

EDITORIAL IN CHIEF / YAYIN YÖNETMENİ

Yrd. Doç. Dr. Ayhan Çakıcı

DEPUTY EDITORS / YAYIN YÖNETMENİ YARDIMCILARI

Prof. Dr. Kültegin Ögel
Doç. Dr. Hüda Hüdaverdi

Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

EDITORIAL ADVISORY BOARD / YAYIN DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ebru Tansel Nicosia / Cyprus
Prof. Dr. Orhan Doğan, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Vlada Pishchic, Rostov / Rusya
Prof. Dr. Antonio Prunas, Milan / Italy
Prof. Dr. Fatmagül Cırhınlioğlu, Nicosia / Cyprus
Prof. Dr. Figen Karadağ, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Özlem Kararırmak, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Alim Kaya, Famagusta / Cyprus
Prof. Dr. Münevver Yalçınkaya, Nicosia / Cyprus
Prof. Dr. Oğuz Polat, İstanbul / Turkey
Prof. Dr. Tamer Eker, İstanbul/Turkey
Assoc.Prof. Dr. Rabia Bilici, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof. Dr. İbrahim Taymur, Bursa / Turkey
Assoc.Prof.Dr. İrem Erdem Atak, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Elif Mutlu, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Ülgen H. Okyayuz, Nicosia / Cyprus
Assoc.Prof.Dr. Aylin Özbek, İzmir / Turkey
Assoc.Prof.Dr.Tayfun Doğan, İstanbul / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Bahar Baştuğ, Ankara / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Sibel Dinçyürek, Famagusta / Cyprus
Assoc.Prof.Dr. İpek Sönmez, Nicosia / Cyprus
Assoc.Prof.Dr. Utku Beyazıt, Antalya / Turkey
Assoc.Prof.Dr. Sultan Okumuşoğlu, Lefke / Cyprus
Assoc.Prof.Dr. Azmiye Yinal, Lefkoşa/Cyprus
Assoc.Prof..Dr Asra Babayiğit, Girne/Cyprus

Assoc.Prof.Dr. Ece E. Müezzın Girne/ Cyprus
Asst.Prof.Dr.Besedova Petra, Hradec Kralove/Czech Republic
Asst.Prof.Dr. Kuzeymen Balıkcı, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr. Deniz Ergün, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr. Ezgi Ulu, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Meryem Karaaziz, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr.Fusun Gökçaya, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr Aslı Niyazi, Kalkanlı / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Hande Çelikay Söyler, İzmir / Turkey
Asst.Prof.Dr .Asuman Bolkan, Kyrenia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Zafer Bekiroğulları, Londra / İngiltere
Asst.Prof.Dr .Başak Bağlama, Nicosia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Linda Fraim, Kyrenia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Çiğdem Dürüst, Kyrenia / Cyprus
Asst.Prof.Dr .Güley Bilgi Abatay, Kyrenia / Cyprus
Asst.Prof.Dr. Şenel Çıtak, Ordu / Turkey
Asst.Prof.Dr. Pınar Dursun, Afyon / Turkey
Dr. Bingül Subaşı, Nicosia / Cyprus
Dr. Damla Alkan, Nicosia / Cyprus
Dr. Gloria Manyeruke, Harare / Zimbabwe
Dr. Fatoş Özeylem, Mağusa / Cyprus
Dr. Nurlaila Effendy, Mandala / Indonesia
Dr. Selman Arslanbaş, Girne/ Cyprus
Dr. Taner Erol, Rize / Turkey
Dr. Hasan Örtücü, Rize / Turkey

Dil Editörü / Language Editor: MSc.Şimay Erdemirci

Dış İlişkiler Editörü / Foreign Relations Editor: MSc. Atakan Taşkiran

İstatistik Editörü / Statistics Editor: BSc. Mehmetali Kocabaşoğlu

Web Editörü / Web Editor: MSc.Nur Şeyda Peker

Owner / Sahibi: Ebru Çakıcı

Broadcast Manager / Sorumlu Yazı İşleri Md.: Seher Oğul

Press / Baskı : Kıbrıs Haberatör Basın Yayın

Number: +90 542 855 33 93

E-mail: ktpdergisi@gmail.com

Web Page /Web Sitesi: http://www.ktpdergisi.com/

©European Archives of Social Sciences is published by Cyprus Mental Health Institute

European Archives of Social Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Editorial Ayhan Çakıcı.....2

ORIGINAL ARTICLES / ARAŞTIRMALAR

The Investigation of Marital Conflict, Depression, and Perceived Social Support Levels of the Individuals Whose Spouses Gamble
Eşi Kumar Oynayan Bireylerin Evlilik Çatışması, Depresyon ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi
Rüveyda Özorhan, Deniz Ergün.....3

Investigation of PTSD And Psychopathological Symptoms in Drug Users
Madde Kullanıcılarında TSSB ve Psikopatolojik Belirtilerin İncelenmesi
Şeyma Tunçay, Mehmet Çakıcı11

Problems Faced by Bank Employees in Electronic Banking Applications Example of TRNC Bank Employees
Banka Çalışanlarının Elektronik Bankacılık Uygulamalarında Karşılaştığı Sorunlar: KKTC Banka Çalışanları Örneği
Azmiye Yınal, Bengü Kayıarslan.....22

Investigation of Personality Traits, Dark Triad and Aggression in the Context of Impostor Phenomenon in University Students
Üniversite Öğrencilerinde Durumluk Sahtecilik Olgusu Bağlamında Kişilik Özellikleri, Karanlık Üçlü ve Saldırganlığın İncelenmesi
Zihniye Okray, Ece E. Müezzın30

REVIEW ARTICLES / DERLEMELER

Self-Change and Self-Efficacy in the Romantic Relationships
Romantik İlişkilerde Benlik Değişimi ve Öz Yeterlik
Dilara Gülpak, Asra Babayiğit39

Schema Therapy in Individuals with Depression on its Use
Depresyona Sahip Bireylerde Şema Terapinin Kullanılması Üzerine Bir Derleme
Esmâ Katırcıoğlu, Meryem Karaaziz46

INSTRUCTION FOR AUTHORS/ YAZARLARA BİLGİLER53

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Ayhan Çakıcı¹

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivi Başlarken

Değerli Okuyucular,

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivi adı altında, akademik ve bilimsel dünyaya bundan sonra çok önemli katkısı olacağına inandığımız yeni bir dergi çıkarmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Psikoloji, ekonomi, sosyoloji ve diğer sosyal bilimler alanlarındaki tüm konuları kapsayacak olan Avrupa Sosyal Bilimler Arşivi, hakemli ve üç ayda bir yayınlanan bilimsel bir dergi olacaktır. Dergi, birçok bilimsel araştırmanın sunulmasını sağlayacak bir ortam oluşturacak ve sosyal bilimler alanındaki yeni bilgilerin ve güncel yaklaşımların paylaşılmasına olanak sağlayacaktır.

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivi, yaratacağı bilimsel bilgi paylaşımı ortamı ile bilim insanları için önemli bir ulusal ve uluslararası platform oluşturacaktır. Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü tarafından çıkarılan bu derginin hedefi yerel bir dergi olmaktan çok, uluslararası bilimsel paylaşımı sağlamaktır. Bu doğrultuda ilk sayısından itibaren yazılar hem Türkçe hem de İngilizce olarak dergide yayımlanmaya başlayacaktır. Ancak, sosyal bilimler alanında global olarak tüm çalışanların yararlandığı ve yeni bilgilere ulaşma ortamının sağlandığı bir kaynak olma özelliği, derginin ilk sayısından itibaren temel hedefi olmaya devam edecektir.

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivi'nin hazırlanmasında genç ve hevesli bir ekip çok ciddi katkı koymuştur. Derginin bir üniversite veya kurumun kendi içinde yazılarının yayınlandığı dar bir yayın misyonu olmasından kaçınılmış ve pek çok üniversiteden ve kurumdan akademisyenin katkı koyduğu coğrafi dağılımı geniş bir dergi yapısı oluşturulmuştur. Avrupa, Türkiye ve Kıbrıs'ın çeşitli alanlarındaki bilim insanlarının katkı koyduğu Avrupa Sosyal Bilimler Arşivi'nde, daha ilk sayıdan itibaren pek çok bilim insanlarının katılımıyla uluslararası bir platform oluşturulabilmiştir. Katkı koyan herkese çok teşekkür eder, bilim dünyasına derginin hayırlı olmasını temenni ederim.

Dear Readers,

We are happy to publish a new journal under the name European Archives of Social Sciences, which we believe will make a significant contribution to the academic and scientific world from now on. The European Archives of Social Sciences, which will cover all subjects in the fields of psychology, economics, sociology, and other social sciences, will be a peer-reviewed scientific journal published quarterly. The journal will create an environment where scientific research will be presented and will enable the sharing of new information and current approaches in the field of social sciences.

The European Archives of Social Sciences will create an important national and international platform for scientists with the scientific information-sharing environment it will create. The aim of this journal, published by the Cyprus Mental Health Institute, is to provide international scientific sharing rather than being a local journal. In this regard, articles will begin to be published in the journal in both Turkish and English, starting from the first issue. Since its first issue, the journal has maintained its primary objective of being a valuable resource for all employees worldwide in the field of social sciences and providing an environment that facilitates access to new information.

The preparation of the European Archives of Social Sciences has been significantly enhanced by the efforts of a young and enthusiastic team. The journal has avoided a narrow publication mission confined to articles from a single university or institution, and instead, has established a broad journal structure with contributions from numerous universities and institutions. The European Archives of Social Sciences has involved scientists from various fields across Europe, Turkey, and Cyprus, becoming an international platform from its very first issue. I would like to extend my sincere thanks to all contributors and hope that the journal will be beneficial to the scientific community.

¹Assis. Prof., Department of Psychological Counselling and Guidance, University of Kyrenia, Kyrenia-Cyprus., Orcid İd:<https://orcid.org/0000-0002-5882-4892>

Address of correspondence/Yazışma adresi: Department of Psychological Counselling and Guidance, University of Kyrenia, Kyrenia-Cyprus. **E-mail:** editör@eassjournal.com

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / European Archives of Social Sciences (www.eassjournal.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

The Investigation of Marital Conflict, Depression, and Perceived Social Support Levels of the Individuals Whose Spouses Gamble*

Eşi Kumar Oynayan Bireylerin Evlilik Çatışması, Depresyon ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi

Rüveyda Özorhan¹, Deniz Ergün²

Abstract:

Gambling, which has become a social problem, also causes adverse effects on the individuals whose spouses gamble. In this study, marital conflict, depression and perceived social support levels of individuals whose spouses gamble were compared with the individuals whose spouses did not gamble. In addition, the prediction of perceived social support and marital conflict on depression, and the mediator role of perceived support between marital conflict and depression were investigated in individuals whose spouses gamble. The sample of this study consists of 47 participants living in TRNC who reported that their spouses gambled and 52 participants who reported that their spouses did not gamble. Socio-demographic information form, Marital Conflict Scale, Beck Depression Inventory, and Perceived Social Support Scale were used in the study. The depression and marital conflict scores of the spouses of the gamblers were found to be higher and the perceived social support was found to be lower than the comparison group. It was determined that marital conflict and perceived social support scores of individuals whose spouses gamble explained 68.3% of their depression scores. Perceived social support was found to have a partial mediator role between marital conflict and depression. These findings revealed the importance of considering the mental health of individuals whose spouses gamble and provide social support.

Keywords: Gambling, Depression, Marriage Conflict, Perceived Social Support

*This study was produced from a master's thesis.

¹Msc. Pembe Köşk Psychiatry Hospital, Karşıyaka-Girne-TRN Cyprus, e-mail: rvydaozorhan@hotmail.com Orcid ID: 0000-0001-8623-5916

²Assoc. Prof. Dr., Cyprus Science University, Department of Economics, Administrative and Social Sciences, Psychology Department, Nicosia, TRNC, denizergun@csu.edu.tr, Orchid ID: 0000-0001-8623-5916

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Rüveyda Özorhan, Pembe Köşk Psikiyatri Merkezi Değirmen Sokak No: 7 Karşıyaka-Girne-TRN Cyprus, e-mail: rvydaozorhan@hotmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 07.04.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 19.04.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 24.04.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 26.06.2024

Citing/Referans Gösterimi: Özorhan, R. & Ergün, D. (2024). The Investigation of Marital Conflict, Depression, and Perceived Social Support Levels of the Individuals Whose Spouses Gamble. *European Archives of Social Sciences*, 1(1): 3-10

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / European Archives of Social Sciences (www.eassjournal.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Toplumsal bir sorun haline gelen kumar, kumar oynayan bireylerin eşlerinde de olumsuz etkiye neden olmaktadır. Bu çalışmada kumar oynayan bireylerin eşlerinin depresyon, evlilik çatışması ve algılanan sosyal destek düzeyleri kumar eşleri kumar oynamayan bireylerle ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Ayrıca, eşi kumar oynayan bireylerde algılanan sosyal destek ve evlilik çatışmasının depresyonu yordayıcılığı ve algılanan desteğin evlilik çatışması ile depresyon arasındaki aracı rolü incelenmiştir. Bu araştırmanın örneklemi KKTC’de yaşayan ve eşlerinin kumar oynadığını bildiren 47 ve eşlerinin kumar oynamadığını bildiren 52 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada sosyo-demografik bilgi formu, Evlilik Çatışması Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Kumar oynayan bireylerin eşlerinin depresyon, evlilik çatışması puanları karşılaştırma grubuna göre daha yüksek bulunmuş ve algılanan sosyal desteğin ise düşük olduğu tespit edilmiştir. Eşi kumar oynayan bireylerin evlilik çatışması ve algılanan sosyal destek puanları depresyon puanlarının %68,3’ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Algılanan sosyal desteğin evlilik çatışması ve depresyon arasında kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur. Bu bulgular eşi kumar oynayan bireylerin ruh sağlığının dikkate alınmasını ve sosyal destek sağlanmasının önemini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Kumar oynama, Depresyon, Evlilik çatışması, Algılanan sosyal destek.

Giriş

Günümüzde kumar oynama ciddi bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Son yıllarda, kumar oynamaya teşvikin artması (Newall ve ark., 2019) ve erişimin kolaylaşması (Monaghan, 2009) nedeniyle kumar oynama sıklığında artış gözlemlenmiştir. Kumar oynama bozukluğunun dünya genelinde yaygınlığı %1 ile %5.8 arasında değiştiği bildirilmektedir. (WHO, 2019). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet’inde (KKTC) kumar bağımlılığı oranının % 3.8 ve kumar probleminin ise % 9.5 olduğu tespit edilmiştir (Çakıcı ve ark., 2019).

Kumar oynama davranışı bireylerin ruh sağlığını olumsuz etkilediği gibi (Poirier-Arbour ve ark., 2014), aile ilişkilerinde ve profesyonel yaşamlarında da sorunlara neden olmaktadır (Downs ve Woolrych, 2010; Patford, 2009; Kalischuk ve ark., 2006; Poirier-Arbour ve ark., 2014). Kumarın olumsuz sonuçlarından sadece kumar oynayan birey değil aynı zamanda yakın ilişkide olduğu ebeveynleri, eşleri ve çocuklarda etkilenmektedir (Kalischuk ve ark., 2006). Kumar oynama davranışına yönelik alınacak önlemlerde ve tedavi programlarında kumar oynamanın olumsuz sonuçlarından etkilenen yakın çevrede göz önünde bulundurulmalıdır.

Kumar oynama davranışı bireylerin evlilikleri veya romantik ilişkileri üzerinde olumsuz etkilere neden olmakta ve yüksek boşanma oranları görülmektedir (Shaw ve ark., 2007). Alkol (Whisman ve ark., 2000) ve madde bağımlılığı (Scott ve ark., 2013) gibi biyolojik bağımlılıkların yanı sıra davranışsal bağımlılıkların da evlilik çatışmasını artırdığı ortaya konmuştur (Coyne ve ark., 2012). Patolojik kumar oynama, aile içi çatışmalarda özellikle eş şiddetine kadar gidebilecek olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Muelleman ve ark., 2002). Suomi ve meslektaşları (2013) Avustralya’da 120 aile ile yaptıkları çalışmada kumar sorunu yaşayan bireyin bir anda fazla miktarda maddi kayıp yaşamaması sonucu oluşan hayal kırıklığının neden olduğu öfke ile şiddet uyguladıklarını bildirmişlerdir. Kumar oynayan bireyin kumar oynama davranışını inkâr etmesi, gizlemesi ve bir sorun olarak kabul etmemesi, bu çatışmaların sıklığında artışa neden olmaktadır (Kalischuk, 2010). Kumar bağımlılığında, madde veya alkol bağımlılığında olduğu gibi fizyolojik belirtilerin olmaması nedeniyle geç fark edilmektedir

(Alavi ve ark., 2012). Kumarın en önemli yıkıcı sonuçlarından biri olan kısa sürede çok ciddi maddi kayıpların yaşanması finansal sorunlara yol açmakta ve bu da aile içerisinde çatışmalara neden olmaktadır (McComb ve ark., 2009). Kumardan dolayı ailenin yaşadığı finansal sorunların giderilmesi için eşler birikimlerini kullandıklarını veya tekrar iş yaşamına geri dönerek fedakârlık yaptıklarını bildirmişlerdir (McComb ve ark., 2009). Kumar oynama davranışının önlenmesinin yanı sıra bağımlılıktan kaynaklanan eş ilişkileri güçlendirilmesi, aile içi iletişimin düzenlenmesi ve eşlere destek verilmesi önemlidir.

Kumar oynama davranışı gösteren bireylerin, eşlerinin ruhsal durumları ile ilgili çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Kumar oynama davranışının olumsuz sonuçları eşler tarafından, kumar oynayan bireye göre daha ciddi sorunlar olarak algılanmaktadır (Ferland ve ark., 2008). Kumar oynayan bireylerin eşleri, kumarın ailenin finansal durumunu kötüleştirdiğini, ruhsal ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkileyecek düzeyde eşleri ile çatışmalar yaşadıklarını bildirmişlerdir (Wenzel ve ark., 2008). Hong Kong’ta yapılan kumar oynayan bireylerin eşlerinde bir çalışmada katılımcıların %72.6’sının orta ve yüksek düzeyde psikolojik stres ve %60.2’sinin genel sağlıklarının düşük olduğu tespit edilmiştir (Chan ve ark., 2016). Kumar oynama probleminin şiddeti arttıkça eşlerde daha fazla stres ve ilişki doyumunda azalma tespit edilmiştir (Hodgins ve ark., 2007). Patolojik kumar oynamanın eşlerde depresyon veya anksiyete bozukluklarına, alkol veya uyuşturucu madde kullanımı ya da her ikisinin de kötüye kullanımına yol açtığı ortaya konmuştur (Shaw ve ark., 2007).

Patolojik kumar oynama davranışı gösteren bireylerde sosyal desteğin önemli rol oynadığı ve etkili kumar tedavilerinde sosyal desteğin sağlanarak iyileşmede ivme kazanılması önerilmektedir (Petry ve Weiss, 2009). Evli olanın bireyin psikolojik iyi oluşunda etkili olduğu bilinmektedir (Kim ve McKenry, 2002). Özellikle evli ve eşle yakın ilişkide olmanın madde tedavisi alan bireylerin iyileşme süreçlerinde daha olumlu etkiler sağladığı ortaya konmuştur (Heinz ve ark., 2009). Benzer şekilde kumar bağımlılığı tedavisinde ailenin katılımı, bireysel ve aile

işleyişinde düzelmeleri desteklediği gibi daha iyi tedavi sonuçlarının da elde edilmesini sağlamıştır (Kourgiantakis ve ark., 2013). Diğer taraftan kumar oynayan bireyin yakınlarında yalnızlaşma tespit edilmiştir (Dickson-Swift ve ark., 2005; Salonen ve ark., 2014). Krishnan ve Orford (2002) kumar bağımlılığı olan bireylerin eşleri ile yaptıkları çalışmalarında, eşlerin çevrelerinden olumlu duygusal ve pratik desteklere ihtiyaç duyduklarını, ancak bu yönde yeterli desteği alamadıklarını tespit etmişlerdir.

Kumar oynayan bireylerin eşlerinde kumar oynamadan kaynaklanan deneyimlerin anlaşılması, kumar oynama davranışının önlenmesinde önemli rol oynayan bireylerin ruhsal sağlıklarının korunması önemlidir. KKTC’de eşi kumar oynayan bireylerin ruhsal durumlarını gösteren bir çalışma yer almamaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada KKTC’de eşi kumar oynayan bireylerin, evlilik çatışması, depresyon ve algılanan sosyal destek düzeyleri, kumar oynamayan bireylerin eşleri ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Ayrıca kumar oynayan bireylerin eşlerindeki evlilik çatışması ve sosyal desteğin depresyon üzerindeki etkisi, evlilik çatışması ve depresyon arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin aracı rolü de ele alınmıştır.

Yöntem

Örneklem

Bu araştırmanın evreni eşi kumar oynayan bireylerden oluşmaktadır. Araştırmada karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli kullanılmış ve kartopu örneklem yöntemi ile, KKTC’nde yaşayan ve eşleri kumar oynayan 47 katılımcıya ulaşılmıştır. Karşılaştırma grubu ise gelişigüzel örneklem yöntemi ile ulaşılan, eşinin kumar oynamadığını belirten 52 katılımcıdan oluşmaktadır. Eşinin kumar oynadığını bildiren katılımcıların %80.9’u kadın, %38.3’ü 26-33 ve %56.8’i 34-49 yaş aralığında, %61.7’si lisan mezunu, %57.4’ü çalışıyor, %97’si şehirde yaşıyor ve %63.8’i gelirini iyi veya çok iyi olarak bildirmiştir (Tablo1).

Veri Toplama Araçları

Sosyo-Demografik Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlana bu formda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, maddi gelir, yaşadığı yer, evlilik süresi gibi sorulara yer verilmiştir.

Beck Depresyon Envanteri (BDE): Depresyonun şiddetini belirlemek için geliştirilen bu envanterin (Beck ve ark., 1961) Türkçe formunun geçerlilik çalışması Hisli (1988) tarafından yapılmış ve Cronbach Alfa 0.63 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, Cronbach Alfa değeri 0,92 olarak tespit edilmiştir.

Evlilik Çatışması Ölçeği (EÇÖ): EÇÖ evli bireyler arasındaki çatışmanın yaygınlığı ve sıklığını belirlemek amacıyla geliştirilen bir ölçektir (Hatipoğlu, 1993). 6’lı likert tipi olan ölçekte, 70 madde yer almakta ve Cronbach değeri 0,91 olarak bulunmuştur (Hatipoğlu, 1993). Bu çalışmada ise Cronbach Alpha katsayısı 0.96 olarak tespit edilmiştir.

Çok boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ): Zimet ve meslektaşları (1988) tarafından bireylerin algıladıkları sosyal destek düzeylerini belirlemek amacı ile geliştirilmiştir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Eker ve Arkar (1995) tarafından yapılan ÇBASDÖ 12 maddeden, 7’li likert bir ölçek olup aile, arkadaş ve özel insan sosyal desteği olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır (Eker ve ark., 2001). Cronbach Alpha

değerleri 0,80 ile 0,95 arasında ve puanlardaki artış algılanan sosyal desteğin arttığına işaret etmektedir (Eker ve ark., 2001). Bu çalışmada algılanan sosyal destek toplam puan üzerinden değerlendirilmiş olup, Cronbach Alfa katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın etik onayı Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu’ndan alınmıştır (YDÜ/SB/2020/804). Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam almış ve kabul eden kişilere anket dağıtılmıştır. KKTC’de ikamet eden ve kumar oynadığını bildiren bir kişiye ulaşılmıştır. Kumar oynadığını bildiren kişiden eşine ulaşması istenmiştir. Kumar oynayan bireyin eşine çalışma hakkında bilgi verilmiş kartopu yöntemi için çevresinden bir kişi daha bulup getirmesi istenmiştir. Bu yöntem ile her kişinin bir veya daha fazla kişi çalışmaya getirmesi ile 47 kumar oynayan bireylerin eşlerine ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 24.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan normallik analizinde verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Eşleri kumar oynamayan ve oynayan bireylerin sosyodemografik özellikleri ki-kare analizi, evlilik çatışması, depresyon ve algılanan sosyal destek puanlarının karşılaştırılması ilişkisiz örneklem t-testi analizi ile yapılmıştır. Eşleri kumar oynayan bireylerin depresyon, evlilik çatışması ve algılanan sosyal destek puanları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon ile bakılmıştır. Evlilik çatışması ve algılanan sosyal desteğin depresyon üzerindeki etkisi çoklu regresyon analizi ile incelenmiştir. Evlilik çatışması ve depresyon arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin aracı rolünü tespit etmek için ise SPSS PROCESS (Hayes) eklentisi kullanılmıştır.

Bulgular

Eşi kumar oynayan ve oynamayan bireylerin sosyo-demografik özellikleri karşılaştırıldığında aylık gelir ve evlilik süresi dışında benzer özelliklere sahip olduğu bulunmuştur. Eşi kumar oynamayan bireylerin aylık geliri daha yüksek ve eşi kumar oynayan katılımcıların evlilik süresi daha uzun olduğu tespit edilmiştir (Tablo1).

Eşi kumar oynayan ve oynamayan bireylerin depresyon, evlilik çatışması ve algılanan sosyal destek puanları karşılaştırıldığında eşi kumar oynayan bireylerin depresyon ve evlilik çatışması puanları yüksek ve algılanan sosyal destek puanlarının ise eşi kumar oynamayan bireylere göre düşük tespit edilmiştir (Tablo 2).

Eşi kumar oynayan bireylerde evlilik çatışması ile depresyon arasında güçlü düzeyde pozitif yönde, algılanan sosyal destek ile depresyon arasında orta düzeyde negatif ve algılanan sosyal destek ile evlilik çatışması arasında ise orta düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur (Tablo 3).

Eşi kumar oynayan bireylerin evlilik çatışması ve algılanan sosyal destek puanlarının depresyon puanlarını yordama durumuna bakıldığında depresyon üzerindeki etkinin %68,3’ünü açıklamaktadır. Evlilik çatışması puanının 1 puan artması, depresyon puanının 0,155 puan artmasına ve algılanan sosyal destek puanının 1 puan artmasına, depresyon puanının 0,345 puan azalmasına neden olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4).

Algılanan sosyal desteğin eşi kumar oynayan bireylerin evlilik çatışması ve depresyon puanları arasındaki aracı rolüne bakıldığında Model 1’de evlilik çatışmasının depresyon üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu ve iki değişken arasındaki regresyon eşitliğinde regresyon katsayısını ifade eden β değeri 0,187’dir. Model 2’de ise algılanan sosyal destek; evlilik çatışması ve depresyon arasındaki

ilişkiye aracı değişken olarak dâhil edildiğinde algılanan sosyal desteğin aracı rolü olmadığı görülmüştür. Ancak evlilik çatışması ve depresyon arasındaki regresyon katsayısını ifade eden β değeri 0,155’e düşmüştür. Algılanan sosyal desteğin, evlilik çatışması ve depresyonda kısmi aracı rolü olduğu tespit edilmiştir (Tablo 6).

Tablo 1. Eşi Kumar Oynayan ve Oynamayan Bireylerin Sosyo-demografik Özelliklerinin Karşılaştırılması

		Eşi Kumar Oynayan	Eşi Kumar Oynamayan	X²	p
		n (%)	n (%)		
Cinsiyet	Kadın	38 (80.9)	42 (80.8)	0.000	0.992
	Erkek	9 (19.1)	10 (19.2)		
Yaş	18-25	4 (8.5)	7 (13.5)	3.050	0.549
	26-33	18 (38.3)	26 (50)		
	34-41	10 (21.3)	8 (15.4)		
	42-49	12 (25.5)	8 (15.4)		
	50 ve üstü	3 (6.4)	3 (5.8)		
Eğitim Durumu	Ortaokul	1 (2.1)	3 (5.8)	6.407	0.093
	Lise	13 (27.7)	5 (9.6)		
	Lisans	29 (61.7)	36 (69.2)		
	YL/Doktora	4 (8.5)	8 (15.4)		
Çalışma Durumu	Çalışıyor	27 (69.2)	28 (62.2)	3.124	0.210
	Çalışmıyor	9 (30.8)	17 (37.8)		
Yaşadığı Yer	Şehir	46 (97.9)	51 (98.1)	0.005	0.942
	Köy	1 (2.1)	1 (1.9)		
Aylık Gelir	Düşük	5 (10.6)	-	8.700	0.034*
	Orta	12 (25.5)	19 (36.5)		
	İyi	27 (57.4)	25 (48.1)		
	Çok iyi	3 (6.4)	8 (15.4)		
Eşin Eğitim Durumu	İlkokul	-	1 (1.9)	1.585	0.811
	Ortaokul	1 (2.1)	1 (1.9)		
	Lise	10 (21.3)	10 (19.2)		
	Lisans	32 (68.1)	33 (63.4)		
	YL/Doktora	4 (8.5)	7 (13.5)		
Eşin Çalışma Durumu	Çalışıyor	36 (76.6)	45 (86.5)	1.641	0.200
	Çalışmıyor	11 (23.4)	7 (13.5)		
Evlenme Biçimi	Anlaşarak	37 (78.7)	45 (86.5)	1.783	0.410
	Görücü Usulü/İsteyerek	9 (19.1)	7 (13.5)		
	Görücü Usulü/Zorla	1 (2.1)	-		
Evlilik Süresi	0-5 yıl	14 (29.8)	32 (61.5)	1.017	0.006**
	6-10 yıl	10 (21.3)	5 (9.6)		

	11-15 yıl	23 (48.9)	15 (28.8)		
Kaçıncı Evlilik	İlk	46 (97.9)	52 (100)	1.118	0.290
	İkinci	1 (2.1)	-		
Çocuk Sayısı	Çocuk yok	18 (38.3)	16 (30.8)		
	1 tane	14 (29.8)	19 (36.5)	1.627	0.653
	2 tane	14 (29.8)	14 (26.9)		
	3 tane	1 (2.1)	3 (5.8)		

*p<.05, **p<.01, ***p<.001, YL:Yüksek Lisans

Tablo 2. Eşi kumar oynayan ve oynamayan bireylerin depresyon, evlilik çatışması ve algılanan sosyal destek puanlarının karşılaştırılması

	Eşi Kumar Oynayan ort±s	Eşi Kumar Oynamayan ort±s	t	p
Depresyon	14.64±11.57	7.81±5.63	-3.675	0.001***
Evlilik Çatışması	54.32±47.75	20.15±18.30	-4.609	0.001***
Algılanan Sosyal Destek	60.60±18.11	69.98±12.71	2.955	0.004*

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Tablo 3. Eşi kumar oynayan bireylerin depresyon, evlilik çatışması ve algılanan sosyal destek puanları arasındaki ilişki

		Depresyon	Evlilik Çatışması	Algılanan Sosyal Destek
Depresyon	r	1	0.0772	-0.592
	p		0.001***	0.001***
Evlilik Çatışması	r		1	-0.388
	p			0.007*
Algılanan Sosyal Destek	r			1
	p			

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Tablo 4: Eşi kumar oynayan bireylerin evlilik çatışması ve algılanan sosyal destek puanlarının depresyon puanlarını yordama durumu

	Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar	t	p	Korelasyon		Çoklu Bağlantılılık	
	B	Std. Hata				İkili	Kısmi	Tolerans	VIF
(Sabit)	19.574	4.200		4.661	0.001***				
Evlilik Çatışması	0.155	0.022	0.639	7.095	0.001***	0.772	0.730	0.850	1.17
Algılanan Sosyal Destek	-0.220	0.057	-0.345	-	0.001***	-	-	0.850	1.17
				3.829		0.592	0.500		7

*p<.05, **p<.01, ***p<.001 Bağımlı Değişken: Depresyon; F=50,635; p<0,05; Ayarlanmış R²=0,683

Tablo 5: Eşi kumar oynayan bireylerde evlilik çatışma ve depresyon arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin aracı rolü

Model	Model Özeti	β	Std. Hata	t	p	
1.Evlilik	r=0.772	Sabit	4.477	1.652	2.710	0.009**
Çatışmasının	r ² =0.596					
depresyon üzerindeki	F=66.436	Evlilik	0.187	0.023	8.151	0.001***
doğrudan etkisi	p=0.001**	Çatışması				
		Sabit	19.574	4.200	4.661	0.001***
2.Algılanan Sosyal	r=0.835					
Destek, Aracı	r ² =0.697	Evlilik	0.155	0.022	7.095	0.001***
Değişken Olarak	F=50.635	Çatışması				
Dâhil Edilmiş Model	p=0.001**					
		Algılanan	-0.220	0.057	-3.829	0.001***
		Sosyal				
		Destek				

*p<.05, **p<.01, ***p<.001, Bağımlı Değişken: Depresyon

Tartışma

Bu çalışma kumar oynamanın bireylerin evliliklerinde çatışma ve eşlerinin ruh sağlıklarında ciddi problemlere yol açtığını ortaya koymaktadır. Eşinde kumar oynama davranışı bildiren ve bildirmeyen katılımcılar karşılaştırıldığında, iki grup gelir düzeyi ve evlilik süresi açısından farklılaşmaktadır. Kumar oynama davranışının doğası gereği (McComb ve ark., 2009), eşi kumar oynayan grubun gelir düzeyi genel olarak daha düşük bulunmuştur. Eşinin kumar oynadığını bildiren katılımcıların evlilik sürelerinin daha uzun olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu evlilik çatışmasını etkileyebilecek bir değişken olarak değerlendirilmemekte, evlilik süresinden ziyade çiftler arasındaki çatışmaya, çiftlerin birbirlerine olan tutumları ve iletişim tarzlarının etkili olduğu bildirilmiştir (Oprisan ve Cristea, 2012).

Eşi kumar oynayan bireylerin depresyon düzeyinin, eşinin kumar oynamadığını bildiren katılımcılar ile karşılaştırıldığında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kumar oynama davranışı olan bir yakına sahip olanlarda ruhsal rahatsızlıkların risk oluşturduğu bildirilmektedir (Wenzel ve ark., 2008; Salonen ve ark., 2014). Eşinin kumar oynama davranışından dolayı bireylerdeki depresyon sıklıkla karşılaşılan bir durumdur (Dickson-Swift ve ark., 2005). Bu bulgu, eşlerinin kumar oynama davranışlarından dolayı olumsuz etkilenen bireylerin ruh sağlıklarının korunmasına yönelik önleyici programlar ve kumar oynayan bireylerin tedavilerinde eşlere de yer verilmesi gerekliliğini göstermektedir.

Eşi kumar oynayan katılımcıların, kumar oynamayanlara göre evlilik çatışma düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalar patolojik kumar oynayan bireylerin aile işlevlerinin önemli ölçüde kötü olduğunu ortaya koymuştur (Black ve ark., 2012). Kumar oynamadan kaynaklanan mali sorunlar aile içinde ve evliliklerde çatışmaların ortaya çıkmasında önemli bir etken

olmaktadır (Wenzel ve ark., 2008). Birey kumar oynama davranışını bıraksa bile, kumarın yol açtığı mali krizler bazen çiftlerin bir ömür boyu kumar davranışının hatırlatıcısı olarak etkili olmaya devam edebilmektedir (McComb ve ark., 2009). Bu bağlamda kumar oynama davranışından dolayı tedavi alan bireylerde çift ve aile terapilerine de yer verilmesi gerekmektedir.

Ayrıca bu çalışmada kumar oynayan bireylerin eşlerinde algılanan sosyal desteğin düşük olduğu tespit edilmiştir. Salonen ve meslektaşlarının (2014) kumar oynama davranışı gösteren bir yakına sahip bireylerde yaptığı çalışmada yalnız hissetmenin bir etken olduğunu bulmuştur. Özellikle eşlerinin kumar oynama davranışı nedeniyle utanç ve suçluluk yaşayan bireyler, arkadaş çevresinden ve aileden uzaklaşma eğilimi göstermektedirler (Dickson-Swift ve ark., 2005). Eşler kumar davranışları ile mücadelede çevrelerinden bekledikleri yönde destek alamadıklarını bildirmektedirler (Krishnan ve Orford, 2002).

Bu çalışmada kumar oynayan bireylerin eşlerindeki evlilik çatışması ve depresyon arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Kötü ilişki kalitesi depresyon tanısına veya depresif belirtilere yol açmaktadır (Whisman, 2001). Choi ve Marks (2008) evlilik çatışmasının depresyonu ve fonksiyonel bozulmaları arttırdığını bildirmişlerdir. Liu ve Chan (2006) evlilik çatışmasının depresyon üzerinde etkili olduğunu ve özellikle yoksulluğun olduğu evliliklerdeki kadınlarda etkisinin daha güçlü olduğunu tespit etmişlerdir. Kumar oynama davranışı gösteren bireylerde de kumar nedeni ile maddi kayıplar ailenin finansal olarak problemler yaşamasına neden olmaktadır. Evlilik çatışmasını arttıran finansal problemler eşlerin daha depresif olmalarına yol açabileceği söylenebilir. Ruhsal rahatsızlıklarda algılanan sosyal desteğin düşük olduğu bildirilmektedir (Vaingankar ve ark., 2020). Bu çalışmada da kumar oynayan bireylerin eşlerindeki depresyon düzeyi yükseldikçe algılanan sosyal

desteğin düştüğü görülmüştür. Evli olan bireylerde psikolojik iyi oluş (Kim ve McKenry, 2002) ve algılanan sosyal desteğin yüksek olduğu bildirilmektedir (Harandi, Taghinasab ve Nayeri, 2017). Ancak kumar oynamadan dolayı ortaya çıkan sorunlar evlilik çatışmalarına yol açmakta, çiftleri birbirinde uzaklaştırdığı gibi eşinin kumar oynamasından kaynaklanan suçluluk ve utanç duyguları ile kişiler çevrelerinden de uzaklaşmaktadır.

Eşlerinin kumar oynadığını bildiren katılımcılarda evlilik çatışması arttıkça algılanan sosyal desteğinde azaldığı bu çalışmanın bir başka bulgusudur. Eşlerdeki evlilik çatışması ve sosyal destek algısının depresyon üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmada, evlilik çatışmasının ve algılanan sosyal desteğin eşlerdeki depresyonu yordadığı görülmüştür. Evlilik çatışmasındaki artış ve algılanan sosyal desteğin azalması eşlerdeki depresyonun oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Ruhsal rahatsızlıklar arasında en çok depresyonun, düşük algılanan sosyal destek ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Vaingankar ve ark., 2020). Kumar oynayan bireylerin eşlerindeki evlilik çatışması ve depresyon arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur. Sosyal desteğin aracı rolü kısmide olsa eşlerinin kumar oynama davranışından dolayı ortaya çıkan evlilik çatışmasının bireylerin depresyonunu azaltmada etkili olduğu dikkat çekicidir. Evlilik çatışmasından dolayı bireylerin sosyal desteğin olmayışı ile daha şiddetli bir depresyon yaşama olasılıkları artmaktadır.

Bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Örneklem sayısının küçük olması nedeniyle bu çalışma KKTC toplumu genellenemez. Araştırma ilişkisel bir çalışma olduğu için neden-sonuç ilişkisi kurulamaz. Eşi kumar oynayan bireylere kartopu örneklem yöntemi ile ulaşılmamasından dolayı, eşi kumar oynayan bireyler tanıdıkları ve benzer özelliklere sahip kişilerle anketi paylaştıkları için potansiyel bir örnekleme yanlılığına ve hata payına sahip olabilir. Bu çalışmada uygulanabilirliği kolay olduğu için öz-bilirim anketi kullanılmıştır; katılımcıların özellikle depresyonlarını belirlemede klinik değerlendirme yapılması önemlidir. Kumar oynayan bireyin kumar oynama davranışı eşlerinin bildirimine dayanmaktadır; bir sonraki çalışmalar kumar oynayan bireyin kumar oynama düzeyini belirleyen ölçek veya

klinik değerlendirme kullanılabilir. Ayrıca kumar bağımlılığı tedavisi alan bireylerde ve eşlerinde benzer çalışma tekrarlanabilir. Bu çalışmada sadece kumar oynayan bireylerin eşleri yer almaktadır. Bir sonraki çalışmalar ebeveyn, çocuk ve etkilenebilecek diğer yakın çevre gruplarını da çalışmalarına dâhil etmeleri önerilmektedir.

Bu kısıtlılıklara rağmen, çalışma KKTC’de kumar oynayan bireylerin eşlerinde depresyon düzeyinin yüksek olduğunu göstermiştir. Kumar oynayan bireylerin eşlerinde evlilik çatışmasının yüksek olduğu ve algılanan sosyal desteğin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında KKTC’de kumar oynama davranışının eşler üzerindeki etkilerini ortaya koyan bir çalışma özelliği taşımaktadır. Kumar oynama nedeniyle tedavi alan bireylerde aile ilişkilerinin güçlendirilmesi, eşlerinin ruhsal durumlarını dikkate alan tedavi programlarının oluşturulması ve sosyal desteğin gerekliliği ortaya konmuştur.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Yakın Doğu Üniversitesi Girişimsel Olmayan Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu’ndan araştırmanın uygulanması için onay alınmıştır (Karar No: YDÜ/SB/2020/804 ve Tarih:11/11/2020).

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

RÖ verileri toplamış, RÖ analizleri yapmıştır. DE makale ana metninin düzenlenmesi, yapılacak analizlere karar verilmesi ve doğruluğunun denetlenmesinde, tartışmanın akışı ve düzenlenmesinde görev almıştır. RÖ önerilen düzeltmeleri yapmıştır. Yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Alavi, S. S., Ferdosi, M., Jannatifard, F., Eslami, M., Alaghemandan, H., & Setare, M. (2012). Behavioral Addiction versus Substance Addiction: Correspondence of Psychiatric and Psychological Views. *International journal of preventive medicine*, 3(4), 290–294.

Beck A. T., Ward C. H., Mendelson M., Mock, J., ve Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of General Psychiatry*, 4, 561-71.

Black, D. W., Shaw, M. C., McCormick, B. A., & Allen, J. (2012). Marital status, childhood maltreatment, and family dysfunction: A controlled study of pathological gambling. *The Journal of clinical psychiatry*, 73(10), 1293-1297.

Chan, E. M. L., Dowling, N. A., Jackson, A. C., & Shek, D. T. (2016). Gambling related family coping and the impact of problem gambling on 83 families in Hong Kong. *Asian Journal of Gambling Issues and Public Health*, 6(1).

Choi, H., & Marks, N. F. (2008). Marital conflict, depressive symptoms, and functional impairment. *Journal of Marriage and Family*, 70(2), 377-390.

Coyne, S. M., Busby, D., Bushman, B. J., Gentile, D. A., Ridge, R., & Stockdale, L. (2012). Gaming in the game of love: Effects of video games on conflict in couples. *Family Relations*, 61(3), 388-396.

Çakıcı, M., Çakıcı, E., Karaaziz, M., & Babayiğit, A. (2019). KKTC’de kumar yaygınlığı, risk etkenleri ve kültür tutumları ile ilişkisi: 2007-2014. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(4).

Dickson-Swift, V. A., James, E. L., & Kippen, S. (2005). The experience of living with a problem gambler: Spouses and partners speak out. *Journal of Gambling Issues*, (13).

- Downs, C., & Woolrych, R. (2010). Gambling and debt: the hidden impacts on family and work life. *Community, Work & Family*, 13(3), 311-328.
- Eker, D. ve Arkar H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin, faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34, 46-55.
- Eker, D., Arkar H. ve Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12, 17-25.
- Ferland, F., Fournier, P. M., Ladouceur, R., Brochu, P., Bouchard, M., & Pâquet, L. (2008). Consequences of pathological gambling on the gambler and his spouse. *Journal of Gambling Issues*, (22), 219-229.
- Harandi T. F., Taghinasab M.M., & Nayeri T. D. (2017). The correlation of social support with mental health: A meta-analysis. *Electron Physician*, 9(9), 5212-22.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *Kadın ve erkeklerin evlilik doyumlarında evlilik çatışmasının ve bazı demografik değişkenlerin rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Heinz, A. J., Wu, J., Witkiewitz, K., Epstein, D. H., & Preston, K. L. (2009). Marriage and relationship closeness as predictors of cocaine and heroin use. *Addictive behaviors*, 34(3), 258-263.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanterinin Geçerliği Üzerine Bir Çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 22, 118-126.
- Hodgins, D. C., Shead, N. W., & Makarchuk, K. (2007). Relationship satisfaction and psychological distress among concerned significant others of pathological gamblers. *The Journal of nervous and mental disease*, 195(1), 65-71.
- Kalischuk, R. G., Nowatzki, N., Cardwell, K., Klein, K., & Solowoniuk, J. (2006). Problem gambling and its impact on families: A literature review. *International Gambling Studies*, 6(1), 31-60.
- Kalischuk, R. G. (2010). Cocreating life pathways: Problem gambling and its impact on families. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 1, 1-11.
- Kim, H. K., & McKenry, P. C. (2002). The relationship between marriage and psychological well-being: A longitudinal analysis. *Journal of family Issues*, 23(8), 885-911.
- Kourgiantakis, T., Saint-Jacques, M. C., & Tremblay, J. (2013). Problem gambling and families: A systematic review. *Journal of Social Work Practice in the Addictions*, 13(4), 353-372.
- Krishnan, M., & Orford, J. (2002). Gambling and the family: From the stress coping support Perspective. *International gambling studies*, 2(1), 61-83.
- Liu, R. X., & Chen, Z. Y. (2006). The effects of marital conflict and marital disruption on depressive affect: A comparison between women in and out of poverty. *Social Science Quarterly*, 87(2), 250-271.
- McComb, J. L., Lee, B. K., & Sprenkle, D. H. (2009). Conceptualizing and treating problem gambling as a Family issue. *Journal of Marital and Family Therapy*, 35(4), 415-431.
- Monaghan, S. (2009). Responsible gambling strategies for Internet gambling: The theoretical and empirical base of using pop-up messages to encourage self-awareness. *Computers in Human Behavior*, 25(1), 202-207.
- Muelleman, R. L., DenOtter, T., Wadman, M. C., Tran, T. P., & Anderson, J. (2002). Problem gambling in the partner of the emergency department patient as a risk factor for intimate partner violence. *The Journal of Emergency Medicine*, 23(3), 307-312.
- Newall, P. W., Moodie, C., Reith, G., Stead, M., Critchlow, N., Morgan, A., & Dobbie, F. (2019). Gambling marketing from 2014 to 2018: A literature review. *Current Addiction Reports*, 6(2), 49-56.
- Oprisan, E., & Cristea, D. (2012). A few variables of influence in the concept of marital satisfaction. *Procedia-social and behavioral sciences*, 33, 468-472.
- Patford, J. (2009). For worse, for poorer and in ill health: how women experience, understand and respond to a partner's gambling problems. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 7(1), 177-189.
- Petry, N. M., & Weiss, L. (2009). Social support is associated with gambling treatment outcomes in pathological gamblers. *American Journal on Addictions*, 18(5), 402-408.
- Poirier-Arbour, A., Trudel, G., Boyer, R., Harvey, P., & Goldfarb, M. R. (2014). Correlates of depressive symptom severity in problem and pathological gamblers in couple relationships. *Journal of Gambling Studies*, 30(1), 173-185.
- Salonen, A. H., Castrén, S., Alho, H., & Lahti, T. (2014). Concerned significant others of people with gambling problems in Finland: a cross-sectional population study. *BMC Public Health*, 14(1), 1-9.
- Scott, S. B., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Allen, E. S., & Markman, H. J. (2013). Reasons for divorce and recollections of premarital intervention: Implications for improving relationship education. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 2(2), 131.
- Shaw, M. C., Forbush, K. T., Schlinder, J., Rosenman, E., & Black, D. W. (2007). The effect of pathological gambling on families, marriages, and children. *CNS spectrums*, 12(8), 615-622.
- Suomi, A., Jackson, A. C., Dowling, N. A., Lavis, T., Patford, J., Thomas, S. A., ... & Cockman, S. (2013). Problem gambling and family violence: family member reports of prevalence, family impacts and family coping. *Asian Journal of Gambling Issues and Public Health*, 3(1), 1- 15.
- Vaingankar, J. A., Abidin, E., Chong, S. A., Shafie, S., Sambasivam, R., Zhang, Y. J., & Subramaniam, M. (2020). The association of mental disorders with perceived social support, and the role of marital status: results from a national cross-sectional survey. *Archives of Public Health*, 78(1), 1-11.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30-41.
- Wenzel, H. G., Oren, A., & Bakken, I. J. (2008). Gambling problems in the family—A stratified probability sample study of prevalence and reported consequences. *BMC Public Health*, 8(1), 1-5.
- Whisman, M. A., Sheldon, C. T., & Goering, P. (2000). Psychiatric disorders and dissatisfaction with social relationships: Does type of relationship matter? *Journal of Abnormal Psychology*, 109, 803-808.
- Whisman, MA. (2001). The association between depression and marital dissatisfaction. In: Beach, SRH., editor. *Marital and family processes in depression: A scientific foundation for clinical practice*. Washington DC: American Psychological Association; p. 3-24
- World Health Organization (2019). Addictive behaviors. Erişim tarihi: 04.06.2020, https://www.who.int/health-topics/addictive-behaviours#tab=tab_1.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Investigation of PTSD And Psychopathological Symptoms in Drug Users*

Madde Kullanıcılarında TSSB ve Psikopatolojik Belirtilerin İncelenmesi

Şeyma TUNÇAY¹, Mehmet ÇAKICI²

Abstract:

This study aims to investigate post-traumatic stress disorder and psychopathological symptoms in substance users. The sample of the study consists of male and female student participants, 75 of whom do not use substances and 75 of whom use substances, at the Near East University in Nicosia. Data used in the research; It was collected from the participants through the Personal Information Form, Model European Alcohol Questionnaire, Post-Traumatic Symptom Scale and SCL-90-Psychological Symptom Screening Scale. It has been observed that individuals who use substances are mostly male, over 25 years of age, single, have a broken family, are unemployed, and most of their parents are not living. It was observed that depression, anxiety and post-traumatic stress disorder, which are among the psychopathological symptoms that were among the main objectives of the research, differed significantly. According to another result of this study, it was observed that students consumed alcohol the most, followed by cigarettes. After alcohol and cigarettes, are marijuana, pills, volatile substances, amphetamines, synthetic cannabinoids, cocaine, heroin, anabolic steroids and finally LSD. Long-term preventive plans and programs should be developed to combat drug use in cooperation with non-governmental organizations, media, universities and other organizations. Substance use causes trauma, depression, anxiety, etc. It is thought that it may be important to support its relationship with psychiatric disorders with longitudinal studies.

Keywords: Substance use, Post-traumatic stress disorder, Psychopathological symptoms.

*This study was produced from a master's thesis.

¹MSc, PhD Student, Istanbul Arel University. Faculty of Arts and Sciences, Department of Psychology, Istanbul, Turkey, Orcid id: 0000-0003-3551-3503

²Prof. Dr., Cyprus Science University, Economics, Administrative and Social Sciences Faculty, Department of Psychology, Kyrenia, TRN Cyprus, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-7043-183X>

Date of Received/Geliş Tarihi: 14.04.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 19.05.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 04.06.2024, **Date of Online Publication/Çevirimiçi Yayın Tarihi:** 26.06.2024

Citing/Referans Gösterimi: Tunçay, Ş. & Çakıcı, M. (2024). Investigation of PTSD and Psychopathological Symptoms in Drug Users. *European Archives of Social Sciences*, 1(1): 11-23

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: MSc, PhD Student, Istanbul Arel University. Faculty of Arts and Sciences, Department of Psychology, Istanbul, Turkey. Email: seyma.tuncay@hotmail.com

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / European Archives of Social Sciences (www.eassjournal.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Öz:

Bu çalışma, madde kullanıcılarında Travma sonrası stres bozukluğu ve psikopatolojik belirtileri araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemini, Lefkoşa ilinde bulunan Yakın Doğu Üniversitesinde 75 madde kullanmayan ve 75 madde kullanan kadın ve erkek öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veriler; Kişisel Bilgi Formu, Model Avrupa Alkol Anketi, Travma Sonrası Belirti Ölçeği ve SCL-90-Psikolojik Belirti Tarama Ölçeği aracılığıyla katılımcılardan alınmıştır. Madde kullanan bireylerin daha çok erkek, 25 yaş üstünde, bekar, parçalanmış bir aileye sahip oldukları, çalışmadıkları aynı zamanda çoğunun anne ve babasının yaşamadığı görülmüştür. Araştırmanın temel amaçlarından olan psikopatolojik belirtilerden depresyon, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğunun anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Bu çalışmanın bir diğer sonucuna göre ise öğrencilerin en fazla alkol kullandıkları daha sonra ise sigara kullandıkları görülmüştür. Alkol ve sigaradan sonra kullanılan maddelerin sırasıyla esrar, hap, uçucu madde, amfetamin, sentetik kannabinoid, kokain, eroin, anabolizan steroid ve son olarak LSD olduğu bulunmuştur. Sivil toplum örgütleri, medya, üniversiteler ve diğer kuruluşlarla işbirliği içinde uyuşturucu madde kullanımına karşı mücadele ederek, uzun dönemli önleyici planlar ve programlar geliştirilmelidir. Madde kullanımının travma, depresyon, anksiyete vb. psikiyatrik bozukluklarla ilişkisinin boylamsal çalışmalarla desteklenmesinin önemli olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Madde kullanımı, Travma sonrası stres bozukluğu, Psikopatolojik belirtiler.

Giriş

Madde kullanımı tüm toplumların kanayan yarası olarak bilinmektedir. Madde bağımlılığının her geçen gün artıyor olması toplumları derinden etkilemektedir. Bağımlılık, bir madde veya davranışı terk edememe ya da kontrolü sağlayamama biçiminde tanımlanmaktadır (Brems ve Namyniuk, 2002). Bağımlılığın bir diğer tanımı, sinir ile ilişkili sistemlerin bir işlevi olarak ortaya çıkmakla birlikte herhangi bir maddeye (uyuşturucu, alkol vb.) biyolojik anlamda bağlanmaktır. Bu tanımlamayla birlikte, bir maddeye olan bağımlılığın biyolojik olduğu kadar davranışsal olarak da gelişebildiği bazı araştırmacılar tarafından bildirilmektedir (Pickard, Bates, Dorian, Greig ve Saint, 2000; Strote, Lee ve Wechsler, 2002; Tanrikulu, Çarman, Palancı, Çetin, Karaca, 2009).

Çok boyutlu tanı sistemlerinin yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanması hem psikiyatrik bozuklukları daha detaylı tetkik edebilme hem de ona eşlik eden madde kullanım bozuklukları ile birlikte değerlendirme imkânı vermiştir (Çakmak ve Saatçioğlu, 2005). Psikiyatrik bozukluklar ile alkol ve madde kullanımı arasında iki yönlü bir ilişkinin mevcut olduğu bilinmektedir. Genel anlamda alkol ve madde kullanımının psikiyatrik birtakım belirtilerin oluşmasında etkili olduğu ve oluşan bu psikiyatrik belirtilerin de alkol ve madde kullanımına yol açtığı düşünülmektedir (Çakmak ve Saatçioğlu, 2005).

Alkol ve madde kullanım bozuklukları ve TSSB'nin yüksek oranda birlikte görülmesi aşağıdaki şu dört temel model ile ifade edilebilmektedir:

1.Alkol veya madde kullanan bireyler bu davranışlarını devam ettirirken kendilerini riskli durumların içine sokarak birçok travmatik olayla karşılaşabilmektedirler (Brady, Dansky, Sonne ve Saladin, 1998).

2.TSSB, alkol veya madde kullanım bozukluğundan daha önce ortaya çıkar. Bireyin alkol veya madde kullanımı bir çeşit kendi kendini tedavi etme yöntemidir (Haller ve Chassin, 2014).

3.TSSB ile alkol ve madde kullanım bozukluklarının biyolojik, genetik ve psikososyal alt yapıları incelendiğinde birbirleri ile etkileşim içerisinde

olduklarından, birlikte görülebilirlikleri de yüksek olasılıktır (Haller ve Chassin, 2014).

4.Karşılaşılan travmatik olay sonrası bireyi TSSB geliştirmeye daha yatkın hale getiren önemli bir unsur da yine bu bireyin mevcut alkol ve madde kullanımınıdır. Oluşan bu yatkınlık baş etme kabiliyetindeki yetersizlikler veya beyin nörokimyasında oluşan değişikliklerle bağlantılı olabilir (Brady, Killeen, Brewerton ve Lucerini, 2000).

Haller ve Chassin (2014), travmatik stres, travma sonrası stres belirtileri ile alkol ve madde kullanımı arasındaki bağlantıyı araştırdıkları çalışmalarında, birçok varsayım arasında en güçlü biçimde destek çıkan varsayımın “kendini tedavi” olduğunu, yani karşılaşılan travma sonrası stres belirtilerinin ilerleyen süreçte yüksek alkol ve madde kullanımıyla devam edebileceğini öne sürmüşlerdir. TSSB ve alkol kullanım bozukluğuna sahip olan bireylerle gerçekleştirilen çalışmalarda çoğunlukla TSSB'nin birincil geldiğini belirtmişlerdir (Jacobsen, Southwick ve Kosten, 2001). Nitekim, çoğunlukla alkol tüketiminin travma sonrası stres belirtilerini yatıştırmak için kullanıldığı ifade edilerek nedensellik varsayımı ortaya atılmıştır (Brown ve Wolfe, 1994; Stewart, 1996). Amerika'da yapılan bir çalışmada travmatik olay maruziyeti olduğunu ifade eden kişilerde TSSB ile alkol/madde bağımlılığının anlamlı bir biçimde bağlantılı olduğu rapor edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer araştırmaların oldukça fazla olduğu göze çarpmaktadır. Evren ve arkadaşları (2006), yatarak tedavi alan ağır alkol kullanım bozukluğu olan erkek hastalar ile gerçekleştirdikleri bir çalışmada, TSSB oranını % 26.8 olarak rapor etmişlerdir. Dragon ve Lis-Turlejska (2007) tarafından yürütülen bir diğer araştırmada ise alkol bağımlılığı nedeniyle tedavi alan hastalarda bu oranı %25 olarak bildirmiştir. Kessler ve arkadaşları (1995) ise epidemiyolojik çalışmada, TSSB belirtileri gösteren kişilerin alkol veya madde kullanım bozukluğu geliştirme olasılıklarının, TSSB belirtilerine sahip olmayan bireylere göre 2 ile 3 kat daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Bilhassa çocukluk döneminde istismara maruz kalan ve

TSSB tanısı alan kişiler çok daha şiddetli alkol ve madde kullanım sorunları sergilediği bildirilmiştir (Klanecky, McChargue ve Tuliao, 2016; Schiff, Levit, ve Cohen-Moreno, 2010; Simpson ve Miller, 2002). Üniversite öğrencileri arasında gerçekleştirilen bir çalışmada ise cinsiyet, depresif belirtiler ve ileri düzeydeki alkol ve madde kullanımı kontrol edildiğinde, travma sonrası stres belirti düzeyi ile madde ve alkol kullanım bozukluğu arasında pozitif yönde ilişki görülmüştür (Lindsay ve ark., 2016). Tüm bu bilgiler ışığında bu araştırmanın en temel amacı, madde kullanan ve madde kullanmayan eşit sayıda katılımcının yer aldığı çalışma grupları karşılaştırılarak travma sonrası stres bozukluğu ve psikopatolojik belirtilerin incelenmesidir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın gerekli etik kurul izinleri Yakın Doğu Üniversitesinde Etik Kurul Komisyonundan alınmıştır. Bu araştırmanın evreni, KKTC’de yaşayan 18-50 yaş aralığında 75 madde kullanan ve 75 madde kullanmayan kadın ve erkek üniversite öğrencisi bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini 49’u kadın (% 32,7), 101’i (% 67,3) erkek olmak üzere toplam 150 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma örnekleminin oluşturulmasında madde kullanan bireyler için amaçlı madde kullanmayan bireyler için ise gelişigüzel örnekleme yönteminden faydalanmıştır. Araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanıyan amaçlı örnekleme, belli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istendiğinde tercih edilmektedir. Araştırmacı, seçilen durumlar bağlamında doğa ve toplum olaylarını ya da olgularını anlamaya ve bunlar arasındaki ilişkileri keşfetmeye ve açıklama çalışmaktadır (Büyüköztürk, 2012). Amaçlı örneklemin amacı, araştırmada çalışılan problemleri aydınlığa kavuşturacak zengin bilgi içeren durumları seçmektir. Bu anlamda, amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olmaktadır (Başaran, 2019).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgileri öğrenebilmek adına Kişisel Bilgi Formu, Madde kullanımı öğrenebilmek adına Model Avrupa Ölçeği, Travmanın stres boyutunu ve psikolojik belirtileri ölçek için Travmatik Stres Belirti Ölçeği ve Psikolojik Belirti Tarama Ölçeği kullanılmıştır. Kullanılan veri araçları ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formunda katılımcıların yaşlarına, cinsiyetlerine, kardeş sayısına, medeni durumlarına, eğitim ve gelir düzeylerine, iş durumuna, aile durumlarına, ebeveynlerinin yaşam durumlarına, ebeveynlerinin birlikteliğine, bağımlılık yapıcı madde kullanıp kullanmadıklarına, çevrelerinde bağımlılık yapıcı madde kullanan birilerinin olup olmadığına ve madde bağımlılığına yönelik herhangi bir eğitim alıp almadıklarına ilişkin kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir.

Model Avrupa Anket Formu

Çalışmanın anket formu Avrupa Konseyi’nin “Model Avrupa Anketi” isimli anket çalışmasından yararlanılarak

hazırlanmıştır. Anket, Çakıcı ve arkadaşlarının çalışmalarında kullandığı Türkçeye uyarlanmış şekli temel alınarak uygulanmıştır. Anket formu aydınlatılmış onam ve sosyodemografik form içermektedir.

Travmatik Stres Belirti Ölçeği

Başoğlu ve arkadaşları, (2001) tarafından geliştirilen Travmatik Stres Belirti ölçeği 23 maddeden oluşan 4’lü likert tipi bir ölçektir. Katılımcıların kendilerini geçen son bir ay içerisinde değerlendirdikleri sorular içermektedir. Maddelerin puanları 0-3 arasındadır. İlk 17 madde TSSB belirtilerini son 6 madde ise depresyon belirtilerini sorgulamaktadır. Bu 17 maddeden elde edilen puanların 25 veya daha yüksek puan olması olası bir TSSB’ye işaret etmektedir. TSSB için ideal kesme puanı 22, depresyon puanı için ise 38’dir. Duyarlılık ve özgüllüğün % 81 olduğu bildirilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa değerleri ölçeğin tamamı için 0.94, TSSB için 0.93 ve depresyon için 0.82’dir (Başoğlu ve ark. 2001).

Bu çalışmada, Travma Stres Belirti Ölçeğinden elde edilen veriler toplam puan olarak kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılar için 23 maddelik travma sonrası stres belirtisi toplam puanına ilişkin iç tutarlılık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Psikolojik Belirti Tarama Ölçeği

SCL-90 ölçeği Derogatis (Derogatis ve Clear, 1977) tarafından geliştirilmiştir. Dağın Türkçeyi de çevirdiği Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması (Dağ, 1991). Semptom kontrol listesi-90-R, psikopatolojik semptomları taramak için 90 sorudan oluşan öz bildirim tipi ölçeğidir. 9 alt ölçeği vardır. Bu alt ölçekler; somatizasyon (SOM) obsesif kompulsif (O-C), kişilerarası duyarlılık (INT), depresyon (DEP), anksiyete (ANX), düşmanlık (HOS), fobik anksiyete (PHOB), paranoid düşünceler (PAR) ve psikotizm (PSY). Ölçeğin tümü 0.97 cronbach alfa iç tutarlılık katsayısına sahiptir (Dağ, 1991). Alt ölçeklerin güvenilirlik katsayıları SOM için .82, OC için .84, INT için .76, ANX için .78, HOS için .79, PHOB için .79, PAR için .63, PAR için .73 olarak bulunmuştur. Ek ölçek için ise .77 (Kılıç, 1991). Alt grupların ortalama puanlarında görülen bir artış olarak, katılımcının psikopatolojisinin ciddiyetinin arttığı bir göstergesidir (Aydemir ve Köroğlu, 2009). Genel semptomatik endekste (GMI) ya da alt ölçeklerde bir kişinin psiko-patolojik belirti düzeyinin 1.50’den yüksek puan alması ya da ortalama olarak kabul edilmesidir (Dağ, 1991). Bireysel her soruya 5 likert tipi cevap sayfası ile cevap verir: (0) yok, (1) gerçekten düşük, (2) ortalama, (3) oldukça yüksek ve (4) ortalamanın üstünde.

Verilerin Analizi

Madde kullanan ve madde kullanmayan eşit sayıda katılımcının yer aldığı çalışma grubunda travma sonrası stres bozukluğu ve psikopatolojik belirtilerin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada veri çözümlemesi işleminin ilk aşaması olarak toplanan veriler SPSS 21 paket programına girilmiş ve eksik ya da hatalı kodlanan veriler gözden geçirilmiştir. Katılımcıların dirençli olarak çok sayıda maddelere tepki vermediği gözlenmiş ve bu datalar veri setinin dışında tutulmuştur. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda ayıklama işlemi gerçekleştirildikten sonra nihai analizler 75’i madde kullanan 75’i madde kullanmayan toplamda 150 katılımcının tepkileri üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında toplanan veriler amaçlı örneklemeyle dayalı olarak ayıklandığı için katılımcı sayısının geniş olmaması nedeniyle öncelikle normallik varsayımları her bir alt ölçek ve toplam puanlar üzerinden Shapiro-Wilk uyum iyiliği testi aracılığıyla ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Çalışmanın normallik varsayımları kapsamında ayrıca çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş, Kurtosis ve Skewness değerlerinin her bir ölçek ve alt ölçeğe yönelik betimsel istatistikler raporlaştırılmıştır. Araştırmanın normallik varsayımına ilişkin bulguları incelendiğinde psikolojik belirtiler ölçeğinin alt boyutları arasında yer alan Kişiler Arası Duyarlılık ve Paranoid Düşünceler sürekli değişkenleri hariç diğer tüm alt boyut ve toplam puanlarının kabul edilebilir kriterler arasında yer aldığı gözlenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda data kaybı yaşanmaması amacıyla, bu iki boyutun normal dağıldığı varsayılarak, araştırmanın sınırlılıklar kısmında rapor edilmiştir. Veri çözümleme işleminin sonraki aşamasında katılımcı sayılarının eşit bir şekilde dağıldığı sürekli değişkenlere ilişkin analizlerde parametrik test yönteminden faydalanılırken; katılımcı sayılarının dengesiz dağıldığı ve kategorik değişken olarak sınıflandırılan gruplarda 36'dan daha az katılımcının yer aldığı sürekli değişkenlere ilişkin analizlerde non-parametrik testler kullanılmıştır. Verilerin analiz sürecinde bütün katılımcılara ilişkin betimsel ve nicel analizler gerçekleştirilmiş olup genel profil ortaya koyulmuştur. Sonrasında ise özelde madde kullanan ve madde kullanmayan katılımcılar üzerinde araştırmanın temel amaçları doğrultusunda analizler gerçekleştirilmiştir ve madde kullanıcılarının profilleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın temel ve alt amaçlarının analiz edilebilmesi için gerekli temel varsayımlar incelendikten sonra ilk olarak araştırmanın temel amacı olan "Katılımcıların madde kullanım durumuna göre travma sonrası stres bozukluğu ve psikopatolojik belirtilerinin incelenmesi" amacıyla

ilişkisiz ölçümlerde ortalama puanların karşılaştırılmasına imkân veren t-testi kullanılmıştır. Daha sonra genelde tüm katılımcıların, özelde ise hem madde kullanan hem de madde kullanmayan katılımcıların travma sonrası stres bozukluğu ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın alt amaçları arasında yer alan madde kullanan ve kullanmayan olmak üzere iki kategoride sınıflandırılan madde kullanım durumlarının sosyo-demografik değişkenler olarak sınıflandırılan sigara kullanma durumu, alkol kullanma durumu, cinsiyet, yaş, yaşanılan yer, aylık gelir, medeni durum, çalışma durumu, ebeveyn birliktelik durumu, ebeveynlerin hayatta olup olmama durumu, yakınlarının madde kullanım durumu, madde bağımlılığı ile eğitim veya etkinliğe katılma durumu, geçmiş yaşantısında madde kullanım öyküsü ve travma stres belirtileri gibi kategorik değişkenlere göre incelenmesi amacıyla İki Değişken İçin Ki-Kare (Chi-Square Test) testi yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın temel ve alt amaçları doğrultusunda gerçekleştirilen betimsel ve istatistiksel analiz sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Araştırma grubunu oluşturan 150 katılımcı, madde kullanan ve kullanmayan olmak üzere iki kategoride sınıflandırılmıştır. Sosyo-demografik değişkenler olarak sınıflandırılan sigara kullanma durumu, alkol kullanma durumu, cinsiyet, yaş, yaşanılan yer, aylık gelir, medeni durum, çalışma durumu, ebeveyn birliktelik durumu, ebeveynlerin hayatta olup olmama durumu, yakınlarının madde kullanım durumu, madde bağımlılığı ile eğitim veya etkinliğe katılma durumu, geçmiş yaşantısında madde kullanım öyküsünün dağılımına ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Demografik Özellikler	Gruplar	Tüm Katılımcılar		Madde Kullanan Katılımcılar		Madde Kullanmayan Katılımcılar	
		N	%	N	%	N	%
Cinsiyet	Kadın	49	32.7	16	32.7	33	67.3
	Erkek	101	67.3	59	58.4	42	41.6
Yaş	25 yaş altı	85	56.7	40	47.1	45	52.9
	25 yaş üzeri	65	43.3	35	53.8	30	46.2
Yaşanılan Yer	Köy – Kasaba	36	24.2	18	50.0	18	50.0
	Şehir	113	75.8	57	50.4	56	49.6
Aylık Gelir	2000 tl ve altı	104	69.3	51	49.0	53	51.0
	2000 tl ve üzeri	46	30.7	24	52.2	22	47.8
Medeni Durum	Bekar	122	81.3	65	86.7	57	76.0
	Evli	13	8.7	10	13.3	3	4.0
	Boşanmış-Ayrı yaşıyor	15	10.0	-	-	15	20.0
Çalışma Durumu	Çalışıyor	34	22.7	-	-	34	45.3
	Çalışmıyor	116	77.3	75	100.0	41	54.7
Ebeveyn-Birliktelik Durumu	Bütün / Birlikte yaşıyor	70	46.7	12	16.0	58	77.3
	Boşanmış/ Parçalanmış	80	53.3	63	84.0	17	22.7

Anne-Yaşama Durumu	Yaşıyor	107	71.3	64	85.3	43	57.3
	Ölmüş	43	28.7	11	14.7	32	42.7
Baba-Yaşama Durumu	Yaşıyor	112	74.7	67	89.3	45	60.0
	Ölmüş	38	25.3	8	10.7	30	40.0
YÇMK	Evet	90	60.0	44	58.7	46	61.3
	Hayır	60	40.0	31	41.3	29	38.7
GMBİE	Katılanlar	58	38.7	18	24	40	53.3
	Katılmayanlar	92	61.3	57	76	35	46.7
GYMKÖ	Evet	71	47.3	56	74.7	15	20
	Hayır	79	52.7	19	25.3	60	80
Sigara Kullanımı	Sigara içen	106	70.7	54	72	52	69.3
	Sigara içmeyen	44	29.3	21	28	23	30.7
Alkol Kullanımı	Alkol kullanan	118	83.1	59	84.3	59	81.9
	Alkol kullanmayan	24	16.9	11	15.7	13	18.1
Toplam		150	100.0	75	100.0	75	100

YÇMK: Yakın çevrede madde kullanan bireyler olması durumu, GMBİE: Geçmişte Madde bağımlılığı ile ilgili eğitime katılma durumu, GYMKÖ: Geçmiş yaşantısında madde kullanım öyküsü

Tablo 1 incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların %56,7'sinin (n= 85) 25 yaş ve altı bireylerden oluşurken; katılımcıların %43,3'ünün (n=65) 25 yaş ve üzeri olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılara bakıldığında %32,7'sinin (n=49) kadın %67,3'ü erkek (n=101), %24,2'sinin köy-kasaba (n=36), %75,8'inin (n=113) şehirde yaşadığı,%69,3'ünü(n=104) 2000 tl ve altı %30,7 (n=46) 2000 tl ve üzeri aylık geliri olduğu, 81,3'ünün (n=122) bekar %8,7'si (n=13) evli, %10'unun (n=15) boşanmış, %22,7'sinin (n=34) çalıştığı % 77,3'ünün (n=116) çalışmadığı, ebeveynlerinin % 46,7'sinin (n=70) birlikte % 53,3'ünün (n=80) boşanmış olduğu, annelerinin % 57,4'ünün (n=85) ev hanımı % 18,9'unun (n=18) memur ya da emekli % 23,6'sının (n=) ise işçi/çiftçi/serbest mesleğe, babalarının % 30,4'ünün

(n=45) memur ya da emekli 69,6'sının (n=103) işçi/çiftçi/serbest mesleğe sahip olduğu görülmüştür. Annelerinin % 71,3'ünün (n=107) yaşadığı % 28,7'sinin (n=43) yaşamadığı, babalarının % 74,7'sinin (n=112) yaşadığı % 25,3'ünün (n=38) yaşamadığı, % 60'ının (n=90) yakın çevresinde madde kullanan bireylerin olduğu % 40'ının (n=60) olmadığı, % 38,7'sinin (n=58) geçmişte madde kullanımı ile ilgili bir eğitime katıldığı % 61,3'ünün (n=92) katılmadığı, % 47,3'ünün (n=71) geçmiş yaşantısında madde kullanım öyküsü olduğu % 52,7'sinin (n=79) olmadığı, sigara kullanan katılımcıların % 70,7 kullanmayanların (n=106) % 29,3 (n=44), alkol kullanan katılımcıların ise %88,1 (n=118) kullanmayanların ise % 16,9 (n=24) olduğu görülmüştür.

Tablo 2. Madde kullanan katılımcıların kullandığı maddeye ilişkin dağılım.

Madde Kullanan Katılımcılar		
	N	%
Sigara	54	72
Alkol	59	15.7
Uçucu Madde	45	60
Esrar	53	70.7
Sentetik Kannabinoid	17	22.7
Amfetamin	22	29.7
Kokain	15	20
Eroin	9	12
LSD	4	5.3
Anabolizan Steroid	8	10.7
Hap	47	62.7
Kodeinli Şurup	0	0

Tablo 2 incelendiğinde madde kullanan katılımcıların %72'sinin (n=54) sigara, %15.7'sinin (n=59) alkol, %60'ının (n=45) uçuşu madde, %70.7'sinin (53) esrar, %22.7'sinin (n=17) sentetik kannabinoid, %29.7'sinin

(n=22) amfetamin, %20'sinin (n=15) kokain, %12'sinin (n=9) eroin, %5.3'ünün (n=4) LSD, % 10.7'sinin (n=8) anabolizan steroid, % 62.7'sinin (n=47) ise hap kullandığı görülmüştür.

Tablo 3. Katılımcıların madde kullanım durumlarının cinsiyetlerine göre incelenmesine ilişkin Ki-Kare Testi Sonuçları.

	Madde kullanan		Madde kullanmayan		χ^2	df	p
	n	%	n	%			
Kadınlar	16	32.7	33	67.3			
Erkekler	59	58.4	42	41.6	8.759	2	.003*
Toplam	75	100.0	75	100.0			

Tablo 3 incelendiğinde madde kullanan kadınların oranı %32.7 iken, madde kullanan erkeklerin oranının %58.4'e ulaştığı görülmektedir. Madde kullanmayan kadınların oranı ise % 67.3 iken, madde kullanmayan erkeklerin oranının %41 olduğu anlaşılmaktadır.

Madde kullanım durumlarının cinsiyete göre farklılaşma düzeyinin ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2= 8.759$, $p< .05$). Diğer bir anlatımla kadınların madde kullanma oranları daha düşükken, erkeklerin madde kullanım oranları anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Tablo 4. Katılımcıların madde kullanım durumlarının yaş aralıklarına göre incelenmesine ilişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Madde kullanan		Madde kullanmayan		χ^2	df	P
	n	%	n	%			
25 yaş altı	40	47.1	45	52.9			
25 yaş üzeri	35	53.8	30	46.2	0.679	1	.410
Toplam	75	100.0	75	100.0			

Tablo 4 incelendiğinde madde kullanan 25 yaş altı katılımcıların oranı %47.1 iken, madde kullanan 25 yaş ve üzeri katılımcıların oranının %53.8'e ulaştığı görülmektedir. Madde kullanmayan 25 yaş altı katılımcıların oranı ise % 52.9 iken, madde kullanmayan 25 yaş ve üzeri katılımcıların oranının %46.2 olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların madde kullanım durumlarının yaş aralıklarına göre incelenmesine yönelik ki-kare sonuçları incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır ($\chi^2= .410$, $p> .05$).

Tablo 5. Katılımcıların madde kullanım durumlarının yaş aralıklarına göre incelenmesine ilişkin Ki-Kare Testi Sonuç

	Madde kullanan		Madde kullanmayan		χ^2	Df	p
	n	%	n	%			
Yaşıyor	64	85.3	43	57.3			
Yaşamıyor	11	14.7	32	42.7	14.377	1	.000**
Toplam	75	100	75	100			

Tablo 5 incelendiğinde anneleri yaşayan katılımcıların madde kullanma oranı %85.3 iken, anneleri hayatta olmayan katılımcıların madde kullanma oranlarının %14.7 olduğu görülmektedir. Madde kullanmayan katılımcılar arasında ise anneleri yaşayan katılımcıların oranı %57.3 iken, anneleri hayatta olmayan katılımcıların oranlarının %42.7 olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların madde kullanım durumlarının annelerinin yaşama durumu değişkenine göre farklılaşma düzeyinin ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2= 14.377$, $p< .001$). Diğer bir anlatımla annesi yaşayan katılımcıların madde kullanım oranlarının daha yüksek iken, annesi yaşamayan katılımcıların madde kullanım oranlarının anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Katılımcıların madde kullanım durumlarının medeni durumlarına göre incelenmesine ilişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Madde kullanan		Madde kullanmayan		χ^2	Df	P
	n	%	n	%			
Bekar	57	76.0	65	86.7			
Evli	3	4.0	10	13.3			
Boşanmış- Ayrı yaşıyor	15	20.0	0	0	19.294	2	000**
Toplam	75	100.0	75	100			

Tablo 6 incelendiğinde madde kullanan evli katılımcıların oranı %4 iken, boşanmış veya ayrı yaşayan katılımcıların oranının %20 ve madde kullanan bekar katılımcıların oranının %76'ya ulaştığı görülmektedir. Madde kullanmayan evli katılımcıların oranı % 13.3 iken, madde kullanmayan bekar katılımcıların oranının %86.7 olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca madde kullanmayan katılımcılar arasında boşanmış ya da ayrı yaşayan bireyler bulunmamaktadır. Madde kullanımlarının medeni duruma

göre durumlarının farklılaşma düzeyinin ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2= 19.294, p< .001$). Buna göre boşanmış veya ayrı yaşayan katılımcıların tümünün madde kullandığı bulgusuna ulaşılırken; madde kullanan ve kullanmayan katılımcıların her iki düzeyde de bekar katılımcıların oranlarının diğer medeni durum değişkenlerine göre oranları anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Tablo 7. Katılımcıların madde kullanım durumlarının ebeveynlerinin birliktelik durumlarına göre incelenmesine ilişkin Ki-Kare Testi Sonuçları

	Madde kullanan		Madde kullanmayan		χ^2	df	P
	n	%	n	%			
Bütün / Birlikte yaşıyor	12	16	58	77.3			
Boşanmış/ Parçalanmış	63	84	17	22.7	56.679	1	000**
Toplam	75	100	75	100			

Tablo 7 incelendiğinde bütün/birlikte ebeveynlere sahip olan katılımcıların madde kullanma oranı %16 iken, parçalanmış ebeveynlere sahip olan katılımcıların madde kullanma oranlarının %84'e ulaştığı görülmektedir. Madde kullanan ve bütün/birlikte ebeveynlere sahip olan katılımcıların oranı ise % 77.3 iken, madde kullanmayan ve parçalanmış ebeveynlere sahip olan katılımcıların madde kullanma oranlarının %22.7 olduğu anlaşılmaktadır. Madde kullanım durumlarının ebeveyn birliktelik durumlarına göre farklılaşma düzeyinin ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2= 56.679, p< .001$). Diğer bir anlatımla parçalanmış veya boşanmış aileye sahip olan katılımcıların madde kullanım oranlarının daha yüksek iken, ebeveynleri bütün ya da birlikte yaşayan katılımcıların madde kullanım oranlarının anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 8 incelendiğinde araştırma grubunu oluşturan katılımcıların psikolojik belirti düzeylerini ifade eden tüm alt boyutların birbirleri arasında ve alt boyutlar ile toplam puanlar arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler içerisinde oldukları anlaşılmaktadır ($p< .05, p<.001$).

Bu durum psikolojik belirti alt ölçeklerine ilişkin puanların karşılıklı ilişkisinin biri arttıkça diğeri de artıyor ya da biri azaldıkça diğeri de azalıyor şeklinde yorumlanmasına olanak sağlamaktadır. Örneğin katılımcıların öfke düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($r(150) = .50, p< .001$). Bu bulguya göre, katılımcıların depresyon düzeyleri arttıkça öfke düzeylerinin de artacağı ya da öfke düzeyleri arttıkça depresyon düzeylerinin de artacağı yorumu yapılabilir. Bu durum ayrıca, ilgili ölçme aracı açısından güvenilir ölçüm yapabilme özelliğine işaret etmektedir.

Araştırmanın temel amaçları arasında yer alan katılımcıların travma sonrası stres bozuklukları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise, psikolojik belirtiler ölçeğinden elde edilen bütün alt boyut ve toplam puanlar ile travma sonrası stres bozukluğu toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p< .05, p<.001$). Madde kullanan ve kullanmayan bütün bireylerin TSSB ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkilerin istatistiksel olarak anlamsız çıkmıştır.

Tablo 8. Araştırmada Ele Alınan Değişkenler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

	<i>N</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
1 SOM	150	---											
2 OKB	150	.660**	---										
3 KAD	150	.210**	.199*	---									
4 DEP	150	.460**	.449**	.160*	---								
5 ANKS	150	.544**	.521**	.233**	.524**	---							
6 ÖFKE	150	.593**	.638**	.283**	.507**	.487**	---						
7 FOBİ	150	.731**	.720**	.258**	.473**	.535**	.729**	---					
8 PAR	150	.419**	.574**	.143*	.368**	.471**	.491**	.470**	---				
9 PSY	150	.612**	.570**	.211*	.438**	.531**	.651**	.657**	.532**	---			
10 EK	150	.603**	.630**	.202*	.474**	.533**	.724**	.697**	.468**	.554**	---		
11 SCL-90	150	.727**	.748**	.623**	.612**	.700**	.777**	.792**	.647**	.729**	.728**	---	
12 TSSB	150	.703**	.632**	.742**	.701**	.723**	.491**	.512**	.513**	.567**	.690**	.548**	---

Tartışma

Bu araştırmanın en temel amacı, madde kullanan ve madde kullanmayan eşit sayıda katılımcının yer aldığı çalışma grubunda travma sonrası stres bozukluğu ve psikopatolojik belirtilere göre karşılaştırılarak incelenmesidir. Bu doğrultuda araştırma sürecinde öncelikle bütün katılımcılara ilişkin betimsel ve nicel analizler gerçekleştirilmiş olup genel profil ortaya koyulmuştur. Bu bölümde araştırmanın amacı kapsamında incelenen bulgulara ilişkin ilgili literatür bağlamında yapılan tartışma ve yorumlara yer verilecektir.

Çalışma sonucunda katılımcıların madde kullanım durumlarının travma sonrası stres bozukluğu puanları ve psikopatolojik belirti ölçeğinden elde ettikleri alt-boyut toplam puanlarına göre incelenmesi durumunda; katılımcıların depresyon ve anksiyete ve TSSB'nin madde kullanımına göre farklılık gösterdiği ortaya görülmüştür. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde madde kullanan bireylerin Travma düzeyi madde kullanmayan bireylere göre farklılaşmaktadır. Bu sonuç literatürle paralellik göstermektedir. Yapılan çalışmalarda gençlerde bildirilen travma yaşantısıyla alkol-madde kullanımının ilişkili olduğu belirtilmektedir (Evren, Kural ve Çakmak, 2006; Klein, Elifson ve Sterk, 2010). Travmaya sahip kişilerin madde kullanımına yöneldikleri belirtilmektedir (Tonmyr, Thornton, Draca ve Wekerle, 2010). Yapılan bir başka çalışmada madde kullanan bireylerin çocukluklarında yaşamış oldukları istismarın TSSB'ye sebep olduğu ve bu durumun da bireyleri madde kullanımına yönelttiği bildirilmektedir (Lynch, 2023). Evren, Ögel ve Çakmak (2002) tarafından yürütülen çalışmada madde kullanan bireylerin travma düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. İlgili diğer araştırmalar da güncel araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir; Bostancı'nın 2006 yılında yaptığı araştırmada madde kullanımı olan bireylerin olmayan bireylere oranla daha fazla travmatik yaşantıya sahip oldukları görülmüştür (Bostancı, Albayrak, Bakoğlu ve Çoban, 2006). Weiss ve arkadaşları tarafından (2013) ve madde kullanımına sahip bireylerin travma sonrası stres bozukluk düzeyinin de yüksek olduğunu belirtmiştir (Weiss, Tull, Anestis ve Gratz, 2013). Çalışma sonucunda anne ve babası yaşamayan

bireylerin daha fazla madde kullandığı görülmüştür; anne ve babanın vefatının travmatik olduğu ilgili literatürle desteklenirken (Taner ve Gökler, 2004), anne ve babanın kaybının sonra yaşanan kayıp sonrasında yalnızlık hissini artmasıyla bireylerin daha fazla madde kullandığını düşündürmektedir bu yorum diğer araştırmalarla desteklenir niteliktedir. Yüncü ve arkadaşları tarafından 2009 yılında yapılan araştırmada anne ve babasını kaybeden bireylerin daha çok madde kullandığını bildirmektedir (Yüncü, 2009). Bir diğer benzer araştırma ise Siyez ve arkadaşları tarafından (2012) ergen madde kullanıcıları üzerinden yapılmış ve bu araştırma sonucunda da anne ve babası hayatta olmayan gençlerin daha çok madde kullandığı görülmüştür. Anne ve babası yaşamayan madde kullanımına daha yüksek olmasının sebebi bireylerin yaşadıkları boşluk ve yaşamlarındaki rol eksikliğinden dolayı hayata karşı daha az sorumluluk sahibi olmaları ve bu anne ve babanın kaybindan sonra duymuş oldukları acı hissini madde kullandıktan sonra azaltılabileceği düşüncesinin var olması şeklinde yorumlanabilir (Siyez, Gürçay ve Yüncü 2012).

Son yıllarda madde kullanımını konu eden çalışmalarda, madde kullanımının başka bir psikiyatrik bozukluklarla bir arada görülme oranının oldukça yüksek olduğu bildirilmektedir bu da araştırmanın bir diğer bulgusu olan depresyon ve madde kullanım ilişkisini destekler niteliktedir (Daes ve Brown, 2006; Foulds, Boden, Newton-Howes, Mulder ve Horwood, 2017; Enez-Darçın, Numedov, Noyan, Yılmaz ve Dilbaz, 2015). Depresyon, madde kullanım bozukluklarına sıklıkla eşlik eden ruhsal sorunlardan biridir (Swendsen ve Merikangas, 2000; Rao, 2006). Alkol ya da madde kullanımına eşlik eden bozuklukları araştırmak amacıyla yapılan benzer araştırmalarda, madde kullanan bireylerin %19.2 ile %79'unda depresif belirtilerin görüldüğü belirtilmektedir (İnce, Doğruer ve Türkçapar, 2002). ABD'de yapılan bir diğer çalışmada; madde kullanan gençlerin maddenin etkisindeyken suç ve şiddete daha fazla meyilli olduğu ve işlemiş oldukları suç ve çevrelerine verdikleri zarar sonrasında genellikle depresif belirtiler sergilediğini

bildirmektedir (White, 2016). Türkiye’de cezaevinde kalan madde kullanan genç bireyler üzerinden yürütülen kesitsel bir araştırmada, madde kullanımıyla birlikte depresif belirtilerin de ortaya çıktığı görülmüştür (Altuner, Engin, Güner, Akyay ve Akgül, 2009). Yine Türkiye’nin Zonguldak ilinde, gençler üzerinden yürütülen anket çalışmasında madde kullanan bireylerin intihar eğilimi, vücuduna zarar verme ve karamsarlık gibi birden fazla depresif belirtiyeye sahip oldukları belirtilmiştir (Sankır, 2014). Türkiye’de yapılan bir diğer araştırma da madde kullanan kişiler üzerinden yürütülmüş ve bu araştırmanın sonunda; madde kullanan bireylerin suisid düşüncelerinde ve intihar girişimlerinde belirgin bir artış olduğu, madde kullanım süresinin artmasının depresyona sürüklediği ve sosyal ilişkileri bozabileceği ve bu durumun da suisid davranışa sebep olabileceği bildirilmektedir (Bakım, Karamustafaloğlu ve Akpınar, 2007). Araştırmanın bulgularından bir diğeri de kaygı ve madde kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olmasıdır. Yapılan çalışmalara bakıldığında madde kullanımının azaltımına gidildiğinde veya kesildiğinde anksiyete belirtilerinin ortaya çıktığı belirtilmektedir (Kuşçu, Duman, Akman ve Üçok, 2005; Lee, Wang, Tang, Liu ve Bell, 2015). Anksiyetesi yüksek madde kullanıcılarının, anksiyete ve madde kullanımına hemen hemen aynı zamanda rastlanmaktadır araştırmacılar bu durumu bireylerin özellikle yakalanma ve çevrenin izleminin kötü olacağını düşündükleri için olduğunu bildirmektedir (Tamam ve Demirkol, 2019).

Katılımcı bireylerin madde kullanım profilleri; cinsiyet, yaş, medeni durum, çalışma durumu, anne-baba birlikteliği ve ebeveynlerin yaşam durumuna göre travmatik stres belirti ve psikopatolojik belirtilere göre farklılaşmaktadır. Araştırma sonucunda madde kullanımının cinsiyete göre farklılaştığı görülmektedir. Katılımcı gurubunda madde kullanan bireyler içerisinde yer alan kişilerin de ağırlıklı olarak erkek olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın bu sonucu madde kullanımının erkekler arasında daha yaygın olduğunu ortaya çıkaran literatür bilgileri ile uyumaktadır (Evren ve Ögel, 2003; Erdem, Eke, Ögel ve Taner, 2006; Ulukoca, Gökgez ve Karakoç, 2013). Bu sonuç kadınlarda madde kullanımının ‘‘gizli kaldığı, yardım arayışının daha az olduğunu’’ vurgulayan (Evren ve Ögel, 2003) alan yazın bilgileri ile desteklenmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada madde kullanımının kadınlara kıyasla erkeklerde daha fazla olduğu yönündeki sonuç, toplumdan gelecek baskı ve kınamalardan korunma yöntemi olarak, kadınların madde kullanımlarını gizlemesinin bir sonucu olarak düşünülmektedir (Ulukoca ve ark., 2013).

Araştırmamıza katılan madde kullanıcısı bireylerin daha çok 25 yaşın üstünde olduğu da ulaşılan araştırma grubu özellikleri arasında olması literatürdeki bilgilerle çelişmektedir. Madde kullanımının araştırılmasına yönelik yürütülen bir çalışmada madde kullanımı olan ve olmayan gençlerin genellikle 25 yaşın altında olduğu belirtilmektedir (Siyez ve ark., 2012). Madde kullanan gençlerin ebeveynleri üzerinden yürütülen bir diğer araştırmaya katılan madde kullanan ve kullanmayan katılımcıların daha çok 25 yaşın altında olduğu görülürken madde kullanan bireylerin de 25 yaşın altında olduğu görülmektedir. Çalışmamızdaki bulgunun literatürle çelişmesinin sebebi bireylerin yaş aldıkça sorumlulukların artması, üniversitelerinin artık sonlanmaya yakın olmasından kaygı ve stres düzeylerinin artması sebebiyle madde kullanımına daha çok yönelindikleri şeklinde

yorumlanması literatür ile de desteklenir niteliktedir (Siyez ve ark., 2012).

Bu çalışmanın analizlerine göre ise gençlerin tümünde en fazla alkol kullandıkları daha sonra ise sigara kullandıkları görülmüştür. Kontrol grubunda ise sigara ve alkol dışında madde kullanan üniversite öğrencisi bulunmamaktadır. Madde kullanımı olan bireylerde ise en fazla alkol ve sigaradan sonra en fazla kullanılan maddelerin sırasıyla esrar, hap, uçucu madde, amfetamin, sentetik kannabinoid, kokain, eroin, anabolizan steroid ve son olarak LSD olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde gençlerin kullanmakta olduğu maddeler ile ilgili birden fazla bulgu mevcuttur. Ögel ve arkadaşlarının 2000 yılında İstanbul’da 15 farklı okulda örneklemini 2800 öğrenciden oluşturduğu araştırmada ESPAD çalışmasında herhangi bir maddeyi hayatında en az bir kez kullanan gençlerin oranı %7, esrar kullanım oranı %4, uçucu madde %4, ecstasy %1, ve eron kullanımının oranı ise %1 olarak belirtilmektedir (Ögel, 2000). 2001 yılında 9 farklı il kapsamında yürütülen gençler üzerinden yürütülen başka bir araştırmada uçucu madde kullanım oranı %4.2, esrar %3, eroin %2.1, ecstasy %1.3, ve kokain %1.2 olarak bildirilmektedir (Ögel, Tamar, Evren ve Çakmak, 2000). 2009 yılında Yüncü ve arkadaşları tarafından yine gençler üzerinden gerçekleştirilen çalışmada gençlerin %77.2’sinin esrar, %61.3’ünün alkol, %54.3’ünün ecstasy, %31.7’sinin uçucu, %2.2’sinin kokain kullandığı bildirilmektedir (Yüncü, Kesebir, Özbaran, Çelik ve Aydin, 2009).

KKTC’de geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar ise şu şekildedir; KKTC’de psikoaktif madde kullanımı ile ilgili ilk bilimsel çalışma 1996 yılında 2215 lise ikinci sınıf öğrencisi arasında yapılmış ve bu çalışmada öğrencilerin %47.2’sinin sigara, %80.8’inin alkol ve % 5.5’inin herhangi bir psikoaktif maddeyi yaşamları boyunca en az bir kez kullandığı saptanmıştır (Çakıcı, Çakıcı ve Eş, 2010). Lise ikinci sınıf öğrencileri arasında evreni temsil eden 641 kişilik örneklem üzerinde araştırma yinelenmiş ve yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %40.6, alkol %79.7 ve herhangi bir DPM kullanım yaygınlığı %8.3 olarak saptanmıştır (Eş, 2015). 2004 yılında KKTC’de yer alan 33 lisenin tümünde, 2267 lise ikinci sınıf öğrencileri arasında yapılan bir diğer araştırmada yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %35.2, alkol kullanma yaygınlığı %85.9 ve herhangi bir psikoaktif madde kullanım yaygınlığı %8.0 olarak belirlenmiştir (Çakıcı ve ark., 2010). Eş tarafından (2011) 2114 lise ikinci sınıf öğrencileri arasında 34 lisenin tümünde yinele- nen çalışmada ise yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %26.8, alkol kullanma yaygınlığı %75.6 ve herhangi bir DPM yaygınlığı %10.0 olarak bulunmuştur (Eş, 2015). Ortaokulların tümünü kapsayan 13-14 yaş grubu 861 ortaokul üçüncü sınıf öğrenciyle yapılan çalışmada yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %19.7, alkol %61.9, herhangi bir DPM kullanım yaygınlığı %5.8 olarak bulunmuştur (Çakıcı ve ark., 2001). Üniversite öğrencileriyle yapılan yaygınlık çalışmalarında da KKTC’deki yaşam boyu en az bir kez sigara içme oranı %69.5, alkol kuanımı %81 ve herhangi bir DPM kullanımının %15.6 olarak bildirilmiştir (Çakıcı ve ark., 2014). KKTC’de yetişkin nüfusu kapsayan az sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Bugüne kadar toplum geneline temsilen yapılan çalışmalar, benzer yöntemle ve aynı anket formu kullanılarak 2003 ve 2008 yıllarında yapılan 2003-2008 yıllarında yapılan ev çalışmalarında sigara içme yaygınlığı %65.4- 66, alkol %82.3-77.1 ve herhangi bir DPM kullanma yaygınlığı %3.9-8.5 oranında

bulunmuştur. Bu çalışmalar en sık kullanılan maddenin esrar olduğunu ortaya koymuştur. Yanı sıra, sentetik kannabinoid, ekstazi, kodeinli şurup ve yatıştırıcı-sakinleştirici ilaç kullanımının da yaygın kullanılan maddeler arasında yer aldığı görülmüştür (Çakıcı, Çakıcı ve Subaşı, 2003). KKTC'nin küçük bir ülke olmasının psikoaktif maddelere ulaşılabilirliği artırdığı ve yeni maddeleri hızlı bir şekilde yayılmasına neden olduğu bildirilmiştir (Çakıcı ve ark., 2014).

Sonuç ve Öneriler

Madde kullanıcılarında Travma sonrası stres bozukluğunu ve psikopatolojik belirtilerin incelenmesini amaçlayan araştırmada; madde kullanan bireylerin daha çok erkek, 25 yaş üstü, parçalanmış bir aileye sahip oldukları, çalıştıkları işin olmadığı aynı zamanda çoğunun anne ve babasının yaşamadığı görülmüştür. Araştırmanın temel amaçlarından olan madde kullanan bireylerin psikopatolojik belirtilerden depresyon, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğunun anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu çalışmanın bir diğer sonucuna göre ise gençlerin en fazla alkol kullandıkları daha sonra ise sigara kullandıkları görülmüştür. Madde kullanımı olan bireylerde alkol ve sigaradan sonra en fazla kullanılan maddelerin sırasıyla esrar, hap, uçucu madde, amfetamin, sentetik kannabinoid, kokain, eroin, anabolizan steroid ve son olarak LSD olduğu görülmüştür. Kontrol grubunda ise sigara ve alkol dışında madde kullanan üniversite öğrencisi bulunmamaktadır.

Madde kullanımının önlenmesi, genellikle bireylerin sağlıklı yaşam becerilerini geliştirmeye ve riskli davranışlardan kaçınmaya teşvik edilmesini içerir. Madde kullanımının zararları hakkında doğru ve detaylı bilgi vermek, bireyleri madde kullanımından kaçınmaya teşvik edebilir. Eğitim programları, okullarda ve toplumda bu bilinçlendirmeyi sağlayabilir. Spor, sanat, müzik gibi sağlıklı ve keyifli aktivitelerin teşvik edilmesi, gençleri madde kullanımına yönlendiren riskli davranışlardan uzak tutabilir. Ailelerin çocuklarına sağlam bir destek ve iletişim ağı sağlamaları, çocukların madde kullanımı gibi

riskli davranışlardan uzak durmalarına yardımcı olabilir. Arkadaş çevresinin de sağlıklı olması önemlidir. Bireylerin kendi değerlerine, yeteneklerine ve başarılarına odaklanmalarını teşvik etmek, özsaygı ve özgüvenlerini güçlendirebilir ve madde kullanımına olan eğilimi azaltabilir. Stresle başa çıkma, problem çözüme ve riskli durumları tanıma gibi becerilerin öğretilmesi, bireylerin madde kullanımına karşı direncini artırabilir. Risk altındaki bireylerin erken tanınması ve gerekli destek ve tedavinin sağlanması, madde kullanımının önlenmesinde önemli bir faktördür. Toplumda madde kullanımını önlemeye yönelik politika önlemleri alınması ve madde bağımlılığıyla mücadelede destekleyici toplumsal yapıların oluşturulması da önemlidir. Bu, madde kullanımını teşvik eden faktörleri azaltabilir.

Beyannameler

Etik Onay ve Katılma İzni

Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan araştırmanın uygulanması için onay alınmıştır

(Karar No: YDÜ/SB/2019/374 ve Tarih:09.04.2019).

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

ŞT verileri toplamış ve analizleri yapmıştır. MÇ makale ana metninin düzenlenmesi, yapılacak analizlere karar verilmesi ve doğruluğunun denetlenmesinde, tartışmanın akışı ve düzenlenmesinde görev almıştır. ŞT önerilen düzeltmeleri yapmıştır. Yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Altuner, D., Engin, N., Gürer, C., Akyay, İ., & Akgül, A. (2009). Madde kullanımı ve suç ilişkisi: kesitsel bir araştırma. *Tip Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 87-94.

Aydemir, Ö., & Köroğlu, E. (2009). Psikiyatride kullanılan ölçekler. Ankara: HYB Basım Yayım.

Bakım, B., Karamustafaloğlu, K. O., & Akpınar, A. (2007). Alkol ve diğer madde kullanım bozukluklarında intihar girişimleri ve tamamlanmış intihar. *Bağımlılık Dergisi*, 8(2), 91-96.

Başaran, Y. K. (2019). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *The Journal of Academic Social Science*, 47(47), 480-495.

Başoğlu M, Şalcıoğlu E, Livanou M ve ark. (2001) A Study of the Validity of a Screening Instrument for Traumatic Stress in earthquake Survivors in Turkey. *J Trauma Stress*, 14:491-509.

Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ. ve Çoban, Ş. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. *New/Yeni Symposium Journal*, Ekim, Cilt 44, Sayı 4, 189-195.

Brady, K. T., Dansky, B. S., Sonne, S. C., & Saladin, M. E. (1998). Posttraumatic stress disorder and cocaine dependence: Order of onset. *American Journal on Addictions*, 7(2), 128-135.

Brady, K. T., Killeen, T. K., Brewerton, T., & Lucerini, S. (2000). Comorbidity of psychiatric disorders and posttraumatic stress disorder. *Journal of clinical psychiatry*, 61, 22-32.

Brems, C., & Namyniuk, L. (2002). The relationship of childhood abuse history and substance use in an Alaska sample. *Substance Use & Misuse*, 37(4), 473-494.

Brown, P. J., & Wolfe, J. (1994). Substance abuse and post-traumatic stress disorder comorbidity. *Drug and Alcohol Dependence*, 35, 51-59.

Büyüköztürk, Ş. (2012). Veri analizi el kitabı.(17. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Çakıcı, M., Çakıcı, E., ve Subaşı B. (2001). KKTC Ortaokul Öğrencileri Arasında Madde Kullanım Yagınlığı. 8. Ulusal Sosyal Psikiyatri Kongresi Bilimsel Çalışmaları (28-31 Mayıs 2001, Lefkoşa), 2001, s.176- 182, Lefkoşa.

Çakıcı, M., Çakıcı, E., & Es, A. (2010). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti lise öğrencilerinde psikoaktif maddeleri kullanma yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 206.

Çakmak, D., & Saatçioğlu, O. (2005). Bağımlılık ve komorbidite. *İstanbul: Özgül Matbaacılık*.

- Dağ, I. (1991). Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin Üniversite Öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*.
- Deas, D., & Brown, E. S. (2006). Adolescent substance abuse and psychiatric comorbidities. *Journal of Clinical Psychiatry*, 67, 18.
- Erdem, G., Eke, C. Y., Ögel, K., & Taner, S. (2006). Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı. *Journal of Dependence*, 7, 111-116.
- Eş, A. (2015). Lise Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Psiko- aktif Madde Kullanımı ile Stresle Başetme Yöntemi ve Kontrol Odağı İlişkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa,
- Evren, C., Kural, S., & Çakmak, D. (2006). Clinical correlates of childhood abuse and neglect in substance dependents. *Addictive behaviors*, 31(3), 475-485.
- Evren, E.C., Ögel, K., Çakmak, D. (2002). Esrar ve Meperidin (Petidin) kullanım bozukluğu nedeni ile yatarak tedavi gören hastaların özelliklerinin karşılaştırılması, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 20-27.
- Foulds, J. A., Boden, J. M., Newton-Howes, G. M., Mulder, R. T., & Horwood, L. J. (2017). The role of novelty seeking as a predictor of substance use disorder outcomes in early adulthood. *Addiction*, 112(9), 1629-1637.
- Haller, M., & Chassin, L. (2014). Risk pathways among traumatic stress, posttraumatic stress disorder symptoms, and alcohol and drug problems: a test of four hypotheses. *Psychology of Addictive Behaviors*, 28(3), 841.
- İnce, A., Doğruer, Z., & Türkçapar, M. H. (2002). Erken ve geç başlangıçlı erkek alkol bağımlılarında sosyodemografik, klinik ve psikopatolojik özelliklerin karşılaştırılması. *Klinik psikiyatri*, 5(2), 82-91.
- Jacobsen, L. K., Southwick, S. M., & Kosten, T. R. (2001). Substance use disorders in patients with posttraumatic stress disorder: a review of the literature. *American Journal of Psychiatry*, 158(8), 1184-1190.
- Kessler, R.C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M., Nelson, C.B. (1995). Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey. *Arch Gen Psychiatry*, 52, 1048-1060.
- Kılıç, M. (1991). Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin geçerlilik ve güvenilirliği. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 1(2), 45-52.
- Klanecky, A., McChargue, D. & Tuliao, A. (2016). Proposed pathways to problematic drinking via post-traumatic stress disorder symptoms, emotion dysregulation, and dissociative tendencies following child/adolescent sexual abuse. *Journal of Addictive Diseases* [serial online]. February 19, 2016, 1-14.
- Klein, H., Elifson, K. W., & Sterk, C. E. (2010). Self-Esteem and HIV Risk Practices Among Young Adult Ecstasy Users. *Journal of psychoactive drugs*, 42(4), 447-456.
- Kuşçu, M. K., Duman, Z. Ç., Akman, M., & Üçok, A. (2005). Şizofreni tanılı hastaların bakım vericilerinde duygu ifadesi düzeyleri, umut ve kendini suçlama ifadeleri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 13(4), 249-254.
- Lee, C. H., Wang, T. J., Tang, H. P., Liu, Y. H., & Bell, J. (2015). Familial expressed emotion among heroin addicts in methadone maintenance treatment: Does it matter?. *Addictive behaviors*, 45, 39-44.
- Lynch, R. J. (2023). Prevalence and predictive factors of secondary trauma in college student affairs professionals. *Journal of Student Affairs Research and Practice*, 60(3), 293-306.
- Ögel, K., Tamar, D., Evren, C., & Çakmak, D. (2000). Uçucu madde kullanımının yaygınlığı: Çok merkezli bir araştırmanın verilerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1(4), 220-224.
- Pickard, M., Bates, L., Dorian, M., Greig, H., & Saint, D. (2000). Alcohol and drug use in second-year medical students at the University of Leeds. *Medical education*, 34(2), 148-150.
- Rao, U. (2006). Links between depression and substance abuse in adolescents: neurobiological mechanisms. *American journal of preventive medicine*, 31(6), 161-174.
- SANKIR, H. (2014). Gençlerin Sapmış ve Suçlu Davranışlara Yönelmelerinde Benlik Saygısız Etkisi: Lise 11. Sınıf Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Schiff, M., Levit, S., & Cohen-Moreno, R. (2010). Childhood sexual abuse, post- traumatic stress disorder, and use of heroin among female clients in Israeli methadone maintenance treatment programs (MMTPs). *Social Work In Health Care*, 49(9), 799-813. doi:10.1080/00981381003745103
- Simpson, T. L., & Miller, W. R. (2002). Concomitance between childhood sexual and physical abuse and substance use problems: A review. *Clinical Psychology Review*, 22(1), 27-77. doi:10.1016/S0272-7358(00)00088-X
- Siyez, D. M., Gürçay, E. G., & Yüncü, Z. (2012). Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin çocukluk dönemi aile yasantılarına ilişkin algıları/The perceptions of adolescents towards their childhood family life experiences with regard to their having substance use disorder or not. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 299.
- Stewart, S. H. (1996). Alcohol abuse in individuals exposed to trauma: A critical review. *Psychological Bulletin*, 120, 83-112.
- Strote, J., Lee, J. E., & Wechsler, H. (2002). Increasing MDMA use among college students: results of a national survey. *Journal of adolescent health*, 30(1), 64-72.
- Swendsen, J. D., & Merikangas, K. R. (2000). The comorbidity of depression and substance use disorders. *Clinical psychology review*, 20(2), 173-189.
- Tamam, L., & Demirkol, M. E. (2019). Anksiyete bozuklukları. *Bütüncül Tıp: Birinci Basamakta ve Aile Hekimliğinde Güncel Tanı-Tedavi*, 1641, 1644.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Tanrıkulu, A. Ç., Çarman, K. B., Palancı, Y., Çetin, D., & Karaca, M. (2009). Kars il merkezinde çeşitli üniversite öğrencileri arasında sigara kullanım sıklığı ve risk faktörleri. *Türk Toraks Dergisi*, 10(3), 101-106.
- Tonmyr, L., Thornton, T., Draca, J., & Wekerle, C. (2010). A review of childhood maltreatment and adolescent substance use relationship. *Current Psychiatry Reviews*, 6(3), 223-234.
- Ulukoca, N., GÖKGÖZ, Ş., & KARAKOÇ, A. (2013). Kırklareli üniversitesi öğrencileri arasında sigara, alkol ve madde kullanım sıklığı. *Fırat Tıp Dergisi*, 18(4), 230-234.
- Weiss, N. H., Tull, M. T., Anestis, M. D., & Gratz, K. L. (2013). The relative and unique contributions of emotion dysregulation and impulsivity to posttraumatic stress disorder among substance dependent inpatients. *Drug and alcohol dependence*, 128(1-2), 45-51.
- White, H. R. (2016). Substance use and crime. *The Oxford handbook of substance use and substance use disorders*, 2, 347-378.
- Yüncü, Z., Kesebir, S., Özbaran, B., Çelık, Y., & Aydın, C. (2009). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Ebeveynlerinde Psikopatoloji ve Mizaç: Kontrollü Bir Çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1).C. (2009). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerin Ebeveynlerinde Psikopatoloji ve Mizaç: Kontrollü Bir Çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1).

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Problems Faced by Bank Employees in Electronic Banking Applications Example of TRNC Bank Employees

Banka Çalışanlarının Elektronik Bankacılık Uygulamalarında Karşılaştığı Sorunlar: KKTC Banka Çalışanları Örneği

Azmiye Yınal¹, Bengü Kayıarslan²

Abstract:

The purpose of this study is to identify the problems faced by bank employees in electronic banking applications in TRNC. The research was conducted using the survey technique and the sample consists of 248 bank employees. The scale used was created by Kılıç (2015) inspired by Keklikoğlu's (2010) study and the data were analyzed using SPSS 28 program. The study examined the relationship between bank employees' perceptions of E-commerce payment instruments and outsourcing and the problems faced by banks. According to the findings, the majority of bank employees believe that increasing outsourcing will increase the potential to become a preferred bank in E-commerce payment instruments. However, there is low agreement on the relationship between outsourcing and fraud affecting reputation. No relationship was found between demographic variables and the problems faced by banks. In conclusion, although there are differences between bank employees' perceptions of E-commerce and outsourcing, demographic factors have no effect on these perceptions. These findings can be considered as an important source of information to better understand and improve banks' strategic decisions and operational practices.

Keywords: Banking, Electronic Banking, E-Commerce.

¹Assoc. Prof. Dr. University of Mediterranean Karpasia, Department of Business Administration, azmiye.yinal @akun.edu.tr, Orcid id:0000-0002-7820-1553

²MSc. University of Mediterranean Karpasia, Department of Business Administration, Şht. Ecvet Yusuf Cad. No:6 Kızılay, Nicosia, TRN Cyprus. Bengü.kayıarslan@akun.edu.tr, Orcid Id: 0000-0003-4112-4977

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Assoc. Prof. Dr. Azmiye Yınal, University of Mediterranean Karpasia, Department of Business Administration, azmiye.yinal @akun.edu.tr, Ecvet Yusuf Cad. No:6 Kızılay, Nicosia, TRN Cyprus azmiye.yinal @akun.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 19.04.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 12.06.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 12.06.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 26.06.2024

Citing/Referans Gösterimi: Yınal, A. & Kayıarslan, B. (2024). The Problems Faced by Bank Employees in Electronic Banking Applications Example of TRNC Bank Employees. *European Archives of Social Sciences*, 1(1): 22-29

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / European Archives of Social Sciences (www.eassjournal.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu çalışmanın amacı KKTC'de banka çalışanlarının elektronik bankacılık uygulamalarında karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Araştırma anket tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiş olup örneklemini 248 banka çalışanı oluşturmaktadır. Kullanılan ölçek Kılıç (2015) tarafından Keklikoğlu'nun (2010) çalışmasından esinlenerek oluşturulmuş ve veriler SPSS 28 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada banka çalışanlarının E-ticaret ödeme araçlarına ve dış kaynak kullanımına ilişkin algıları ile bankaların karşılaştığı sorunlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre banka çalışanlarının çoğunluğu dış kaynak kullanımının artmasının E-ticaret ödeme araçlarında tercih edilen banka olma potansiyelini artıracağına inanıyor. Ancak dış kaynak kullanımı ile itibarı etkileyen dolandırıcılık arasındaki ilişki konusunda düşük düzeyde bir fikir birliği var. Demografik değişkenler ile bankaların karşılaştığı sorunlar arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Sonuç olarak, banka çalışanlarının E-ticaret ve dış kaynak kullanımı algıları arasında farklılıklar bulunsa da demografik faktörlerin bu algılar üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Bu bulgular, bankaların stratejik kararlarını ve operasyonel uygulamalarını daha iyi anlamak ve geliştirmek için önemli bir bilgi kaynağı olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Elektronik Bankacılık, E-Ticaret.

Introduction

Problem Status:

The banking sector, like other sectors, has been greatly affected by the rapid technological developments we witness in today's world. Electronic banking services have provided customers with the highest level of convenience in performing their banking transactions over the internet. Electronic banking has been accepted as a new revolution in traditional banking services and has brought about significant changes in working systems in various institutions (Kaya, 2001).

The increasing interest in the quality of electronic banking services is an effective tool for improving and knowing the level of services provided and expected from customers, whether for the bank or the customer. Until the beginning of the 20th century, technology products used in banking transactions mostly consisted of pen, paper and ink (Ulusoy and Özbilge, 2023). However, over time, as in many areas, banking services have been exposed to the influence of technological innovations that have developed and become widespread with great acceleration. In the banking sector, where no significant change has been observed in its activities, in the face of technological competition and the demands of the information society, it has gone further than being an institution that only exchanges money and has become a financial business that requires the use of technological products (Sümer, 2016).

In our contemporary world, banks play an important role in the investment process and have a significant impact on the development and management of the economy at local, regional and global levels and in various areas of development and investment at various levels and areas. The system and electronic banking service, which aims to transform the world into a small investment village, is considered one of the most important banking activities in this sector, as its impact does not depend only on the level of the bank but is directly related to the banking sector, and customers perceive banks through the impressions they form about the services they offer. The implementation of quality culture contributes to the achievement of goals of banking service organizations in establishing bonds of trust and loyalty between banks and customers, and this creates a customer satisfaction curve with an actual increase and improvement in the performance of the service. Therefore, quality is the responsibility of all

elements of the organization. It started with the top management, represented at the top of the pyramid, and the employees, who represent the base of the hierarchy, and each of them was given responsibilities (Souad and Matawa, 2020).

In light of these developments, electronic banking services that have emerged through many electronic channels such as automatic teller machines (ATMs), electronic banks, internet banks and electronic messages over the phone have made it easier for customers to complete their transactions. Over the last decade, the banking industry in Djibouti has witnessed a number of developments in the field of electronic services, as public and private banks in Djibouti have sought to develop some electronic banking services in their efforts to meet customers' needs and increase their competitiveness. The importance of electronic banking services stems from the fact that it provides the opportunity to provide banking services to customers at the lowest cost, in the fastest time and with the least effort, and to offer new banking services. The electronic banking sector plays an important and diverse role in country economies. Banks aim to ensure customer satisfaction, which aims to stay in the market and stand out against competition. Quality has become a distinguishing feature and the most important element in achieving the goals of productive or service institutions in the twenty-first century (Sattar, 2017).

Purpose and Importance of the Research:

The aim of this study is to identify the problems faced by bank employees in electronic banking applications. This research is of great importance in understanding the problems that bank employees encounter during electronic banking applications. Electronic banking is the general name of the technological applications used by banks and customers to carry out financial transactions. Such practices are becoming increasingly common as an alternative to traditional banking methods. This research can be seen as an important step for the development and improvement of these applications by identifying the problems that bank employees encounter during electronic banking applications. Difficulties and problems experienced by bank employees reveal potential errors or deficiencies in this area. This information can guide banks,

financial institutions, and software developers in developing and improving electronic banking systems.

Research results can provide a broad perspective to understand the technology-related challenges and development areas of the banking sector. Electronic banking applications are an important part of the digital transformation in the financial sector, and such research can help make this transformation process more effective and seamless. Therefore, this type of research is of great importance for the development of the industry and customer satisfaction.

Hypotheses:

The hypotheses of this research are given below:

H1: There is a significant difference between gender and the problems faced by bank employees and banks in electronic commerce.

H2: There is a significant difference between age and the problems faced by bank employees and banks in electronic commerce.

H3: There is a significant difference between the educational level of bank employees and the problems faced by banks in electronic commerce.

H4: There is a significant difference between professional seniority and the problems faced by banks in electronic commerce.

Assumptions:

It is assumed that research participants give their answers to the survey questions sincerely.

Limitations:

Research.

With the bank participants participating in the research,

With the scale questions used in the research,

It is limited to the sources used in the research.

Definitions

Bank: It is an institution that provides financial services (Akkılıç, 2005).

Electronic banking: It provides access to bank accounts, money transfers, bill payments, investment transactions, loan applications, control of account balances and generally financial transactions online (Bakkal and Aksüt, 2011).

E-commerce (electronic commerce): refers to digital commerce transactions where products and services are bought and sold over the internet (Pala and Kartal, 2010).

Theoretical Framework

Electronic Banking Definition:

Electronic banking is a financial service model in which traditional banking services are provided with the use of digital technologies. These services allow bank customers to conduct their financial transactions without visiting bank branches, using ATMs, or making phone calls. Electronic banking enables banking transactions via the internet, mobile applications, and other digital platforms (Kaya and Arslan, 2016). Electronic banking services include providing customers with access to bank accounts, money transfers, bill payments, investment transactions, loan applications and more. It also offers customers the ability to check their account balances, view their

transaction history, and perform financial analysis. Thanks to electronic banking, banking transactions become faster and easier, and it reduces time and transaction costs for customers by eliminating the need to physically go to bank branches (Özdemir, 2010). Electronic banking is supported by security measures and authentication systems so that customers' personal and financial information is kept safe. With developing technology, electronic banking services are constantly renewed and improved, offering customers a better and more user-friendly experience. Therefore, today, many people carry out their banking transactions on electronic platforms, and these services represent an important transformation in the financial world (Vural, 2019).

Electronic Banking Purposes:

It is possible to evaluate the purposes and benefits of electronic banking under the following headings (Kahneh, 2017):

Accessibility:

The opportunity to carry out banking transactions at any time and from anywhere. It eliminates dependence on the working hours of bank branches. One of the main goals of electronic banking is to increase accessibility. Accessibility means facilitating access to financial services. Electronic banking offers customers the opportunity to carry out banking transactions at any time and from anywhere. In traditional banking, customers are required to physically go to the branch during the working hours of the bank branches in order to carry out their banking transactions. This situation can sometimes create difficulties due to workload, traffic or remote location (Yıldız, 2017). Electronic banking eliminates these limitations and provides access to financial services at any time. Customers can easily carry out their banking transactions online or via mobile applications. This provides a great advantage, especially when there is an urgent financial need or the need to make transactions outside business hours (Özkan and İpekten, 2017).

Ease of Transaction:

Electronic banking makes it possible to carry out financial transactions such as account balance inquiries, money transfers, bill payments and investment transactions more easily and quickly. One of the main purposes of electronic banking is to provide ease of transactions. This aims to make financial transactions faster, simpler and more user-friendly for customers. While in traditional banking, many transactions require physical visits to bank branches, waiting in lines, and filling out documents manually, electronic banking greatly simplifies these processes. Electronic banking platforms offer the opportunity to quickly carry out a number of financial transactions, from inquiring account balances to money transfers, bill payments and investment transactions, via the internet or using mobile applications. This allows customers to use their time more efficiently (Özdemir, 2010).

Saving:

It reduces transaction costs for both customers and financial institutions. It minimizes the need for physical bank branches and personnel. One of the main purposes of electronic banking is to save costs. Traditional banking requires operating physical locations of bank branches, employing staff, and printing paper documents and other materials, which means significant operating costs. Electronic banking minimizes these traditional costs and provides significant savings for financial institutions. Cost

savings include several distinct aspects of electronic banking. Firstly, operating costs such as operating physical bank branches and staff salaries are reduced. Since electronic banking platforms can provide 24/7 service, banks do not have to keep their branches open for long hours (Sattar, 2017).

Account Tracking:

Electronic banking offers customers the ability to monitor their account balances, view their transaction history, and track their spending. One of the main purposes of electronic banking is to provide customers with more effective and easy account tracking. In traditional banking, account balances and transaction histories are typically inquired through bank branches or ATMs. This process requires customers to physically go to a location, which can waste time and effort. Electronic banking offers account holders the opportunity to easily and quickly monitor their accounts. Customers can instantly check their account balances, review their transaction history, and view previous transactions in detail via the internet or mobile applications. This provides the opportunity to monitor their personal finances more closely and plan their budget more effectively (Kadir, 2011).

Access to Various Financial Products and Services:

Electronic banking platforms provide access to a variety of financial products and services, such as loan applications, investment accounts, and insurance policies. One of the main purposes of electronic banking is to offer customers broader access to a variety of financial products and services. Traditional banking relied on limited services offered through bank branches, and customers might have to visit different banks to meet their different financial needs. Electronic banking has changed this paradigm and offers customers access to a wide range of financial products and services through a single platform. Electronic banking platforms provide customers with access to loan applications, investment accounts, insurance policies, credit cards, loans, deposit accounts and many other financial products and services. This provides customers with greater flexibility in choosing and managing products that suit their different financial needs (Kaya and Arslan, 2016).

Security:

Electronic banking protects customers' personal and financial information with strong security measures and authentication systems. One of the main purposes of electronic banking is to enable customers to carry out their financial transactions securely. Security is a key focus of electronic banking because personal and sensitive information must be shared online during financial transactions. Electronic banking platforms protect customers' information and transactions using a range of security measures and technologies (Sattar, 2017).

Quick Transactions:

Money transfers and payments can often be made instantly. One of the main goals of electronic banking is to enable fast transactions. Traditional banking methods can often be time consuming to process financial transactions. It may be necessary to physically go to bank branches, wait in long queues and comply with bank hours. However, electronic banking accelerates transactions by eliminating such time and space restrictions (Seddik, 2012).

Financial Literacy:

It offers customers the opportunity to gain financial awareness and better manage their personal finances. One of the main goals of electronic banking is to increase financial literacy. Financial literacy refers to the ability of individuals to understand and manage financial matters and make sound financial decisions. Electronic banking offers customers the opportunity to have easier and faster access to financial information, make financial transactions more visible and become more conscious about them (Al Moussawi, 2014).

Innovation and Continuous Improvement:

With technological developments, electronic banking is constantly renewed and new features are added. One of the main goals of electronic banking is to promote innovation and continuous improvement. The financial sector changes rapidly with technological advances, and electronic banking has been developed to keep up with this change and constantly offer innovative solutions (Özdemir, 2010).

Ease:

It makes shopping faster and easier. Consumers can order products online and make payments quickly. Electronic commerce (e-commerce) represents a commerce model that offers greater convenience and accessibility to consumers. Compared to traditional store shopping, the advantages offered by e-commerce create a significant attraction for consumers. Electronic commerce makes shopping easier and more accessible to consumers. Now people can buy the products and services they want online, at any time and on almost any device (Özkan and İpekten, 2017). This eliminates the need for a physical store trip and saves consumers more time. Additionally, thanks to e-commerce platforms, consumers can easily compare products and prices, access user reviews and choose the most suitable options. E-commerce also breaks down geographic boundaries, giving consumers more choices around the world. Options to receive products at their doorstep and fast delivery services also strengthen the convenience and accessibility advantages of e-commerce. Offering more choices, more control and more convenience for consumers, e-commerce offers a shopping experience that suits the modern lifestyle (Sattar, 2017).

Method

Research Method:

This study was conducted using the survey technique, one of the quantitative research methods. With these methods, information is obtained about the general tendencies of the participants on topics such as their general opinions, attitudes or interests. These studies are used to provide information about general characteristics or trends of the population, usually without going into more in-depth detail. Survey research is conducted to understand the general situation of the population on a subject and to reveal certain trends or general characteristics. These provide an overview rather than a more in-depth analysis and therefore differ from other research methods (Karasar, 2008).

Population and Sample:

The population of the research consists of bank employees in TRNC. The sample of the study was selected using the purposeful sampling method. Purposeful sampling refers to a sample selected for a specific purpose in a research or investigation. This sample selection occurs when the researcher carefully selects the sample necessary to understand a particular hypothesis or issue (Karasar,

2008). In this context, 248 people were included in the sample.

Data Collection Tools:

In the research, data were collected with a scale. The scale used was created by Kılıç (2015) using Keklikoğlu's (2010) study. There are two sections in the survey. The first section contains questions regarding the demographic information of the participants and includes gender, age, educational status and professional seniority. The second part contains questions for bank employees to express their opinions about the problems banks face in electronic commerce. While answering the questions in the survey, a 5-point Likert scale was used. The values on the scale are as follows: 1 - Strongly agree, 2 - Agree, 3 - Neither agree nor disagree, 4 - Disagree, 5 - Strongly disagree. In the study conducted by Kılıç (2015),

Cronbach's Alpha value was found to be 0.763. This value generally indicates an acceptable level of internal consistency. However, when considered as a stand-alone measure, this coefficient alone does not convey the overall reliability of the survey. Other factors should also be taken into account, such as the content of the survey, the measurements made, the nature of the subject being measured, and the relationships between the questions that make up the survey. That is, to determine whether 0.763 is "reliable," the structure, purpose, and content of the survey must also be considered. Additionally, Cronbach's Alpha value alone does not provide a complete picture of the reliability of the survey. It is an important measure that should be evaluated together with other factors. In this study, the Cronbach's Alpha value of the scale was found to be 0.764.

Table 1. Reliability Analysis of the Scale

Cronbach's Alpha	Article
0.764	23

Analysis of Data:

The research process was carried out using the SPSS 28 program to analyze the collected data. In the first stage, data collection was completed and these data were stored in the SPSS 28 program for statistical analysis. Then, the reliability level of the collected data was examined; This stage was carried out to evaluate the consistency, stability and accuracy levels of the scales and tests. Descriptive analysis was primarily used during the data analysis phase. In this analysis, general characteristics of the data, statistical summaries such as the mean, standard deviation and distribution of the measurements were reviewed.

Then, T-Test and ANOVA tests were applied to determine whether the scale scores differ according to socio - demographic characteristics. T-Tests are statistical tests used to examine differences between two groups, while ANOVAs are used to examine differences between three or more groups.

Findings

Demographic features:

Demographic variables of bank employees are given in Table 2.

Table 2. Demographic Information

	N	%	
Gender	Woman	122	49.2
	Male	126	50.8
Age	18-24 years old	46	18.5
	25-30 years old	53	21.4
	31-35 years old	49	19.8
	36-45 years old	84	33.9
	46-55 years old	16	6.5
education level	High school	20	8.1
	College	47	19.0
	University	164	66.1
	Master's / PhD	17	6.9
professional seniority	1-5 years	43	17.3
	6-10 years	48	19.4
	11-15 years	64	25.8
	16-20 years	79	31.9
	21-25 years	14	5.6
Total	248	100.0	

When Table 2 is examined, 50.8% of the participants are male; 49.2% were women; 33.9% are 36-45 years old, 21.4% are 25-30 years old, 19.8% are 31-45 years old, 18.5% are 18-24 years old and 6.9% are It is seen that they are between the ages of 46-55. 66.1% of the participants were university graduates, 19% were college graduates, 8.1% were high school graduates and 6.9% were postgraduate /doctoral graduates; 31.9% have 16-20 years,

25.8% have 11-15 years, 19.4% have 6-10 years, 17.3% have 1-5 years and 5.6% have It is seen that he has professional seniority in the range of 21-25 years.

Thoughts of Bank Employees on the Problems Banks Encounter in E-commerce:

Table 3 shows the average and standard milking values for the Problems Facing Banks in e-commerce

Table 3. Findings Regarding Bank Employees' Thoughts About the Problems Banks Encounter in E-commerce

	Minimum	Maximum	Average	ss
expression 1	1.00	5.00	2.4718	1.36142
expression 2	1.00	5.00	2.0806	1.26361
expression 3	1.00	5.00	2.1048	1.15109
expression 4	1.00	5.00	2.3266	1.43770
expression 5	1.00	5.00	2.0927	1.28660
expression 6	1.00	5.00	2.1290	1.37924
expression 7	1.00	3.00	1.7863	0.83369
expression 8	1.00	5.00	2.8387	1.41928
Statement 9	1.00	5.00	2.7540	1.47310
expression 10	1.00	5.00	2.3306	1.39241
Statement 11	1.00	5.00	2.4718	1.45625
Statement 12	1.00	5.00	2.4637	1.39065
Statement 13	1.00	5.00	3.9476	1.17380
Statement 14	1.00	5.00	2.8831	1.50789
Statement 15	1.00	5.00	2.9758	1.49473
Statement 16	1.00	5.00	3.7218	1.28807
Statement 17	1.00	5.00	3.8347	1.26974
Statement 18	1.00	5.00	3.4919	1.38819
Statement 19	1.00	5.00	3.7460	1.27097
expression 20	1.00	5.00	3.8105	1.28852
Statement 21	1.00	3.00	1.5685	0.69943
Statement 22	1.00	5.00	2.6694	1.57007
Statement 23	1.00	5.00	2.9556	1.49291

When we look at the findings, the statement with the highest score of 3.9476 belongs to the statement "I think our bank is increasing the use of outsourcing in order to be the preferred bank in e-commerce payment instruments." In this case, it can be said that bank employees agree with this statement the least. However, it should be noted that the expression corresponding to the average value neither agrees nor disagrees. When the findings were examined, it was determined that the statement "I think that the decrease in auditing due to the increase in outsourcing and

fraud in e-commerce has damaged the reputation of our bank" with the lowest score of 1.5685. It is seen that the participants expressed their opinion as "strongly disagree" with this statement.

Comparison of Demographic Variables and Problems Encountered by Banks in E-Commerce:

The results of the analysis conducted to test the hypotheses in the study are given in Table 4.

Table 4. Findings on Demographic Variables and Problems Encountered by Banks in E-Commerce

		N	mean	Ss .	f	p.
Gender	Woman	122	63.3689	6.77160	0.114	0.735
	Male	126	63.5397	7.16173		
Age	18-24 years old	46	61.8478	6.39085	1,697	0.151
	25-30 years old	53	63.4340	7.54349		
	31-35 years old	49	64.0612	7.15136		
	36-45 years old	84	63.3452	6.66856		
	46-55 years old	16	66.8750	6.80074		
Educational background	High school	20	61.6000	7.25766	0.653	0.582
	College	47	64.1702	6.74479		
	University	164	63.4390	7.06690		
	Master's / PhD	17	63.8235	6.28724		
professional seniority	1-5 years	43	61.8837	6.58356	1,695	0.152
	6-10 years	48	62.9792	7.44480		
	11-15 years	64	64.3906	6.95933		
	16-20 years	79	63.2658	6.66931		
	21-25 years	14	66.7143	7.28991		

$p > 0.05$

When Table 4 is examined, no relationship was found between demographic variables and the problems faced by banks in e-commerce. In this case, it is possible to say that the problems encountered in the bank are similar to each other in terms of demographic variables.

"H₁ : There is a significant difference between gender and the problems faced by bank employees and banks in e-commerce"; "H₂ : There is a significant difference between age and the problems faced by bank employees and banks in E-commerce, H₃ : There is a significant difference between educational status and the problems faced by bank employees and banks in E-commerce, H₄ : Professional seniority and the problems faced by banks in E-commerce. The hypotheses "There is a significant difference between the problems faced" were rejected.

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

The research examined the relationship between bank employees' perceptions of E-commerce payment tools and outsourcing and the problems faced by banks. According to the findings, the majority of bank employees believe that increasing the bank's outsourcing will increase its potential to become a preferred bank in E-commerce payment instruments. The highest agreement was observed for this statement. On the other hand, agreement with the idea that the increase in outsourcing causes a decrease in supervision regarding fraud affecting the bank's reputation is low. The "strongly disagree" response to this statement is the most common. No relationship was found between demographic variables and the problems faced by banks in e-commerce. This supports the conclusion that the problems in banks are similar in terms of demographic variables. As a result, there are differences between the perceptions of bank employees regarding E-commerce and outsourcing. However, demographic factors have no effect on these perceptions. These findings

provide an important source of information to better understand and improve banks' strategic decisions and operational practices. At the end of the research, the following recommendations were developed:

- It can be considered that increasing the use of outsourcing has a positive effect in order for the bank to be in a preferred position in E-commerce payment instruments. However, the management and effects of this process must be carefully monitored and controlled.
- The idea that outsourcing may damage reputation in the fight against fraud is an important point. The bank can develop transparent communication strategies to increase customer trust and protect its reputation.
- The research shows that employees show low participation in some statements. The bank can develop communication strategies that will give more value to employees' opinions and thoughts. It could strengthen feedback collection processes, perhaps through regular meetings or surveys.
- Although the study did not find a relationship between demographic variables and problems, perhaps you can better understand this relationship with a more detailed analysis. Uncovering potential differences among specific demographic groups can help you develop specific strategies.
- The bank must constantly review and improve its strategies and practices regarding E-commerce and outsourcing. By closely monitoring customer feedback and industry changes, it must maintain a competitive advantage and detect potential problems in advance.

Declarations

Ethics Approval and Consent to Participate

The study obtained permission from the Ethics Committee of University of Mediterranean Karpasia with decision number AKUN-ETK-15/24, dated 25/06/2024. Ethical rules were followed during the study, and consent forms were obtained from the participants. Approval was also obtained from the education management of Mediterranean Karpasia University for the application in high schools.

Consent for Publication

Not applicable

Availability of Data and Materials

Not applicable.

Competing Interests

The author declares that no competing interests in this manuscript.

Funding

Not applicable.

Authors' Contributions

AY carried out the proposal of the main idea of the research, BK and AY contributed to the collection of data, analysis. AY carried out revision of the article content. All authors have read and approved the final article.

References

- Akkılıç, M. E. (2005). Teknolojik gelişmelerin bankaların dağıtım kanallarının yapısı üzerine etkileri, *Daum Dergisi*, 3(2),110-114.
- Al-Moussawi, I. A. (2014). The legal system of electronic money, *Babylon University Journal*, 22(2).
- Bakkal, M. ve Aksüt, U. (2011). *Türk bankacılık sisteminde elektronik bankacılık uygulamaları*, İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Kadir, A. (2011). Impacts of service quality on customer satisfaction: Study of Online banking and ATM services in Malaysia, *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 2(1), 1.
- Kahneh, H. (2017). *The role of quality of banking services in development in commercial banks management, case study of the popular Loan Cezayir*, Yüksek Lisans Tezi, Abu Bakr Belkaid University, İdari, İktisadi, Ticari ve Yönetim Bilimleri Fakültesi.
- Kaya, F., & Arslan, T. R. (2016). İnternet bankacılığında müşterilerin banka tercihlerine etki eden faktörler: Bolu ilinde kamu çalışanları üzerine bir araştırma. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15), 423-449.
- Kaya, Y. T. (2001). Türk bankacılık sektöründe CAMELS analizi. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, *MSPD Çalışma Raporları*, 6, 1-20.
- Kılıç, H. (2015). *Elektronik bankacılık uygulamalarında banka çalışanlarının karşılaştıkları sorunlar: Şanlıurfa banka çalışanları örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, Z. (2010). Bilanço yapısı itibarıyla türk bankacılık sistemi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 12(4), 867-899
- Özkan, T., & İpekten, O. B. (2017). İnternet bankacılığı kullanımını etkileyen faktörler: atatürk üniversitesi personeli üzerine bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 647-666.
- Pala, E. ve Kartal, B. (2010). Banka müşterilerinin internet bankacılığı ile ilgili tutumlarına yönelik bir pilot araştırma, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 17(2), 43-61.
- Sattar, K. M. (2017). Bankacılık hizmetlerinin kalitesinden müşteri memnuniyetinin derecesinin ölçülmesi. Bazı Mısır ticari bankaları üzerinde uygulamalı bir çalışma. *Bilimsel Ticaret ve Finans Dergisi*, 37(4), 417.
- Souad A. & Matawa, F. (2020). *Bankacılık hizmetlerinin kalitesinin ve müşteri memnuniyeti üzerindeki etkisinin ölçülmesi: Nalut'ta Kuzey Afrika Bankası üzerine analitik bir çalışma*. Kuzey Afrika.
- Sümer, G. (2016). Türk bankacılık sektörünün tarihsel gelişimi ve ab bankacılık sektörü ile karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 485-508.
- Ulusoy, A., & Özbilge, G. (2023). Türkiye’de bankacılık sektörü performansının finansal gelişmişlik üzerine etkileri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 1685-1709.
- Vural, E. (2019). *Bankacılık sektöründe internet bankacılığı ve mobil bankacılık uygulamalarının finansal hizmet kalitesinin değerlendirilmesi: bankacılıkta bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, Ç. Ç. (2017). *Yeni teknolojilerin bankacılık sektörüne olan sosyoekonomik etkileri: Türkiye örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Investigation of Personality Traits, Dark Triad and Aggression in the Context of Impostor Phenomenon in University Students

Üniversite Öğrencilerinde Durumluk Sahtecilik Olgusu Bağlamında Kişilik Özellikleri, Karanlık Üçlü ve Saldırganlığın İncelenmesi

Zihniye Okray¹, Ece E. Müezzini²

Abstract:

The aim of this study is to examine personality traits, dark triad and aggression in the context of the impostor phenomenon in university students. The population of this study consists of university students studying in the Republic of Turkey and the Turkish Republic of Northern Cyprus. A total of 278 university students, 66.2% (n=184) female and 33.8% (n=94) male, studying at universities in the Republic of Turkey and TRNC in the academic year 2021-2022 were included in the study by snowball sampling method, also known as chain referral sampling. Impostor Phenomenon Scale, Ten-item Personality Scale, Aggression Inventory, Abbreviated Dark Triad Scale and socio-demographic information form were used as data collection tools in the study. SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), a statistical program used in social sciences, was used to analyse the data. As a result of the study, it was found that there was a positive relationship between subjective forgery and Machiavellianism, narcissism and psychopathy. It was concluded that Machiavellianism and psychopathy were positively related to forgery against others. It was concluded that openness to experience, emotional stability, and conscientiousness personality traits were positively related to subjective dishonesty. It was found that emotional stability, conscientiousness, and extraversion personality traits were positively related to falsification towards others. It was found that those with subjective forgery exhibited physical, impulsive and general aggression more than those without. It was revealed that those who were dishonest with others had more impulsive, aggression-avoidant and general aggression than those who were not. It was concluded that those who were subjective and dishonest with others had more Machiavellianism and psychopathy traits than those who were not. The results of the study were discussed with the related literature and recommendations were made

Keywords: Impostor Phenomenon, Personality Traits, Dark Triad, Aggression.

¹Prof. Dr. Psychology Department, Arts and Science Faculty, European University of Lefke, TRN Cyprus, e-mail: zokray@eul.edu.tr, Orcid id: 0000-0002-9117-4991

²Assoc. Prof. Cyprus Science University, Faculty of Economics, Administrative, and Social Sciences, Department of Psychology, TRN Cyprus, e-mail: ecemuezzin@csu.edu.tr, Orcid id: 0000-0002-5496-8813

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Assoc. Prof. Ece E. Müezzini, Dr. Fazıl Küçük Caddesi No.80 Ozanköy/Kyrenia TRN Cyprus e-mail: ecemuezzin@csu.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 20.04.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 04.06.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 04.06.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 26.06.2024

Citing/Referans Gösterimi: Okray, Z. & Müezzini, E. E. (2024). Investigation of Personality Traits, Dark Triad and Aggression in the Context of Impostor Phenomenon in University Students. *European Archives of Social Sciences*, 1(1): 30-38

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / European Archives of Social Sciences (www.eassjournal.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinde durumluk sahtecilik olgusu bağlamında kişilik özellikleri, karanlık üçlü ve saldırganlığın incelenmesidir. Bu araştırmanın evreni Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde eğitim gören üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya olarak zincir sevk örnekleme olarak da bilinen kartopu örnekleme yöntemiyle 2021-2022 öğretim yılında T.C. ve KKTC'deki üniversitelerde öğrenim gören %66.2 (n=184) kadın ve %33.8 (n=94) erkek olmak üzere toplam 278 üniversite öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Durumluk Sahtecilik Olgusu Ölçeği, On-Maddeli Kişilik Ölçeği, Saldırganlık Envanteri, Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği ve sosyo-demografik bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde sosyal bilimlerde kullanılan istatistik programı olan SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı) kullanılmıştır. Araştırmada sonucunda öznel olarak sahtecilikle makyavelizm, narsisizm ve psikopati arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Başkalarına karşı sahtecilikle makyavelizm ve psikopatinin pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Öznel olarak sahtecilikle deneyime açıklık, duygusal dengelilik, sorumluluk kişilik özelliklerinin pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Başkalarına karşı sahtecilikle duygusal dengelilik, sorumluluk, dışa dönüklük kişilik özelliklerinin pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Öznel sahteciliği olanların olmayanlara göre fiziksel, dürtüsel ve genel saldırganlığı daha çok sergiledikleri saptanmıştır. Başkalarına karşı sahteciliği olanların olmayanlara göre dürtüsel, saldırganlıktan kaçınan ve genel saldırganlık durumlarının daha fazla olduğu ortaya konmuştur. Öznel ve başkalarına karşı sahteciliği olanların olmayanlara göre makyavelizm ve psikopati özelliklerinin daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma sonuçları ilgili literatürle tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Durumluk Sahtecilik, Kişilik Özellikleri, Karanlık Üçlü, Saldırganlık.

Introduction

Personality has been tried to be defined by many theorists. As a result of all these definition efforts, some common features have been revealed about the concept of personality. Personality is a hypothetical structure and organisation (Okroy, 2020). The basic human trait that ensures the consistency of responses in different times and situations was defined as personality by (Allport, 1966). Just as there are debates about the definition of personality and on the other hand there are some issues on which there is consensus, normality and pathology in personality have also been discussed a lot. These discussions were also defined as the coexistence of Machiavellianism, narcissism and psychopathic personality traits, which they called the Dark Triad, which are aggressive but not considered psychopathological. Although the Dark Triad is not considered as a personality psychopathology, they carry socially malicious character traits (Paulhus, & Williams, 2002).

The psychopathic personality traits defined in the Dark Triad include an impulsive and irresponsible behavioural style characterised by insufficient emotional involvement, arrogance and deception in interpersonal relationships (Cooke, & Michie, 2001). Machiavellianism refers to the personality traits of using deception and manipulation in interpersonal relationships in order to prioritise personal interests (Christie, & Geis, 1970; McHoskey, 1995; McHoskey, Worzel, & Szyarto, 1998). The narcissism was defined as a pathological manifestation of self-love (Freud, 1914). The concept as an increase in shame-induced anger due to the inhibition of development by narcissistic injuries in childhood (Kohut, 1977). Narcissistic characteristics defined within the Dark Triad can be summarised as the intensity of the individual's grandiose type behaviours and overestimation of his/her own competence (McHoskey, 1995; McHoskey, Worzel, & Szyarto, 1998).

The relationship between personality traits and aggressive behaviour is one of the most frequently researched topics. It is emphasised that personality variables are the main determinants of aggressive behaviour (Anderson, &

Huesmann, 2007). The researchers found that impulsivity directly triggers aggression (Campbell, & Muncer, 2009). The other researchers found that narcissism is a personality trait that directly draw on aggression (Bushman, & Baumeister, 1998). In another study it is found that openness to experience and agreeableness dimensions are directly and indirectly related to physical aggression, but this connection is indirect in terms of the emergence of violent behaviour; similarly, although neuroticism (emotional stability) is also related to physical aggression through aggressive emotions, they did not find a relationship between violent behaviour (Barlett, & Anderson, 2012).

Examining the relationships between aggressive behaviour and the Dark Triad is another widely researched topic, just like personality traits and aggressive behaviour. The researcher found that manipulation and lack of emotion, which are common characteristics of the Dark Triad, predict aggression. On the other hand, psychopathy was found to predict physical aggression, and narcissism and Machiavellianism were found to predict hostility (Jones, & Neria, 2015).

Impostor Phenomenon was defined the first time as a phenomenon in which an individual thinks that his/her existing and achieved success is due to external factors and characterises himself/herself as 'impostor' and experiences intense anxiety due to this (Clance, & Imes, 1978; Clance, & OToole, 1987). Although it was revealed in the first studies that it was experienced by highly educated women, recent studies have shown that the phenomenon of situational dishonesty is independent of gender (Sonnak, & Towell, 2001).

The aim of this study is to examine personality traits, dark triad and aggression in the context of impostor phenomenon. When the literature is reviewed, although many studies have been conducted to determine the relationships between personality traits and aggression, on the other hand, dark triad and aggression, no study has been found on how personality traits, dark triad and aggression factors affect the impostor phenomenon. In line

with this information and purpose, this study mainly focused on impostor phenomenon, personality traits, aggression and dark triad in university students. Based on this basic problem, answers to the following sub-problems were sought.

Sub-problems

1. Is there a statistically significant relationship between impostor phenomenon, personality traits and dark triad scores in university students?
2. Is there a statistically significant difference between impostor phenomenon scale subscale scores, aggression scale subscale scores and dark triad subscale scores according to gender in university students?
3. Is there a statistically significant difference between the dark triad scale subscale (Machiavellianism, Psychopathy and Narcissism) and aggression scale subscale (physical, verbal, impulsive, aggression avoidant, aggression total) scores of university students with and without impostor phenomenon?
4. Is there a statistically significant difference between the dark triad scale subscale (Machiavellianism, Psychopathy and Narcissism) and aggression scale subscale (physical, verbal, impulsive, aggression avoidant, aggression total) scores of university students with and without impostor phenomenon against others?

Method

This research was conducted using quantitative methods. Quantitative methods are a research technique in which the data collected through scales or questionnaires are analysed numerically using statistical, mathematical or computational techniques and emphasise objective measurements by manipulating pre-existing statistical data. Quantitative research focuses on collecting numerical data and generalising it across groups of people or explaining a particular phenomenon (Babbie, 2010).

Universe and Sample

The population of this study consists of university students studying in the Republic of Turkey (T.R.) and the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). Snowball sampling, also known as chain-referral sampling, is a survey sampling method commonly used to find rare or hard-to-find populations (Johnson, 2014). The sample group consisted of a total of participating voluntarily 278 university students, 66.2% (n=184) female and 33.8% (n=94) male, studying at universities in the Turkish Republic and TRNC in the academic year 2021-2022. The mean age of the students was 23.95 ± 5.43 years. While 75.2% (n=209) of the university students were studying at universities in the Turkish Republic, 24.8% (n=69) were continuing their education in the TRNC. The grade point average of the students was 2.97 ± 0.62 .

Measurement Tools

In this study, in addition to the socio-demographic information form, which includes variables such as age, gender, where the university is located and the student's GPA, the Impostor Phenomenon Scale, the Ten-Matter Personality Scale, the Aggression Inventory and the Abbreviated Dark Triad Scale were used.

Impostor Phenomenon Scale (IPS)

The situational fraud phenomenon scale aims to measure the fraud phenomenon exhibited in certain situations. The

scale is a 5-point Likert-type scale and consists of 12 items. The total score varies between 12-16. In addition to the total score obtained from the scale, separate scores can be obtained from the dimensions of Subjective Falsification and Falsification Against Others. In the original study of the scale, the author reported the internal consistency coefficient for the whole scale as 0.86, the internal consistency coefficient of the Subjective Falsification sub-dimension as 0.80 and the internal consistency coefficient of the Falsification Against Others sub-dimension as 0.86 (Fujie, 2010). The Turkish validity and reliability study of the scale was conducted (Buran et al., 2019). In this study, the internal consistency coefficient for the whole scale was 0.88, the internal consistency coefficient for Subjective Forgery was 0.82, and the internal consistency coefficient for the Forgery Against Others sub-dimension was 0.77.

Ten-item Personality Scale (TPS)

Ten-item Personality Scale has 10-item scale evaluates personality in the sub-dimensions of openness to experience, conscientiousness, extraversion, agreeableness and emotional stability (Gosling, Rentfrow, & Swann, 2003). It was adapted to Turkish culture (Atak, 2013). In this study, the internal consistency coefficient for the sub-dimensions of the scale is 0.83 for the openness to experience sub-dimension, 0.81 for the agreeableness sub-dimension, 0.83 for the emotional stability sub-dimension, 0.84 for the conscientiousness sub-dimension and 0.86 for the extroversion sub-dimension.

Aggression Inventory

The inventory consists of 30 items. Since 10 items of the inventory are filler items, they are not evaluated and scored over 20 items. Aggression Inventory consists of physical, verbal, impulsive aggression and aggression avoidance sub-dimensions (Gladue, 1994). Turkish adaptation, validity and reliability studies of the inventory were conducted (Çelik, & Otrar, 2009). In this study, the internal consistency coefficient for the overall aggression scale was 0.82 and the internal consistency coefficients for the sub-dimensions were 0.74 for physical aggression, 0.69 for verbal aggression, 0.62 for impulsive aggression and 0.58 for avoidance of aggression.

Short Dark Triad Scale (DTS)

The scale has 12 items in the scale measure Machiavellianism, Psychopathy and Narcissism. In the original study, internal consistency coefficients were 0.92 for Machiavellianism, 0.84 for psychopathy and 0.92 for narcissism (Jonason, & Webster (2010). Abbreviated Dark Triad Scale translated into Turkish language and conducted validity and reliability studies (Özsoy, Rauthmann, Jonason, & Ardiç, 2017). The 12-item short form conducted validity and reliability studies (Yaşloğlu, & Atılgan, 2018). In this study, the internal consistency coefficients of Machiavellianism, Psychopathy and Narcissism sub-dimensions were found to be 0.84, 0.79 and 0.82, respectively.

Data Analysis

The data of the study were collected by asking permission from the authors who developed or adapted the scales into Turkish and by obtaining permission from the European University of Lefke ethics committee (Ethics committee no: 24.06.2022, BAYEK011.01). For the data collected online, the application of the data collection tool was carried out after obtaining informed consent from the students. Before the application, the students were given

instructions about the data collection tool to be used in the research and the application took approximately 20 minutes. SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), the statistical programme used in social sciences. Normality tests were performed before the analyses. In the evaluation, kurtosis and skewness values were also examined and after it was determined that the data showed a normal distribution, further analysis continued. It was used to analyse the data and percentage breakdowns, arithmetic mean, correlation and t-test calculation methods were used. In this study, the level of significance was taken as .05.

Findings

Based on the main problem of the research, answers to six sub-problems were sought. The first sub-problem of the research, "Is there a statistically significant relationship between forgery, personality traits and dark triad scores in university students?" was sought to be answered. Accordingly, whether there is a statistically significant relationship was calculated by correlation calculation method and the relationship between impostor phenomenon, personality traits and dark triad is presented in Table 1.

Table 1. The Relationship between Impostor Phenomenon, Personality Traits and Dark Triad Scores

		IPS Sub.	IPS To oth.	SDTS Mach.	SDTS Nar.	SDTS Psych.	TPS Open. Exp.	TPS Mild.	TPS Emo. stab.	TPS Resp.	TPS Extro.
IPS Subjective	r	1	.543**	.248**	.131*	.199**	.193**	.047	.152*	.332**	.079
	n		.000	.000	.029	.001	.001	.431	.011	.000	.189
	p	278	277	278	278	277	276	278	278	278	278
IPS To others	r	.543**	1	.160**	-.024	.269**	.111	-.006	.266**	.216**	.136*
	n	.000		.008	.691	.000	.067	.917	.000	.000	.024
	p	277	277	277	277	276	275	277	277	277	277
SDTS Machiavellism	r	.248**	.160**	1	.571**	.422**	.135*	.161**	-.207**	.131*	.131*
	n	.000	.008		.000	.000	.025	.007	.001	.028	.028
	p	278	277	278	278	277	276	278	278	278	278
SDTS Narcissism	r	.131*	-.024	.571**	1	.318**	.094	.120*	-.281**	.061	-.120*
	n	.029	.691	.000		.000	.117	.045	.000	.307	.046
	p	278	277	278	278	277	276	278	278	278	278
SDTS Psychopathy	r	.199**	.269**	.422**	.318**	1	.064	.290**	.013	.049	-.047
	n	.001	.000	.000	.000		.288	.000	.827	.413	.440
	p	277	276	277	277	277	275	277	277	277	277
TPS Openness to experience	r	.193**	.111	.135*	.094	.064	1	.234	.080	.127	.076
	n	.001	.067	.025	.117	.288		.000	.185	.035	.209
	p	276	275	276	276	275	276	276	276	276	276
TPS Mildness	r	.047	-.006	.161**	.120*	.290**	.234	1	.016	.092	-.032
	n	.431	.917	.007	.045	.000	.000		.796	.126	.597
	p	278	277	278	278	277	276	278	278	278	278
TPS Emotional stability	r	.152*	.266**	-.207**	-.281**	.013	.080	.016	1	.175**	.330**
	n	.011	.000	.001	.000	.827	.185	.796		.003	.000
	p	278	277	278	278	277	276	278	278	278	278
TPS Responsibility	r	.332**	.216**	.131*	.061	.049	.127	.092	.175**	1	.178**
	n	.000	.000	.028	.307	.413	.035	.126	.003		.003
	p	278	277	278	278	277	276	278	278	278	278
TPS Extroversion	r	.079	.136*	-.162**	-.120*	-.047	.076	-.032	.330**	.178**	1
	n	.189	.024	.007	.046	.440	.209	.597	.000	.003	
	p	278	277	278	278	277	276	278	278	278	278

**p <.001 statistically significant relationship

* p <.05 statistically significant relationship

As a result of the correlation analysis, a positive, low level statistically significant relationship was found between subjective forgery, which is a sub-dimension of the IPS, and the sub-dimensions of the SDTS: Machiavellianism ($r=.248, p<.001$), Nazrism ($r=.029, p<.05$), Psychopathy ($r=.199, p<.001$). A statistically significant relationship was found between subjective falsification, which is a sub-dimension of IPS, and TPS sub-dimensions openness to experience ($r=.193, p<.001$), emotional stability ($r=.152, p<.05$) at a low level in the positive direction and responsibility ($r=.332, p<.001$) at a moderate level in the positive direction. There was no statistically significant correlation between subjective falsification, a sub-dimension of the IPS, and the softness ($r=.332, p>.05$) and extroversion ($r=.079, p>.05$) sub-dimensions of the OCQ.

There was a low level statistically significant positive correlation between the sub-dimension of IPS, falsification against others, and the sub-dimensions of SDTS, Machiavellianism ($r=.160, p<.001$), Psychopathy ($r=.269, p<.001$), but no statistically significant correlation was found between Nazism ($r=-.024, p>.05$). A low level statistically significant positive correlation was detected between the sub-dimension of IPS, falseness towards others, and the sub-dimensions of TPS, emotional stability ($r=.266, p<.001$), conscientiousness ($r=.216, p<.001$), extroversion ($r=.136, p<.05$), while no statistically significant correlation was detected between openness to experience ($r=-.111, p>.05$), and agreeableness ($r=-.006, p>.05$).

There was a positive, low level statistically significant relationship between Machiavellianism, which is a sub-

dimension of SDTS, and openness to experience ($r=.135, p<.05$), mildness ($r=.161, p<.001$), conscientiousness ($r=.131, p<.001$), which are sub-dimensions of TPS, and a negative, low level statistically significant relationship between emotional stability ($r=-.207, p<.001$) and extraversion ($r=-.162, p<.001$).

There was a low level statistically significant positive relationship between narcissism, a sub-dimension of SDTS, and soft-headedness, a sub-dimension of TPS ($r=.120, p<.05$), a low level statistically significant negative relationship was found between emotional stability ($r=-.281, p<.001$) and extraversion ($r=-.162, p<.001$), while no statistically significant relationship was found between openness to experience ($r=.094, p>.05$) and conscientiousness ($r=.061, p>.05$).

There was a low level statistically significant positive correlation between psychopathy, which is a sub-dimension of SDTS, and soft-headedness, which is a sub-dimension of TPS ($r=.260, p<.001$). No statistically significant correlation was found between psychopathy, which is a sub-dimension of SDTS, and TPS sub-dimensions of openness to experience ($r=.064, p>.05$), emotional stability ($r=.013, p>.05$), conscientiousness ($r=.049, p>.05$), and extraversion ($r=-.047, p>.05$).

The second sub-problem of the study, "Is there a statistically significant difference between the subscale scores of the impostor phenomenon scale, the subscale scores of the aggression scale and the dark triad subscale scores according to gender in university students?" was sought to be answered. Accordingly, the t-test calculation method was used to determine whether there was a statistically significant difference and presented in Table

Table 2. Comparison of students' gender and situational forgery phenomenon, aggression and dark triad scores

Scales	Sub-scales	Gender	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Impostor Phenomenon Scale	Subjective Forgery	Female	184	10.57	4.21	276	-1.638	.102
		Male	94	11.42	3.82	204.31		
Aggression Scale	Diğerlerine karşı sahtecilik	Female	183	8.75	3,64	275	-.396	.692
		Male	94	8.93	3.57	191.42		
	Physical	Female	184	7.03	3.39	276	-4.160	.000**
		Male	94	9.09	4.13	158.63		
	Verbal	Female	181	18.69	5.35	273	-3.503	.001**
		Male	94	21.12	5.65	179.52		
Impulsive	Female	182	17.15	5.84	274	.524	.601	
	Male	94	16.77	5.58	195.90			
Aggression Avoidance	Female	183	5.14	2.27	275	.031	.009*	
	Male	94	5.13	2.46	174.86			
Aggression Total	Female	178	48.10	12.15	270	-2.584	.010*	
	Male	94	52.13	12.45	185.36			
ShortDark Triad Scale	Machiavellism	Female	184	7.55	3.70	276	-2.569	.011*
		Male	94	8.79	3.99	175.32		
	Psychopathy	Female	183	12.99	3.98	275	.616	.538
		Male	94	12.68	4.05	184.75		
	Narcissism	Female	184	7.53	3.40	276	-2.336	.021*
		Male	94	8.69	4.12	159.36		

**p <.001 statistically significant difference

* p <.05 statistically significant difference

As a result of the analysis, no statistically significant difference was found in the situational dishonesty scale, subjective dishonesty ($t=-1.638, p>.05$) and dishonesty towards others ($t=-.692, p>.05$) sub-dimensions according to gender.

Aggression scale according to gender, physical aggression ($t=-4.160, p<.001$), verbal aggression ($t=-3.503, p<.001$) and total aggression ($t=-2.584, p<.05$) sub-dimensions. When the averages were analysed, it was found that males had higher averages than females in these sub-dimensions. A statistically significant difference was found in the sub-dimension of aggression scale, avoidance of aggression

($t=-2.584, p<.05$) according to gender. When the averages were analysed, it was found that females had higher averages than males in these sub-dimensions. There was no statistically significant difference in the impulsivity ($t=-.524, p>.05$) sub-dimension of the aggression scale according to gender.

A statistically significant difference was found in the sub-dimensions of the shortened dark triad scale, Machiavellianism ($t=-2.336, p<.05$), narcissism ($t=-4.160, p<.05$) according to gender. When the averages were analysed, it was found that males had higher averages than females in these sub-dimensions. There was no statistically significant difference in the sub-dimension of psychopathy

($t=.616, p>.05$) of the abbreviated dark triad scale according to gender.

The third sub-problem of the study, "Is there a statistically significant difference between the dark triad scale subscale (Machiavellianism, Psychopathy and Narcissism) and aggression scale subscale (physical, verbal, impulsive, aggression avoidant, aggression total) scores of university students with and without impostor phenomenon?" was sought to be answered. Accordingly, the t-test calculation method was used to determine whether there was a statistically significant difference and presented in Table 3.

Table 3. Comparison of Dark Triad and Aggression scores of those with and without Subjective Forgery

Scales	Sub-scales	Subjective Forgery	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Aggression Scale	Physical	No	143	7.13	3.19	276	-2.758	.007*
		Yes	135	8.37	4.24	248.60		
	Verbal	No	143	18.98	5.04	273	-1.670	.096
		Yes	132	20.11	6.05	255.95		
	Impulsive	No	143	15.34	5.26	274	-5.272	.000**
		Yes	133	18.83	5.71	267.64		
Aggression Avoidance	No	142	4.88	2.25	275	-1.885	.061	
	Yes	135	5.41	2.40	271.39			
Aggression Total	No	142	46.45	10.64	270	-4.326	.000**	
	Yes	130	52.81	13.30	246.94			
Short Dark Triad Scale	Machiavellism	No	143	7.31	3.34	276	-2.990	.003*
		Yes	135	8.68	4.20	255.627		
	Narcissism	No	143	7.77	3.64	276	-.704	.482
		Yes	135	8.08	3.76	273.76		
	Psychopathy	No	143	12.18	4.19	275	-3.046	.003*
		Yes	134	13.63	3.66	273.72		

**p <.001 statistically significant difference

* p <.05 statistically significant difference

As a result of the analysis, a statistically significant difference was found in the sub-dimensions of the aggression scale, physical aggression ($t=-2.758, p<.05$), impulsivity ($t=-5.272, p<.001$), total aggression ($t=-4.326, p<.001$), according to those with and without subjective falsification. When the averages were analysed, it was found that in these sub-dimensions, those with subjective dishonesty had higher averages than those without impostor phenomenon. There was no statistically significant difference in the sub-dimensions of aggression scale, verbal aggression ($t=-1.670, p>.05$) and avoidance of aggression ($t=-1.885, p>.05$) according to those with and without subjective falsification.

A statistically significant difference was found in the sub-dimensions of the short dark triad scale, Machiavellianism ($t=-2.990, p<.05$), psychopathy ($t=-3.046, p<.05$) according to those with and without impostor phenomenon. When the averages were analysed, it was found that in these sub-dimensions, those with impostor phenomenon had higher averages than those without impostor phenomenon. There was no statistically significant difference in the narcissism ($t=-.704, p>.05$) sub-dimension of the short dark triad scale between those with and without impostor phenomenon.

The last sub-problem of the study, "Is there a statistically significant difference between the dark triad scale subscale (Machiavellianism, Psychopathy and Narcissism) and aggression scale subscale (physical, verbal, impulsive, aggression avoidant, aggression total) scores of university students with and without forgery against others?" was

sought to be answered. Accordingly, the t-test calculation method was used to determine whether there was a statistically significant difference and presented in Table 4.

As a result of the analysis, a statistically significant difference was found in the sub-dimensions of the aggression scale, impulsivity ($t=-3.818, p<.001$), avoidance of aggression ($t=-2.558, p<.05$), total aggression ($t=-3.016, p<.05$), according to those with and without forgery against others. When the averages were analysed, it was found that in these sub-dimensions, those with dishonesty against others had higher averages than those without dishonesty against others. No statistically significant difference was found in the aggression scale, physical aggression ($t=-.960, p>.05$), verbal aggression ($t=-1.119, p>.05$) sub-dimensions according to those with and without forgery against others.

A statistically significant difference was found in the sub-dimensions of the abbreviated dark triad scale, Machiavellianism ($t=-2.772, p<.05$), psychopathy ($t=-3.046, p<.05$) according to those with and without dishonesty towards others. When the averages were analysed, it was found that in these sub-dimensions, those who had dishonesty towards others had higher averages than those who did not. There was no statistically significant difference in the narcissism ($t=.628, p>.05$) sub-dimension of the abbreviated dark triad scale between those with and without dishonesty towards others.

Table 4. Comparison of Dark Triad and Aggression scores of those with and without forgery against others

Scales	Sub-scales	Forgery Against Others	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Aggression Scale	Physical	No	173	7.57	3.79	275	-.960	.338
		Yes	104	8.02	3.76	218.24		
	Verbal	No	171	19.22	5.28	272	-1.119	.264
		Yes	103	20.00	6.02	193.35		
	Impulsive	No	171	16.00	5.50	273	-3.818	.000**
Yes		104	16.66	5.77	209.62			
Aggression Avoidance	No	172	4.86	2.17	274	-2.558	.011*	
	Yes	104	5.62	2.53	192.08			
Aggression Total	No	168	47.72	11.62	269	-3.016	.003*	
	Yes	103	52.33	13.14	195.77			
Short Dark Triad Scale	Machiavellism	No	173	7.05	3.85	275	-2.772	.006*
		Yes	104	8.80	3.68	224.78		
	Narcissism	No	173	8.01	3.80	275	.485	.628
		Yes	104	7.78	3.54	229.49		
	Psychopathy	No	173	12.31	4.10	274	-3.046	.003*
		Yes	103	13.81	3.68	233.05		

**p <.001 statistically significant difference

* p <.05 statistically significant difference

Discussion

In this study, personality traits, dark triad and aggression were examined in the context of situational falsification in university students. As a result of the analysis based on the collected data, it was first revealed that there was a positive relationship between subjective falsification and the dark triad. In another study conducted it was found that narcissism is associated with interpersonal guilt, insecure attachment styles, cognitive distortions, maladaptive defence mechanisms, experiential avoidance, impostor syndrome, weak sense of self, inauthenticity, and low self-esteem (Kaufman, Weiss, & Miller, 2020).

It was found that the personality traits of emotional stability, responsibility, and extroversion were positively related to forgery against others. The other study conducted with 439 university students and found that there was a relationship between forgery and emotional, physiological, cognitive, behavioural, extroversion and mindfulness, which is similar to the results of this study (Fahira, & Hayat, 2021).

In this study, it was found that there was a positive relationship between Machiavellianism and the personality traits of openness to experience, softness and responsibility, and a negative relationship between the personality traits of equilibrium and extroversion. It was concluded that there is a positive relationship between narcissism and softness personality traits, and there is a negative relationship between emotional stability and extroversion personality traits. It was found that there was a positive correlation between psychopathy and soft-headedness personality trait. In the meta-analysis until 2019, studies investigating (a) the interrelationships between narcissism, Machiavellianism and psychopathy; (b) gender differences in these traits; (c) how these traits are linked to normal personality factors; and (d) psychosocial correlates of the dark triad were compiled. In line with these studies, it was found that there were positive relationships between narcissism and extroversion and openness to experience, a negative relationship between Machiavellianism and agreeableness, and significant negative relationships between psychopathy and agreeableness and conscientiousness personality traits (Muris et al., 2017). These studies were found to support the results of the study. The other researchers found a

negative relationship between extroversion and responsibility and Machiavellianism and psychopathy in a study involving 544 university students at the University of South Alabama (Jonason, & McCain, 2012). In the current study, the opposite relationship was found. It is predicted that this is due to the fact that the sample group of the study has different cultures.

In the study, it was found that there was no difference between men and women in terms of subjective forgery and forgery against others. In a study it was revealed that the impostor phenomenon is equally common in both men and women who continue their undergraduate education (Kaur, & Jain, 2022). The other researchers found that although women suffer from forgery, 62 studies evaluating the gender effect found no difference in the rates of men and women in terms of impostor phenomenon (Dena et al., 2019). The results of these studies support the findings of this study. However, in a study conducted with 200 computer science students in North America, it was found that women experienced feelings of dishonesty more frequently than men (Rosenstein, Raghu, & Porter, 2020). The fact that the results of the study and this study do not support each other shows that the study conducted in different countries and only with computer science students has revealed different results.

Results and Suggestions

As a result, it was found that there was a positive relationship between subjective forgery and Machiavellianism, narcissism and psychopathy. It was concluded that openness to experience, emotional stability, responsibility personality traits were positively related to subjective falsification. It was concluded that Machiavellianism and psychopathy were positively related to dishonesty towards others. It was found that emotional stability, conscientiousness, and extroversion personality traits were positively related to dishonesty towards others. It was found that there is a positive relationship between Machiavellianism and openness to experience, mildness and conscientiousness personality traits, while there is a negative relationship between the personality traits of equilibrium and extroversion. It was concluded that there was a positive relationship between narcissism and softness personality traits, while there was a negative relationship between emotional stability and extroversion

personality traits. It was found that there was a positive relationship between psychopathy and soft-headedness personality traits.

When analysed according to gender, it was found that there was no difference in subjective forgery and forgery towards others. In verbal, physical and general aggression, it was concluded that males exhibited these types of aggression more than females. According to gender, it was found that men had more Machiavellianism and narcissism characteristics than women.

It was found that those with subjective forgery exhibited physical, impulsive and general aggression more than those without subjective forgery. It was concluded that those with subjective forgery had more Machiavellianism and psychopathy characteristics than those without subjective forgery.

It was revealed that those who were dishonest towards others had more impulsive, aggression-avoidant and general aggression than those who were not. It was concluded that those who had forgery towards others had more Machiavellianism and psychopathy than those who did not.

In this study, in which university students were included for the results of the research, it was seen that there were changes in personality traits, dark triad and aggression levels of students with forgery. This study is limited to 278 university students and the scales used. Accordingly, it is recommended to organise trainings for university students within the scope of both subjective forgery and forgery against others and to inform them about the different

dimensions that will emerge. In this study, the impostor phenomenon was analysed within the scope of personality traits, aggression and dark triad. In future studies, it is recommended to look at the relationship between forgery and different concepts, and to conduct this study, which was conducted with quantitative research method, qualitatively in more depth or to examine the level of effect with experimental methods.

Declarations

Ethics Approval and Consent to Participate

The study obtained permission from the Ethics Committee of European University of Lefke with decision number BAYEK011.01, dated 24/06/2022. Ethical rules were followed during the study, and consent forms were obtained from the participants.

Consent for Publication

Not applicable

Availability of Data and Materials

Not applicable.

Competing Interests

The author declares that no competing interests in this manuscript.

Funding

Not applicable.

Authors' Contributions

ZO and EEM made equal contributions to outreach, data collection, literature review, statistical analysis, and article writing

REFERENCES

- Allport, G. W. (1966). Traits revisited. *American Psychologist*, 21(1), 1-10.
<https://doi.org/10.1037/h0023295>
- Anderson, C. A., & Huesmann, L. R. (2007). *Human aggression: A social-cognitive view*. Sage.
- Atak, H. (2013). On-Maddeli Kişilik Ölçeği'nin Türk Kültürü'ne Uyarlanması. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, 50(4), 312-319.
<https://acikerisim.kku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12587/13777/889ff232-91e3-4a47-ac9b-8762b5fc2c54.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Babbie, E. R. (2010). *The Practice of Social Research*. 12th ed. Belmont, CA: Wadsworth Cengage, 2010; Mujijs, Daniel. *Doing Quantitative Research in Education with SPSS*. London: SAGE Publications.
- Buran, A., Balkır, F., & Okray, Z. (2019). *Turkish validity and reliability of the state impostor case scale. in with International Eurasian Educational Research Congress*, (pp. 434-435). Turkey: Ani Publishing.
- Barlett, C. P., & Anderson, C. A. (2012). Direct and indirect relations between the Big 5 personality traits and aggressive and violent behavior. *Personality And Individual Differences*, 52(8), 870-875.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.01.029>
- Bushman, B. J., & Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence?. *Journal of personality and social psychology*, 75(1), 219-229. <https://psycnet.apa.org/buy/1998-04530-016>
- Campbell, A., & Muncer, S. (2009). Can 'risky' impulsivity explain sex differences in aggression?. *Personality and Individual Differences*, 47(5), 402-406.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.04.006>
- Christie, R., & Geis, F. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press.
- Clance, P. R., & Imes, S. A. (1978). The imposter phenomenon in high achieving women: Dynamics and therapeutic intervention. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 15(3), 241-247.
<https://doi.org/10.1037/h0086006>
- Clance, P. R., & O'Toole, M. A. (1987). The Imposter Phenomenon: An internal barrier to empowerment and achievement. *Women & Therapy*, 6(3), 51-64.
https://doi.org/10.1300/J015V06N03_05
- Cooke, D. J., & Michie, C. (2001). Refining the construct of psychopath: towards a hierarchical model. *Psychological Assessment*, 13(2), 171-188.
<https://doi.org/10.1037/1040-3590.13.2.171>

- Çelik, H., & Otrar, M. (2009). Saldırganlık Envanterinin (Aggression Inventory) Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 101-120. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruabed/issue/370/2120>
- Dena M., Sharon A., Autumn L., Divya K., Katie T., Dani M., Ross S., Kevin O., & Heather K. (2019). Prevalence, predictors, and treatment of impostor syndrome: a systematic review. *Journal of General Internal Medicine*, 35(4), 1252-1275. <https://doi.org/10.1007/s11606-019-05364-1>
- Fahira, U. D., & Hayat, B. (2021). Impostor Phenomenon on First and Second-year College Students. *TAZKIYA: Journal of Psychology*, 9(2), 177-188. <http://dx.doi.org/10.15408/tazkiya.v9i2.19449>
- Freud, S. (1914). *On Narcissism: An introduction*. In *complete psychological works*. London: Hogarth Press.
- Fujie, R. (2010). Development of the state impostor phenomenon scale. *Japanese Psychological Research*, 52, 1-11. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5884.2009.00417.x>
- Gladue B. A. (1994). *Measures for clinical practice*. Asourcebook, Vol. 2 Adults (4th ed.).
- Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann Jr, W. B. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 504-528. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(03\)00046-1](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(03)00046-1)
- Johnson, T. P. (2014). *Snowball sampling: introduction*. Wiley StatsRef: Statistics Reference Online. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9781118445112.stat05720>
- Jonason, P.K., & Webster, G.D. (2010). The Dirty Dozen: A concise measure of the Dark Triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420-432. <https://doi.org/10.1037/a0019265>
- Jonason, P. K., & McCain, J. (2012). Using the HEXACO model to test the validity of the Dirty Dozen measure of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 53(7), 935-938. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.07.010>
- Jones, D. N., & Neria, A. L. (2015). The Dark Triad and dispositional aggression. *Personality and Individual Differences*, 86, 360-364. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.06.021>
- Kaur, T., & Jain, N. (2022). Relationship Between Impostor Phenomenon and Personality Traits: A Study on Undergraduate Students. *Journal of Positive School Psychology*, 6(11), 734-746. <https://www.journalppw.com/index.php/jpsp/article/view/14030>
- Kaufman, S. B., Weiss, B., Miller, J. D., & Campbell, W. K. (2020). Clinical correlates of vulnerable and grandiose narcissism: A personality perspective. *Journal of personality disorders*, 34(1), 107-130. https://doi.org/10.1521/pedi_2018_32_384
- Kohut, H. (1977). *The restoration of the self*. New York: International Universities Press.
- McHoskey, J. (1995). Narcissism and Machiavellianism. *Psychological Reports*, 77(3), 757-759. <https://doi.org/10.2466/pr0.1995.77.3.7>
- McHoskey, J. W., Worzel, W., & Szyarto, C. (1998). Machiavellianism and psychopathy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 192-210. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.1.192>
- Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H. ve Meijer, E. (2017). The malevolent side of human nature: A meta-analysis and critical review of the literature on the dark triad (narcissism, Machiavellianism, and psychopathy). *Perspectives on Psychological Science*, 12(2), 183-204. <https://doi.org/10.1177/17456916166666070>
- Okray, Z. (2020). *Kişilik: Tanımı, sınıflamaları ve kişilik bozuklukları*. Efe Akademi.
- Özsoy, E., Rauthmann, J.F., Jonason, P.K., & Ardiç, K. (2017). Reliability and validity of the Turkish versions of Dark Triad Dirty Dozen (DTDD-T), Short Dark Triad (SD3-T), and Single Item Narcissism Scale (SINS-T). *Personality and Individual Differences*, 117, 11-14. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.05.019>
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: narcissism, Machiavellianism and psychopathy. *Journal of Research in personality*, 36, 556-563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Rosenstein, A., Raghu, A., & Porter, L. (2020, February). Identifying the prevalence of the impostor phenomenon among computer science students. In *Proceedings of the 51st ACM Technical Symposium on Computer Science Education* (pp. 30-36).
- Sonnak, C., & Towell, T. (2001). The impostor phenomenon in British University students: Relationships between self-esteem, mental health, parental rearing style and socioeconomic status. *Personality and Individual Differences*, 31, 863- 874. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00184-7](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00184-7)
- Yaşloğlu-Toplu, D., & Atılğan, Ö. (2018). Karanlık Üçlü Ölçeği: Türkçe'ye uyarlama, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3): 725-739. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.435604>

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Self-Change and Self-Efficacy in the Romantic Relationships

Romantik İlişkilerde Benlik Değişimi ve Öz Yeterlik

Dilara Gülpak¹ Asra Babayiğit²

Abstract:

People tend to communicate and establish relationships from the moment of birth, and at the same time they need it. The relationships established vary in terms of what kind of needs they meet. In this context, when romantic relationships are examined, it is seen that they lead to some changes in partners. A few of these changes are collected under the heading of self-change and self-efficacy. In romantic relationships, individuals affect each other's selves positively or negatively, and romantic relationships also have a noticeable effect on the self-efficacy of partners. When the literature is examined, it is seen that romantic relationships lead to changes in an individual's self. In this study, it is aimed to examine what kind of changes self-efficacy, relational self-change and its sub-dimensions, gender roles and attitudes, interpersonal thoughts and beliefs create in the partner in romantic relationships.

Keywords: Romantic relationship, self, self-change, self-efficacy.

¹Cyprus Science University, Department of Economics, Administrative and Social Sciences, Psychology Department, dilaragulpak@stu.csu.edu.tr, Orcid ID: 0009-0008-0595-1995

²Assoc. Prof., Cyprus Science University, Faculty of Economics, Administrative and Social Science, Department of Psychology, Kyrenia-TRNC, asrababayigit@csu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-8780-5295

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: Asra Babayiğit, Cyprus Science University, Faculty of Economics, Administrative and Social Science, Department of Psychology, Kyrenia-TRNC, Email: asrababayigit@csu.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 18.04.2024, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 04.06.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 04.06.2024, **Date of Online Publication/Çevrimiçi Yayın Tarihi:** 26.06.2024

Citing/Referans Gösterimi: Gülpak, D. & Babayiğit, A. (2024). Self-Change and Self-Efficacy in the Romantic Relationships, *European Archives of Social Sciences*, 1(1): 39-45

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / European Archives of Social Sciences (www.eassjournal.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

İnsanlar doğası itibariyle iletişim ve ilişki kurma eğiliminde olmakta ve buna ihtiyaç duymaktadırlar. Kurulan ilişkiler ne tür ihtiyaç karşıladığı bakımından değişkenlik göstermektedir. Bu bağlamda romantik ilişkiler incelendiğinde partnerlerde birtakım değişikliklere yol açtığı görülmektedir. Bu değişikliklerden birkaçı benlik değişimi ve öz yeterlik başlığı altında toplanmaktadır. Romantik ilişkilerde bireyler birbirlerinin benliklerini olumlu veya olumsuz etkilemektedirler ve romantik ilişkiler partnerlerin öz yeterliliklerinde de gözle görülür bir etki yaratmaktadır. Alan yazın incelendiğinde romantik ilişkilerin, bireyin benliklerine ilişkin değişimlere yol açtığı görülmektedir. Bu çalışmada romantik ilişkilerde öz yeterliğin, ilişkisel benlik değişimi ve alt boyutlarının, toplumsal cinsiyet rolleri ve tutumların, kişilerarası düşünce ve inançların partner üzerinde ne tür değişiklikler yarattığını irdelemek amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Romantik ilişki, benlik, benlik değişimi, öz yeterlilik.

Giriş

İnsan olmanın ve insan yaşamının en doğal sonucu, sosyal ve romantik ilişkiler içinde bulunmaktır. Birey, sosyal bir varlık olması ve gelişim görevlerini tamamlayabilmesi için yakın ilişkiler kurma ihtiyacını karşılama çabasına girmektedir. Bireylerin hayatta kalabilmesi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi adına diğer insanlara yakın olma ve iletişim kurma gereksinimi doğmaktadır (Ainsworth, 1969). Oluşturulan ilişkiler, hangi ihtiyaçları karşılayacağına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. İlişkilerin niteliği ve devamlılığı, bireysel olarak gelişim sürecine, ruhsal canlılığa, fizyolojik ve ruh sağlığına doğrudan etki etmektedir. Yakınlık, bağlılık ve tutku bileşenlerinin belirli ölçülerde deneyimlenmesiyle romantik ilişkilerin çoğu anlaşılabilir olmaktadır (Stenberg, 1987).

Romantik ilişki, özellikle gençlerin hayatında çok önemli bir ilişki türü olarak değerlendirilmektedir. Gelişimsel olarak ergenlik döneminde başlayan romantik ilişkiler, erken yetişkinlik döneminde önemli değişiklikler yaşamaktadır. Genç yetişkinlikteki romantik ilişkiler, ergenlik dönemindeki ilişkilere kıyasla daha destekleyici, daha yakın ve daha derin bir hal almaktadır (Collibee ve Furman, 2015). Araştırmalar, romantik ilişkiler kuran ergenler ve genç yetişkinlik çağındaki bireylerin benlik kavramının gelişimi sürecinde önemli bir etkisi olduğunu (Connoly ve Konarski, 1994; Furman ve Shaffer, 2003), sosyal açıdan gelişim göstermelerine ve uyumlarına katkı sağladığını (Hamamci ve Esen Çoban, 2010) ve stresle baş etme becerilerini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır (Büyüksahin, 2001). Ayrıca, romantik ilişkilerin bireylerin benlik kavramının içeriğine, çeşitliliğine, boyutuna ve netliğine etki ettiğini bize gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Aron, Paris ve Aron, 1995; Lewandowski, Aron, Bassis ve Kunak, 2006; Slotter ve Gardner, 2012; Slotter, Gardner ve Finkel, 2010). Çalışmalar, romantik ilişkideki çiftlerin benlik kavramında büyüme ile çeşitliliğin olduğunu (Aron, Paris ve Aron, 1995), sonlandırılmış olan bir ilişkinin partnerlerin benlik kavramının özelliğinin azalma eğilimi içerisine girmesine sebep olduğunu (Slotter, Gardner ve Finkel, 2010) ve kişilerin partnerlerinin olumlu ya da olumsuz özelliklerini benliklerine kattıklarını ortaya koymaktadır (Slotter ve Gardner, 2012). Bu nedenle, yakın ilişki içerisinde olan kişiler, romantik ilişkileri sonucunda kendi benlik kavramlarında çeşitli değişiklikler yaşayabilmektedirler. Ve her ilişki, partnerin farkındalık halindeki manipülasyonları ve karşı tarafı bilinçli bir

şekilde değiştirmeye çalışmalarından ayrı olarak birey üzerinde kendiliğinden değişiklikler yaratmaktadır. Yani her ilişki, bireyin kendi benlik algısında olumlu veya olumsuz farklılıklara neden olabilmektedir (McIntyre, Mattingly ve Lewandowski, 2015).

Benlik (Self)

James'e göre benlik, kişinin kendisi hakkında bildikleri, başkalarının kişiye ilişkin görüşlerinden kişiye yansıyanlar ve kişinin kendine ilişkin değerlendirmelerinden oluşmaktadır (James, 1963). Markus ve Zajonc (1985), psikoloji açısından benlik kavramını, bireyin bilişinin temel bileşenleri olarak ortaya atarken, Erikson (1968), benlik kavramının psikolojik stres ve çatışmanın kaynağı olduğunu göstermektedir (Rosenberg, 1989). Pescitelli'ye göre benlik kavramı, bireyin kendine ilişkin bilinçli algılarından oluşmaktadır (Pescitelli, 1996). Benlik kavramı, kişinin kendine ilişkin bilinçli algılarından meydana gelmektedir ve bireyin kendini diğer insanlardan ayırmasını sağlamaktadır. Cüceloğlu'na göre "Birey, kendi benlik kavramını oluşturmak, korumak ve geliştirmek için büyük bir çaba sarf etmektedir. "Ben olma savaşı" olarak adlandırılan bu çaba, bireyin kendini diğerleriyle karşılaştırarak konumlandığı bir alandır. Benlik kavramımız kurduğumuz etkileşimler sonucu bir şekle girmekte ve gelişmektedir" (Cüceloğlu, 1992).

Benlik kavramı, bir kişinin kendisi hakkında bilgi sahibi olması, başkalarının kişi hakkındaki görüşlerinin kişiye yansımaları ve kişinin kendine yönelik değerlendirmeleriyle elde edilmektedir (Wylie, 1968). Bu bilgiler ve değerlendirmeler genellikle çevreden hazır alınmaktadır. Baştan çıkarmak için kullanılan etkiler, kişinin kendini gözlemlenmelerinden elde ettiği bilgiler ve başkalarının kişiye yansıttığı özelliklerin benlik kavramının oluşumunda etkili olduğu görülmektedir. Kişi genellikle kendisi hakkında sıkça dile getirilen şeyleri benlik bütünlüğünün bir parçası olarak kabul etmekte ve söylemde bulunmaktadır. Ayrıca, çoğu zaman kişi benlik kavramına uygun davranmayı amaçlamaktadır. Ancak "kişinin kendi gözlem, duygu ve düşüncelerinden oluşan benlik, zaman zaman çevreden dayatılan benliklerle çelişebilmektedir. Bu durumda iç çatışmalar meydana gelebilir ve iç çatışmalar da yanıltıcı benlik tanımları, düşük benlik değeri ve sosyal etkileşimde önemli sorunlara yol açabilmektedir" (Cüceloğlu, 1997).

Wylie'e göre, "bir bireyin kendini görme biçimiyle başkalarına kendini sunma biçimi arasında önemli bir

farklılık bulunur". "İdeal benlik" kavramı altında, bir kişinin ne olmayı hedeflediği ve diğerlerinin o bireyin ne olmasını istediği fikirlerle bulunmaktadır (Wylie, 1968). Benlik kavramının bireyin varoluşunu tanımlama ve anlama konusunda yardımcı olabileceği düşünülmekle birlikte, kabul edilmesi ve herkes tarafından anlaşılması zor bir yapıya sahip olduğu için farklı şekillerde yorumlandığı görülmektedir. Combs ve Synng'e göre, "sadece bireyin kabul edebildiği benlik, bireyin davranışlarını etkileyebilir" (Combs ve Synng, 1959).

Bireyler, genellikle partnerleriyle doyum verici bir romantik ilişki yaşadıklarında, benlik kavramlarında olumlu değişiklikler olduğunu belirtmektedir (Mattingly, Lewandowski & McIntyre, 2014). Aynı şekilde, bireyler romantik ilişkilerinde olumsuz özellikler edinebilir ve istedikleri özellikleri kaybedebilmektedirler (Mattingly ve diğ., 2014; McIntyre, Mattingly ve Lewandowski, 2015). Bazı bireyler ilişkileri sonucunda değiştiğini ve bu değişimden hoşlanmadıklarını ifade edebilmektedirler. Bu durumlar "benlik değişimi" olarak adlandırılmaktadır ve romantik ilişkiler sonucunda benlik kavramının "yön" ve "değerlik" olarak iki boyutta değişebileceğini göstermektedir. "Yön" boyutu, benlik kavramının içeriğinde artış veya azalmayı ifade etmektedir. "Değerlik" boyutu ise benlikte gerçekleşen değişim sürecinin olumlu veya olumsuz bir biçimde değerlendirildiğini göstermektedir (Mattingly ve diğ., 2014). İlişkide yaşanan benlik değişimi incelendiğinde benlik genişlemesi, benlik daralması, benlik budanması ve benlik kirlenmesi şeklinde dört farklı kavram ortaya çıkmaktadır (Mmattinglyve diğ., 2014).

Benlik Genişlemesi (Self-Expsansion)

Aron ve Aron (1995) tarafından yapılan çalışmada, benlik algısının değişebileceği belirtilmekte ve bu değişim "genişleme" olarak adlandırılmaktadır. Benlik genişlemesi modeli, insanların yakın ilişkiler yoluyla birbirlerini kendi benliklerine dahil etmesinin merkezi bir motivasyon olduğunu tanımlamaktadır (Aron, Aron ve Norman, 2001). Bu modelin temel ilkelerinden birincisi, bireylerin potansiyel yeteneklerini geliştirerek fiziksel ve sosyal kaynakları, bakış açılarını ve kimliklerini artırma çabası olarak tanımlanmaktadır (Aron ve diğ., 2001). İkinci olarak, insan ilişkileri sayesinde bireyler, benlik kavramlarında bir artış yaşayabilmektedirler (McIntyre ve diğ., 2015). Ayrıca, Aron ve Aron (1986), kişilerin yakın bir ilişki süreci içerisinde partnerlerini kendi benliklerine katabileceklerini savunmaktadırlar. Yakın ilişkiler, kişilerin benliklerine etki ederek davranışsal yönelimlerini, kişilik niteliklerini, yetenek ve değer yargılarını biçimlendiren önemli bir faktör görevi görmektedir (Taluy ve Büyüksahin Sunal, 2012). Benliğin yakın ilişkideki partnerin algıları ve davranışlarıyla değişmesi olayı ise "Michelangelo fenomeni" olarak bilinmektedir (Drigotas, Rusbult, Whitton ve Wieselquist, 1999). Sonuç olarak, benlik genişlemesi, kişilerin yakın ilişkilerinden dolayı olumlu nitelikler edinmeleri veya mevcut niteliklerini geliştirmeleri olarak tanımlanmaktadır (Tuncer, 2019).

Bununla birlikte, Mattingly ve Lewandowski (2013), benlik genişlemesinin sadece romantik ilişkilerde değil, farklı bağlamlarda da gerçekleşebileceğini desteklemektedirler. Bu çalışma, yakın ilişkilerde gerçekleşen yeni, heyecan verici ve ilginç aktivitelerin benlik genişlemesine katkı sağladığını savunmaktadır. Benlik genişlemesinin süreci, ilişki partnerlerinin olumlu

olarak gördüğü özelliklerini arttırmaktadır ve olumlu ilişki sonuçlarıyla yakından ilişkilidir.

Benlik Daralması (Self-Contraction)

Benlik daralması, bireyde olumlu benlik kavramının azaldığı bir benlik değişim süreci olarak tanımlanmaktadır. Benlik genişlemesi gibi olumlu benlik süreçlerine odaklansa da sonuç olarak bireyde olumsuz bir değişime neden olan benlik kirlenmesi gibi bir başka benlik değişim sürecine benzemektedir (Tuncer, 2019). Başka bir deyişle, benlik daralması kişilerin pozitif özelliklerinin azaldığını ortaya koymaktadır (Mattingly ve diğ., 2014; McIntyre ve diğ., 2015). Bir romantik ilişkinin sonucunda, ilişki içerisindeki partnerlerin birtakım pozitif özellikleri azalabilmekte ya da partnerler bu birtakım özellikleri kaybedebilmektedirler. Bireyler, partnerlerinden etkilenecek olumlu alışkanlıklarını bırakabilmekte veya sevdikleri hobilerinden vazgeçebilmektedirler. İki kişinin kendilik algıları negatif şekilde etkilendiğinde, ilişkinin kalitesi düşebilmektedir çünkü bireyler bu durumu rahatsız edici bulmaktadırlar (Tuncer, 2019).

Benlik Budanması (Self-Pruning)

Benlik budanması, benlik kavramının olumsuz yanlarının azalmasıyla birlikte benlik değişiminin bir olumlu sürecini ifade etmektedir. Bu değişimi, negatif içeriğinin azalması sayesinde, etkileyici bir sonuç oluşur ve benlik kavramı olumlu yönde gelişebilmektedir (Mattingly ve diğ., 2014). Bir birey, romantik partneriyle olan ilişki sonucunda olumsuz özelliklerini azaltarak ideal benliğine daha yakın hale gelebilmektedir. Romantik bir ilişki içinde bulunmak ve romantik bir partnerle beraber bulunmak, negatif niteliklerin azalmasına yol açarak benlik budanması aşamasını tetikleyebilmektedir (Mattingly, 2014). Benlik kavramındaki değişimler, romantik ilişkilerin sona erdiği durumlarda da ortaya çıkabilmektedir. İlişki uyumsuzluğunun tesirlerini gözlemleyen araştırmalar, romantik bir ilişkinin sonlandırılmasının benlik kavramının üzerindeki negatif etkilerinin yanı sıra (Lewandowski, 2006; Slotter, 2010), ayrılığın her zaman olumsuz bir sonuç doğurmadığını göstermektedir. Düşük kalitedeki ilişkilerin sona ermesi, bireylerin gelişimlerinde engel olan bir faktörü ortadan kaldıracığından dolayı, ilişki sonrasında bireylerin gelişim olasılıkları yüksek olmaktadır (Lewandowski ve Bizzoco, 2007).

Benlik Kirlenmesi (Self-Adulteration)

Yakın ilişki içerisinde, çiftler birbirlerini pozitif veya negatif etkileyebilmektedirler. Bazı partnerler, eşleri için en iyisini yaparken, bazıları ise bunu başaramamakta ve partnerlerine olumsuz özellikler kazandırabilmektedirler (Tuncer, 2019). Benlik kirlenmesi, benlik kavramının içeriğindeki negatif özelliklerin artması sonucunda belirgin bir biçimde ortaya çıkan bir benlik değişimi olarak nitelendirilmektedir (Mattingly ve diğ., 2014). Başka bir deyişle, benlik kirlenmesi, benlik kavramına olumsuz değerlerin ve istenmeyen özelliklerin katılmasını ifade etmektedir. Bireyler, romantik ilişkileri nedeniyle kişilik özelliklerini, kimlik şekillerini ve olaylara bakış açılarını kaybedebilmekte, ihmal edebilmekte veya bastırabilmektedirler. Aynı zamanda benlik kavramında eksilmeler ve azalmalar yaşanabilmektedir. Bireyler partnerlerinin etkisiyle kötü alışkanlıklar edinebilmekte veya mevcut kötü alışkanlık sayısını ve yoğunluğunu arttırabilmektedirler (McIntyre ve diğ., 2015). Negatif deneyimleri hisseden ve negatif nitelikleri artış gösteren partnerler genellikle "Bu ilişkide dönüştüğüm insandan hoşlanmıyorum" veya "Eskiden olduğum kişi değilim"

gibi söylemler kullanılmaktadır (Mattingly ve diğ., 2014). Bireyler genellikle pozitif yönlerini koruma ve benliklerini negatif bir geri bildirimlerden sakınma eğilimindedirler.

Öz Yeterlik (Self Efficacy)

Öz yeterlik kavramının, Albert Bandura tarafından ortaya atılan “sosyal-bilişsel kuram” a ve “karşılıklı belirleyicilik (reciprocal determinism) ilkesi”ne dayandığı görülmektedir. Karşılıklı belirleyicilik ilkesi, kişisel faktörlerin, çevrenin ve kişinin davranışlarının birbirini etkileyerek bir sonraki davranışı belirlediğini söylemektedir (Bandura, 1986). Öz yeterlik, karşılıklı belirleyicilik ilkesinde önemli bir rol oynamaktadır (Bandura, 1977). Sosyal bilişsel kurama göre, bireylerin eylemlerinin arkasındaki en önemli motivasyon öz yeterlik inançlarıdır (Bandura, 1977). Öz yeterlik, belli bir durumla ilgilidir ve geçici ve etkilenebilir bir özelliktir. “Öz yeterlik kuramının temel ilkesi, bireylerin kendilerini yeterli hissettikleri eylemleri gerçekleştirme ihtimalinin yüksek olması ve yeterli hissetmedikleri eylemleri gerçekleştirme ihtimallerinin ise düşük olmasıdır” (Bandura, 1977). “Öz yeterlik, kişinin ileri dönük durumları yönetmek için kendi yeteneklerine olan inancıdır” (Bandura, 1977). Yeterli becerilere sahip olmasına rağmen öz yeterliği düşük olan kişiler baş etme konusunda zorluk yaşamaktadırlar (Yıldırım & İlhan, 2010). Başarısızlıklar, güçlü bir öz yeterlik inancı geliştirmede kişinin öz yeterliğini etkilememektedir (Schunk, 1989). Bireyler, çevreden topladıkları bilgilerle öz yeterliklerine ilişkin kuramlar geliştirmektedirler (Paris ve Newman, 1990). Öz yeterliği yüksek olan bireyler, herhangi bir aksaklığa karşı daha fazla çaba sarfetmektedirler (Johnson, 2015). Yakın ilişkilerde öz yeterlik, bireylerin öz yeterlik alanlarından biridir. Öz yeterliği yüksek olan bireyler, amaçlarına ulaşma ve zorluklarla baş etme konusunda daha sabırlı ve çaba gösterme eğilimindedirler (Bandura, 1994).

İlişkisel öz yeterlik, bireyin kendi ihtiyaç duyduğu kötü duyguları ifade etme, öfke ve kıskançlık duygularını kontrol altında tutma yeteneği, ilişkisini devam ettirme, partneriyle yaşadığı sorunları çözme gibi ilişki becerilerini başarabilme beklentisi olarak nitelendirilmektedir (Lopez, Morua ve Rice, 2007). Diğer bir deyişle, romantik ilişkilerde öz yeterlik ya da ilişki öz yeterliği, içten ve doyum verici ilişkiler kurma ve ilerletmede kişide olan kapasiteye olan itimatını dile getirmektedir (Lopez ve Lent, 1991). Lopez ve arkadaşları (2007) romantik ilişkilerde öz yeterliğin, partnerlerin bireysel ihtiyaçlarını ifade etme, duygusal kontrol etme, çatışmaları çözme ve ilişkiyi devam ettirme becerileri hakkındaki öznel değerlendirmelerini içerdiğini belirtmektedir ve ilişki öz yeterliliğinin sağlanmasında etkili olan üç faktörün karşılıklılık, duygusal kontrol ve farklılaşma olduğunu vurgulamaktadır. Karşılıklılık, ilişkiyi beslemeye, partner desteği sağlamaya ve partnerden destek almaya yönelik algıları içermektedir. Duygusal kontrol ise ilişkide deneyimlenen olumsuz duyguları yapıcı bir şekilde yönetebilme yeteneğini, farklılaşma ise kişisel sınırları koruma becerisini ifade etmektedir. Yakın ilişkilerde öz yeterlik, açık iletişim kurma, destek verme, ilişkiyi besleme ve öfke ile acı veren duyguları kontrol etme konusunda çiftlerin kendine olan güvencini içermektedir (Lopez ve diğ., 2007). Etkili bir romantik partner olabileceğine inanan bireyler, romantik ilişkilerinin başarılı olacağına dair daha yüksek beklentilere, daha düşük kaygı seviyelerine ve gerginliklere sahip olmaktadır (Riggio ve diğ., 2011).

“Romantik ilişkilerde yüksek düzeyde ilişki öz yeterlik inancı, başarı oranını arttırmaktadır. Ancak düşük düzeyde ilişki öz-yeterlik inancı, başarısızlık ve endişeye yol açmaktadır” (Riggio ve diğ., 2011). Yakın ilişkilerde öz-yeterlik, eşlerin memnuniyet sağlama çabalarına devamlılık katkısı yapmaktadır (Cihan, Güngör ve Ozbay, 2009). Ayrıca evlilikte karşılaşılan zorluklarla baş etme ve başarılı bir evlilik ilişkisi gösterme becerisini arttırmaktadır (Mitchell, 2012). İlişkilerdeki öz yeterlik arttıkça, problem çözme ve sağlıklı ilişki kurma becerileri de artmaktadır (Mitchell, 2012). Romantik ilişkilerde öz yeterlik inancı, ilişkinin niteliğini ve uzun süreli ilişkiyi etkilemektedir. Yüksek öz yeterliğe sahip bireyler, özveri, esneklik ve güvene dayalı bir ilişki yaşamaktadır (Güngör, 2007). Bu tür ilişkiler, eşlerin olumlu benlik algısını geliştirip güçlendirmektedir. İlişkisel öz yeterlik ve benlik saygısı arasında paralellik bulunmaktadır. Yüksek benlik saygısı olan kişiler, ilişki öz yeterlikleri yetkinliğe ulaşmış olduğundan yakınlaşma ve ilişkiyi sürdürme yetenekleri yüksek olmaktadır. Ancak düşük benlik saygısına sahip bireyler, sağlıksız bağlanma stilleri geliştirerek takıntılı ve kaçınan ilişkiler yaşamaktadır (Pines, 2010).

Kişilerin benlik değişimleri, ilişkisel veya ilişkisel olmayan bağlamlarda kişilerin psikolojik özelliklerini de etkilemektedir. Araştırmalar, romantik ilişki deneyimlerinin kişilerin öz yeterlikleri, benlik saygıları ve aynı zamanda duygusal sıkıntı çekme seviyeleri gibi psikolojik özelliklerine etki ettiğini göstermektedir (Aron, 1995; Mattingly ve Lewandowski, 2013; Slotter, 2010). Collins (2003), romantik ilişki kavramını, iki taraf için de içten kabul edilen bir ilişki türü olarak ifade etmektedir. Romantik ilişki, genç ergenlerin benlik saygısını (Büyüksahin, Çevik ve Atıcı, 2009; Furman 2002) ve empati tutumunu (Kaya, 2018) arttırmaktadır. Bununla beraber, romantik ilişki içindeki zor durumların depresyon (Steinberg ve Davilla, 2008; Mearns, 1991; Cramer, 2004) ile bir ilişki içerisinde olabileceği de ifade edilmektedir. Düşük ilişki kalitesine sahip bir ilişkinin sonlanmasının, benliğin fark edilmesinde artış, benliğin farklı yönlerinde daha az zarar ve daha pozitif duygularla ilişkilendirildiği ileri sürülmüştür (Lewandowski ve Bizzoco, 2007).

Furman ve Shaffer (2003), “romantik ilişki deneyimlerinin bireyin benlik algısını doğrudan etkilediğini” ortaya koymuştur. Olumlu romantik ilişki deneyimleri olan genç ergenlerin kendilerini ilgi çekici partnerler olarak görebildikleri, olumsuz yani negatif romantik ilişki deneyimlerine sahip ergenlerin ise çekici partnerler olma veya kazançlı ilişkiler kurma konusunda daha az oranda güvendikleri belirlenmiştir. “Bireylerin romantik ilişki deneyimleri ve benlik kavramları aynı zamanda benlik saygılarını da etkilemektedir” (Furman Shaffer, 2003). Bu da göstermektedir ki, romantik ilişkiler bireylerin benlik kavramlarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Başka bir açıdan, kişiler romantik ilişkileriyle ilgili belli başlı düşünce biçimlerine ve inançlara yönelme eğilimindedir (Sprecher & Metts, 1989). İlişki inançları, ilişkinin nasıl ilerlediği ve partnerlerin ilişkilerdeki rollerine dair “varsayımlar”, belirli olayların nasıl yorumlandığına dair “yüklemeler”, ilişkide neler olacağına dair “beklentiler”, ilişkideki olay ve durumlara yönelik “algılar”, ilişki içerisindeki kişilerin davranış gereklilikleri ve ilişkinin olması gerektirdiği “standartlar” gibi unsurları içermektedir (Sullivan ve Schwebel, 1995). Bu inançların bazıları sağlıklı, gerçeğe dayanan ve işlevsel

özelliklere sahipken bazıları ise ilişkiye zarar veren mantıksız inançlardır. Bireylerin kendileri ve diğerleri hakkındaki irrasyonel, abartılı ve değişime dirençli inançlar, akılcı ve mantığa dayanmayan ilişki inançlarıdır (Ellis, 1986). Rasyonel ilişki inançları, bireyin kişisel gelişimini ve ilişkiye uyumunu artırırken, ilişki memnuniyeti üzerinde olumlu etkisi olduğu kabul edilmektedir (Sullivan & Schwebel, 1995). Öte yandan, akılcı olmayan inançlar ilişkilerde sorunlara yol açabilmektedir (Epstein, Baucom ve Rankin, 1993). İşlevsiz ilişki inançlarıyla ilişkili gerçekçi olmayan varsayımlar ve beklentiler, ilişki kalitesi (Goodwin Aines, 2004) ve ilişki memnuniyeti (Kurdek, 1992; Metts ve Cupach, 1990; Stackert ve Bursik, 2003) gibi ilişki sonuçlarıyla negatif yönde ilişkilidir.

Toplumsal cinsiyet rollerindeki algıların, romantik ilişkilerdeki tutum ve davranışları, partnerlere yaklaşımları ve dolayısıyla ilişkide benliklere ne katkı sağlandığını veya benliklerde hangi tahribata neden olduğunu etkilediği düşünülmektedir. Literatürde, kadın ve erkeğe atfedilen pozitif veya negatif rollerin, kişilerin uğraşacağı konuları, eğitim ve iş hayatlarını, işlevselliklerini ve sosyal yaşamlarını, özellikle de karşı cinsle ilişkilerini etkilediği belirtilmektedir (Sakallı, 2003). Dahası, romantik ilişkideki bireylerin, cinsiyet rolleriyle ilgili tutumlarının, birbirlerinin benlik değişim süreçlerini farklı şekillerde etkileyebileceği de vurgulanmaktadır (Dinçer, 2017).

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak araştırmalar bize şunları göstermektedir, bireylerin potansiyel bir partnerin olumsuz özelliklerini benlik kavramına dahil etmeye istekli olduklarını ve bu isteğin partnere duyulan arzuya bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Bu bulgular, bireylerin romantik bir ilişki başlatma amacıyla potansiyel bir partnerin olumsuz niteliklerini benlik kavramlarına dahil ettiğini göstermektedir (Tuncer, 2019). Yapılan araştırmalardaki bulgular, benlik genişlemesi yaşayan çiftlerin ilişki kalitelerinin fazla olduğunu, yoğun duygusal bağa sahip olduklarını (Mattingly et al., 2014), ilişkiyi devam ettirme eğiliminde olduklarını (McIntyre ve diğ., 2015) ve yüksek seviyede öz güven hissettiklerini (Lewandowski ve Mattingly, 2013) ortaya koymaktadır. Kişilerin benliklerini genişleme motivasyonları azaltılırsa veya düşük seviyede gerçekleşirse, gelişimlerini hızlandırarak, benliklerini ve göz ardı ettikleri yönlerini yeniden bulmalarına ve daha pozitif duygular deneyimlemelerine yardımcı olabilir (Lewandowski ve Bizzoco, 2007). Araştırmalar düşük kalitedeki romantik ilişkilerin sona erdiğinde, ayrılma sonrasında bireylerin benlik daralması yaşamadığını göstermektedir (Lewandowski ve Bizzoco, 2007). Öte yandan, yüksek kalitedeki ilişkilerin sona ermesi, bireylerin kendilik kavramı üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta, kendilik kavramının içeriği ve açıklığı azalmaktadır (Lewandowski ve diğ., 2006; Slotter ve diğ., 2010). Lewandowski ile arkadaşlarının (2006) gerçekleştirdiği bir çalışmada, ayrılıktan önce deneyimlenen benlik genişlemesi düzeyi ile ayrıldıktan sonra beklenen benlik daralması miktarı arasında pozitif bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Yapılan araştırmada, hipotezlere uygun olarak, ayrılıktan sonra daha yüksek derecede benlik daralması yaşayan bireylerin ilişkilerinin ayrılık öncesi yakınlık düzeyinden etkilenmediği ve bunun ele alındığı bulunmuştur. Benlik budanması, ilişki doyumu ile pozitif bir ilişki içerisindedir, bu sayede kişilerin

negatif benlik içeriği azalmakta ve partnerlerin gelişimine yardımcı olmaktadır (Tuncer, 2019). Romantik ilişki içindeki bireyler, partnerlerini müzahir (destekleyici) bir şekilde hissettiklerinde ve ideal benliklerine yaklaştıklarına inandıklarında, subjektif iyi olma hali seviyesi artış gösterebilmektedir (Drigotas, 2002) ve otantik deneyimler yaşayabilmektedirler (Didonato ve Krueger, 2010). Benlik farklılaşması ve romantik ilişkilerin incelenmesi, evlilik ilişki değeri ile benlik değişmesi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Kalkan ve Aydoğan, 2019). Ayrıca, benlik farklılaşmasının partner uyumunu, depresyon, kaygı ve aynı zamanda stresi anlamlı bir şekilde öngördüğü de görülmektedir (Polat ve İlhan, 2018). Yurtdışı literatürde yapılan çalışmalara göre, düşük benlik farklılaşması düzeyinin yakın ilişkilerde kötüye kullanma riski taşıdığı gösterilmektedir (Rosen, Bartle-Haring ve Stith, 2001). Schubert, Rotinsky ve Veirs (2002) ise benlik farklılaşmasının bir alt boyutu olan partnerle iç içe girmenin (partner fusion), erkekler için şiddet uygulayıcı olma olasılığını yükselttiğini belirtmişlerdir. Mattingly ve diğerleri (2014), benlik kirlenmesinin ileri boyutunda çiftlerin birbirlerine karşı istismara ve sözel tacize yöneldiklerini belirtmiştir. Partnerlerin birbirlerinden gelen kötü sözleri içselleştirebildiği öne sürülmüştür. Benlik kirlenmesi süreci sonucunda, romantik ilişki ve partnerle birlikte hoş olmayan özelliklerin elde edilmesi veya bu özelliklerin artış göstermesiyle birlikte kişiler ideal benliklerinden uzaklaşma eğilimi içerisine girmektedirler. Bu olay, kişilerin romantik ilişki kalitesine negatif yönden etki etmektedir. Sonuç olarak kişiler romantik ilişkilerinden memnuniyet duymamaktadırlar (Mattingly, 2014). Bu mutsuzluk, kişilerin ilişkilerdeki birbirlerine bağlılık seviyelerini düşürmektedir (Le ve Agnew, 2003). Romantik ilişki çiftleri birbirlerinin benlik kavramlarını etkileyebilmekte ve buna ek olarak benlik kavramlarını değiştirebilmektedir. Bu değişim aşaması, benlik kavramının içeriğinde artış (benlik genişlemesi ve benlik kirlenmesi) ya da azalış (benlik daralması ve benlik budanması) olarak gerçekleşebilir. Bu artış veya azalma, pozitif (benlik genişlemesi ve budanması) veya negatif (benlik daralması ve kirlenmesi) şekilde olabilmektedir. Çalışmalar, benlik genişlemesi ile budanması gibi algılanan benlik kavramı gelişimi süreçlerinin ilişki kalitesiyle pozitif ilişkili olduğunu, benlik daralması ve kirlenmesi gibi süreçlerin ise ilişki kalitesiyle pozitif ilişkili olmadığını göstermektedir (Dinçer, 2017; Mattingly ve diğ., 2014).

Sonuç olarak bu çalışmaya baktığımızda temel problem romantik ilişkilerin benlik değişimi ve öz yeterlik niteliğini yordama gücünün irdelemesidir. Çalışmada romantik ilişkilerde benlik değişiminin ve öz yeterliğin, benlik değişiminin alt boyutları, benliğin farklılaşması, toplumsal cinsiyet rolleri ve tutumları, kişilerarası düşünce ve inançlar açısından yordanması amaçlanmaktadır. Yapılan çalışmada ele alınan değişkenler incelendiğinde ilişki benlik değişimi ve romantik ilişkiler bağlamında öz yeterliğin henüz yeni araştırılan ve derinlemesine çalışmaların olmadığı, keşfedilmeyi bekleyen konular olduğu görülmektedir. Türkçe literatürde ilişki benlik değişimi ve romantik ilişkilerde öz yeterlik konularındaki araştırmalar oldukça kısıtlıdır (Dinçer, 2017; Uz Baş, Öz Soysal ve Aysan, 2019; Gündüz & Karataş, 2020; Demirkol, 2023). Araştırmalar romantik ilişkilerin bireyin benlik kavramlarını etkilediğini, şekillendirdiğini ve olumlu veya olumsuz yönde değiştirdiğini ve öz yeterliklerini etkilediklerini belirtmektedir ve bu yönde

kanıtlar sunmaktadır. Ayrıca ilişkisel benlik değişimi ve öz yeterlik konusunda farklı değişkenlerle ilişkisinin incelendiği çalışmalar yapılmasının daha derin bir bakış açısı kazandıracağı ve bununla birlikte araştırmaların nitelik ve niceliğinin artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Beyannameleler

Etik Onay ve Katılma İzni

Derleme çalışması olduğu için etik onay bulunmamaktadır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

DG makale ana metninin yazımı, literatür taraması ve makale akışının düzenlenmesinde görev almıştır. AB makalenin yazımına ve revizyonuna katkıda bulunmuştur. AB ve DG önerilen düzeltmeleri yapmıştır. Yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır

Kaynaklar

Akan, Y. & Bakioglu, F. (2021). Yetişkinlerin ilişki öz-yeterlik düzeylerinin kıskançlıkla baş etme ve yakın ilişkilerde bağlanma açısından incelenmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 517-534. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.49670>

Ainsworth, M. D. (1969). Object Relations, Dependency, and Attachment: A Theoretical Review of the Infant-Mother Relationship. *Child Development*, 40(4), 969-1025.

Aron, A., Paris, M., & Aron, E. N. (1995). Falling in love: Prospective studies of self concept change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(6), 1102- 1112. doi: 10.1037/0022-3514.69.6.1102

Bandura, A. 1977. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavior change. *Psychological Review*, 84, 191-215.

Bandura, A. (1994). Self-efficacy, In V. S. Ramachandran (Ed.). *Encyclopedia of Human Behavior*, 4, 71–81, Academic Press.

Bowen, M. (1985). *Family Therapy in Clinical Practice*. Michigan: Michigan Üniversitesi.

Büyüksahin Çevik, G. & Atıcı, M. (2009). Lise 3. Sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 339-352.

Cihan Güngör, H. & Özbay, Y. (2009). Evlilikte Yetkinlik Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 80-93.

Collibee, C. & Furman, W. (2015). Quality Counts: Developmental Shifts in Associations Between Romantic Relationship Qualities and Psychosocial Adjustment. *Child Development*, 86(5), 1639-1652. Doi: <https://doi.org/10.1111/cdev.12403>

Collins, W. A. (2003). More than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1-24. doi: 10.1111/1532-7795.1301001

Combs, A. W. & Synng, G. (1959). *Individual behavior*, New York.

Cramer, D. (2004). Emotional support, conflict, depression, and relationship satisfaction in a romantic partner. *The Journal of Psychology*, 138(6), 532-542.

Cüceloğlu, Doğan. (1997). *Yeniden İnsan İnsana*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, Doğan. (1997). *İnsan ve Davranış*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Demirkol, M. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkilerdeki Benlik Değişimlerinin İncelenmesi. *Memet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 65, 387-414.

Diñcer, D. (2017). *Romantik ilişkilerde ilişki doyumunu ve yaşam doyumunu yordayan etmenler: İki boyutlu ilişkisel benlik değişimi modeli (Yayımlanmamış doktora tezi)*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Ellis, A. (1986). Rational-emotive therapy applied to relationship therapy. *Journal of Rational-Emotive Therapy*, 4(1), 4-21. DOI: 10.1007/BF01073477. Doi:<https://link.springer.com/content/pdf/10.1023/A:1025825725522.pdf>

Epstein, N., Baucom, D. H., & Rankin, L. A. (1993). Treatment of marital conflict: A cognitive-behavioral approach. *Clinical Psychology Review*, 13(1), 45-57. Doi: [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(93\)90007-9](https://doi.org/10.1016/0272-7358(93)90007-9)

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W.W. Norton & Company Inc

Feldman, S. S., & Gowen, L. K. (1998). Conflict negotiation tactics in romantic relationships in high school students. *Journal of Youth and Adolescence*, 27(6), 691-717. Doi: 10.1023/A:1022857731497

Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 177-180.

Furman, W., & Shaffer, L. (2003). The role of romantic relationships in adolescent development. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (pp. 3-22). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/259258543_The_role_of_romantic-relationships_in_adolescent_development

Goodwin, R. & Gaines J. S. O. (2004). Relationships beliefs and relationship quality across cultures: Country as a moderator of dysfunctional beliefs and relationship quality in three Former Communist societies. *Personal Relationships*, 11(3), 267-279.

Gündüz, B. & Karataş, A. (2020). *İlişki Doyumunun Yordayıcıları İlişkisel Benlik Değişimi ve Romantik İlişkilerde Öz yeterlik*. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.

Güngör, H.C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme (Yayımlanmamış Doktora tezi)*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Hamamcı, Z. & Esen Çoban, A. (2010). Dysfunctional relationship beliefs of late adolescence in adjustment to university. *Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 300-304. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.014>.

James, W. (1963). *The varieties of religious experience*. University Boks, New York.

- Johnson, K.D. (2015). *Marital expectation fulfillment and its relationship to height of marital Expectations, optimism and relationship self-efficacy among married individuals (Doctoral Dissertation)*. Andrews University, School of Education.
- Kalkan, E. & Aydoğan, D. (2019). Evlilik İlişki Kalitesini Benlik Açısından Değerlendirme: Benliğin Farklılaşması ve İlişkisel Özgünlük. *Öndokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 174-189.
- Karataş, Z. (2014). Problem Çözme Becerileri ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 118-140.
- Kaya, Ö. S. (2018). Romantik İlişkilerde Problem Çözme Becerilerinin Empati ve Mental İyi Oluş Açısından İncelenmesi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(1), 62-72.
- Kurdek, L. A. (1992). Assumptions versus standards: The validity of two relationship cognitions in heterosexual and homosexual couples. *Journal of Family Psychology*, 6(2), 164-170. Doi: <http://dx.doi.org/10.1037/0893-3200.6.2.164>
- Lopez, F.G., Morúa, W. & Rice, K.G. (2007). Factor structure, stability, and predictive validity of college students' relationship self-efficacy beliefs. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 40, 80-96. <https://doi.org/10.1080/07481756.2007.11909807>
- Lopez, F.G. & Lent, R.W. (1991). Efficacy-based predictors of relationship adjustment and Persistence among college students. *Journal of College Student Development*, 32(3), 223-230.
- Markus, H.R., Zajonc, R.B. (1985). The cognitive perspective in social psychology. In *the Handbook of Social Psychology*, 1(3), 137-230, Random House.
- Mattingly, B. A., & Lewandowski Jr., G. W. (2013). The power of one: Benefits of individual self-expansion. *The Journal of Positive Psychology*, 8(1), 12-22. <https://doi.org/10.1080/17439760.2012.746999>
- Mattingly, B. A., Lewandowski Jr., G. W., & McIntyre, K. P. (2014). "You make me a better/worse person": A two-dimensional model of relationship self change. *Personal Relationships*, 21(1), 176-190. doi: 10.1111/per.12025
- McIntyre, K. P., Mattingly, B. A., & Lewandowski Jr., G. W. (2015). When "we" changes "me": The two dimensional model of relational self-change and relationships outcomes. *Journal of Social and Personal Relationships*, 32(7), 857-878. Doi: 10.1177/0265407514553334
- Mearns, J. (1991). Coping with a breakup: Negative mood regulation expectancies and depression following the end of a romantic relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(2), 327-334.
- Metis, S. & Cupach, W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problem-solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185.
- Mitchell, J.K. (2012). *Marital dining practices: affecting change in marital satisfaction through Marital self-efficacy (Doctoral dissertation)*. University of George Fox, Department of Clinical Psychology
- Öztürk, M. O. & Uluşahin, N. A. (2016). *Ruh Sağlığı ve Bozukluklar*, Miki Matbaacılık, Ankara: 16, 511-554.
- Öz Soysal, F., Uz Baş, A., & Aysan, F. (2019). Romantik ilişkilerde öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 1100-1110.
- Öz Soysal, F. & Ogan, S. (2022). Üniversite Öğrencilerinde İlişki Sürdürme Strateilerinin Yordayıcıları Olarak Romantik İlişki Doyumu ve Romantik İlişkilerde Öz Yeterlik. *IAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 271-288.
- Paris, S. G., & Newman, R. S. (1990). Developmental aspects of self-regulated learning. *Educational Psychologist*, 25(1), 87-102.
- Pines, A.M. (2010). *Aşık olmak: Sevgililerimizi neye göre seçeriz?* (Çev. Uluengin, M.Y.). İletişim Yayınları.
- Riggio, H. R., Weiser, D. A., Valenzuela, A. M., Lui, P. P., Montes, R. & Heuer, J. (2011). Initial Validation of a measure of self efficacy in romantic relationships. *Personality and Individual Differences*, 51, 601-606. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.05.026>
- Rosen, K. H., Bartle-Haring, S., & Stith, S. M. (2001). Using Bowen theory to enhance understanding of the intergenerational transmission of dating violence. *Journal of Family Issues*, 22(1), 124-142. <https://doi.org/10.1177/019251301022001006>
- Rosenberg, M. (1989). Self-concept research: A historical overview. *Social Forces*, 68 (1), 34-44.
- Sakallı, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadımlara ve Erkeklerle İlişkin Tutumlar ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11-12), 1-20.
- Schubert, E. E., Protinsky, H. O., & Viers, D. (2002). Levels of differentiation and marital egalitarianism in men who batter. *Journal of Family Theory*, 14, 1-19.
- Schunk, D. H. (1989). Self-efficacy and cognitive skill learning. In C. Ames and R. Ames (Ed.), Research on motivation in education: Goals and cognitions (vol. 3, pp. 13-44). San Francisco, CA: Academic Press. Schunk, D. H. 1989b. Self-efficacy and academic behaviors. *Educational Psychology Review*, 1, 173-207.
- Stackert, R. A. & Bursik, K. (2003). Why i unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419- 1429. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00124-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00124-1)
- Sternberg, R. J. (1987). Liking versus loving: A comparative evaluation of theories. *Psychological Bulletin*, 102, 331-345.
- Slotter, E. B., Gardner, W. L., & Finkel, E. J. (2010). Who am i without you? The influence of romantic breakup on the self-concept. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(2), 147-160. Doi:<https://doi.org/10.1177/0146167209352250>
- Sprecher, S. & Metts, S. (1989). Development of the Romantic Beliefs Scale and examination of the effects of gender and gender-role orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(4), 387-411.
- Steinberg, S. J. & Davila, J. (2008). Romantic functioning and depressive symptoms among early adolescent girls: The moderating role of parental emotional availability. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37(2), 350-362.
- Sullivan, B. F. & Schwebel, A. I. (1995). Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal*, 3(4), 298-305.
- Tepeli Temiz, Zahide. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ile Yaşam Doyumu, Psikolojik Dayanıklılık ve Aleksitimik Özellikler Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Rolü*. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tuzgöl Dost, M & Aras, S. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişki Niteliğinin Yordayıcıları Olarak Yakın İlişki İnancı ve Benlik Değişimi. *Pegem Dergisi*, 11(1), 135-162.
- Uğur, D. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Temsilleri ile Romantik İlişki İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Antalya.
- Wylie, R. (1968). *The present status of self theory*. In Borgatta, E. R., and Lambert, W. W. (eds.), Handbook of Personality Theory and Research. McNally, Chicago.
- Yıldırım, F. & İlhan, İ.Ö. (2010). Genel Özyeterlilik Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 301-308.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Schema Therapy in Individuals with Depression on its Use

Depresyona Sahip Bireylerde Şema Terapinin Kullanılması Üzerine Bir Derleme

Esmâ Katırcıođlu¹ Meryem Karaaziz²

Abstract:

The purpose of this review study includes how Schema therapy is combined and how effective it is in individuals with depression. In this study, no field work or any scale was used. Turkish and English data of this information are being examined. This compilation study is being carried out in two stages, February, 2024 and May, 2024. As a result of the literature review, it was seen that Schema Therapy is effective in its structure and helps in the healing process. After applying Schema Therapy to individuals with depression, a gradually decreasing and improving structure was achieved. For this reason, Schema Therapy is an effective method of treating depression. It has been concluded that Schema Therapy is an effective model in the stages of Depression. This conclusion is an existing model of Depression care.

Keywords: Depression, Schema, Schema Therapy.

¹Research Assistant. Near East University, Department of Psychology, Faculty of Arts and Science, TRN Cyprus, E-mail: psk.esmaktrcioglu@gmail.com, Orcid Id: 0009-0007-8396-0435.

²Assoc. Prof. Dr. Near East University, Department of Psychology, Faculty of Arts and Science, TRN Cyprus, meryem.karaaziz@neu.edu.tr Orcid Id:0000-0002-0085-612X

Address of Correspondence/ Yazışma Adresi: Research Assistant, Esmâ Katırcıoğlu, Near East University, Department of Psychology, Faculty of Arts and Science, TRN Cyprus, e-mail: psk.esmaktrcioglu@gmail.com, Orcid id: <https://orcid.org/0009-0007-8396-0435>. E-mail: psk.esmaktrcioglu@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 18.04.2024, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 04.06.2024, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 04.06.2024, **Date of Online Publication/Çevirimiçi Yayın Tarihi:** 25.06.2024

Citing/Referans Gösterimi: Gülpak, D. & Babayiğit, A. (2024). Self-Change and Self-Efficacy in the Romantic Relationships, *European Archives of Social Sciences*, 1(1): 46-52

© 2024 The Author(s). Published by Cyprus Mental Health Institute / European Archives of Social Sciences (www.eassjournal.com). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 license which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited and is not used for commercial purposes. <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Öz:

Bu derleme çalışmasının amacı Depresyona sahip bireylerde Şema terapisinin nasıl kullanıldığını ve ne kadar etkili olduğunu incelemektir. Yapılan bu çalışmada derleme yöntemi kullanılmış olup saha çalışması ya da herhangi bir ölçek kullanılmamıştır. Bu çalışmada Türkçe ve İngilizce veriler incelenmektedir. Bu derleme çalışması Şubat, 2024 ve Mayıs, 2024 olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda Şema Terapinin depresyon iyileştirmesinde etkili olduğu, iyileşme sürecinde yardımcı olduğu görülmüştür. Depresyona sahip bireylerde Şema Terapi uygulandıktan sonra semptomların giderek azaldığı ve iyileştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle de Depresyon tedavisinde Şema Terapi etkili bir yöntemdir. Şema Terapinin Depresyon iyileştirmesinde etkili bir model olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çıkarım sonucunda Depresyon tedavisinde kullanılabilir bir modeldir.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, Şema, Şema Terapi.

Giriş

Dünyada en yaygın rastlanan ruhsal bozukluklardan birisi olan ve Psikiyatri tarafından 'nezle' olarak kabul edilen (Adasal&Rasim,1973) depresyonun ilk tanımlaması Hipokrat dönemine kadar uzanır (Armaner&Neda,1979). Depresyonun günümüzdeki karşılığına en yakın açıklaması ise Kreaplin tarafından yapılmıştır (Aşkın vd.,1981). Bu tanımlamaya göre; depresyon özette bireyde genetik, kalıtsal, çevresel veya da hormonal bozukluklar ardından gelişen çöktün duygu-durum olarak tanımlanabilmektedir (Atkinson vd.,1996). Depresyon, yoğun üzüntülü kimi zaman da hem bunalımlı duygu-durum ile düşünce, konuşma, hareket ve fizyolojik işlevlerde aksama, bireyin durgunlaşması ve de bunlarla beraber değersizlik, güçsüzlük, isteksizlik, karamsar olan duygu ve düşünceler ile belirli bir semptomdur. Depresyon bilişsel, duygusal ve fizyolojik belirtilerden oluşur. Hayattan zevk alamama, ilgi kaybı ya da azalması, konsantrasyon kaybı, suçluluk fikirleri, öz kıyım düşünceleri, umutsuzluk ve bunalımlı sürecin yanı sıra uyku düzensizlikleri, yeme-içme düzensizlikleri, enerji kaybı, psiko-motor yavaşlama veya ajitasyon, cinsel dürtü ve istekte azalma şeklinde kendini göstermektedir. Majör depresif bozukluk teşhisinin konabilmesi adına depresif duygu-durum veya ilgi, istek kaybının ve de diğer semptomlardan en az dördünün bireyde en az iki hafta neredeyse her gün, gün boyunca var olması ve de bireyin işlevselliğinin kaybolması durumunun görülmesi zorunludur. Günlük uygulamalarda sık rastlanan depresyon yeti kaybına yol açan ve hayat standartlarını olumsuz etkilemekte olan ciddi bir bozukluk türüdür. Depresyonun psikiyatri kliniklerinde en fazla rastlanan teşhis kümesinde olması neticesinde, ülkemizde depresyon teşhisi almış hastalarla birçok çalışma yapılmıştır. Elde edilen bu çalışmalarda depresyon şiddetinin ve özelliklerinin belirlenebilmesi adına bir standart oluşturulabilmesi için klinisyenlerin değerlendirdiği ve 'kendini değerlendirebilme' ölçekleri geliştirilmiş ve kullanıma başlanmıştır. Türkiye'de kullanılmakta olan, güvenilirlik ve geçerliliği yapılmış bazı ölçekler şu şekildedir; Hamilton Depresyon Değerlendirme Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Montgomery-Asberg Derecelendirme Ölçeği, Zung Depresyon Ölçeği, Geriyatrik Depresyon Ölçeği, Edinburg Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği, Calgary Şizofrenide Depresyon Ölçeği. Tüm depresyon değerlendirme ölçeklerinin güçlü ve de zayıf tarafları bulunmakla beraber asıl olan çalışmanın amacına ve de seçilen hasta kümesine yönelik en uygun ölçeği seçmektir.

Psikiyatride hastalık ve bozuklukların bölümlendirilmesinde en yaygın kullanılan sistem Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından ilan edilen ve belirli aralıklarla yenilenen DSM'dir (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders; Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı). DSM-I ilk olarak 1952'de yayımlanmıştır. 2000'li senelerden bugüne kadar kullanılıyor olup bir önceki baskı DSM-IV-TR ile 2013 senesinde yayımlanan DSM-5 arasında duygu-durum bozuklukları çerçevesinden grup farklılıkları olmasa dahi, majör depresif bozukluk açıklamasında ve ölçütlerinde farklılıklar olmuştur. Bu kümedeki bozuklukların geçerliliğini arttırmak amacıyla tanısal eşikleri değiştirilmiştir. DSM-5'te depresyonun ana belirtileri korunmakla beraber, ayırıcı ve dışlama ölçütlerinde farklılıklar söz konusu olmuştur. Majör depresif bozukluk içerisinde yas ise ayırıcı bir teşhis olmaktan çıkarılmıştır. Depresyon da psikotik grup içerisinde yer aldığından, depresyonda karışık semptom belirleyicisi bulundurulması uygun görülmüştür.

Depresyon tanılı hastalarda tedavi yöntemi olarak çeşitli ekoller baz alınarak terapi uygulanmaktadır. Bu ekollerden biri de Şema Terapidir. Şemalar doğumdan itibaren var olan mizaç ve çocukluk tecrübeleri bağlarındaki etkileşim sonucunda ortaya çıkan, bireyin kendisini ve sosyal çevresini anlamlandırmada faydalı olan içsel modellerdir (Bach&Bernstein,2019). Şema terapi (ST), 1980'li yıllarda Jeffrey Young tarafından, kişilik bozuklukları ve daha komplike, kronik hastalıkları bulunan kişileri tedavi edebilmek amacıyla ortaya çıkarılarak, geliştirilmiştir (Masley vd.,2012). Şema Terapi (ST): şemaların nasıl geliştiğine ve de sürekliliğine eşlik etmekte olan değişebilirler üzerinde yoğunlaşmaktadır (Taylor, Bee & Haddock,2017;s.457). Bu çalışmada Şema Terapinin Depresyon üzerindeki iyileştirici etkisi ve nasıl ilerlediğini açıklamak ve anlatmak amaçlanmıştır.

Depresyonun Tanımı

Depresyon, depresif duygu durumu, bıkkınlık, çöktünlük ve de bunalımlı ruh hali durumları ile kendini gösteren psikolojik bir rahatsızlıktır. Depresyon ciddi fizyolojik ve sosyal problemlere yol açan yaygın bir duygu-durum bozukluğudur. Bireylerde ortaya çıkan işlev bozukluklarıdır (Aydemir vd.,2009). En sık görülen semptomlar enerji kaybı, hareketlerde gündelik işlerde ajitasyon, ilgilerde ve zevk almada azalma, bireyin benlik saygısında azalma, karamsar ruh hallerine bürünme,

suçluluk duygumuna kapılma, öz kıyım düşüncelerinde bulunma ve de cinsel istek ve arzulanmada azalma şeklinde görülebilmektedir (Karamustafalıoğlu & Yumrukç al, 2011).

DSM-5'te (APA, 2013) depresif bozukluklar, bipolar ve ilişkili bozukluklar şu şekilde sınıflandırılmaktadır; yıkıcı duygu-durum düzensizliği bozukluğu, majör depresif bozukluk, kalıcı depresif bozukluk (distimi), regl öncesi dismorfik bozukluk, madde/ilacın yol açtığı depresif bozukluk, depresif bozukluklar başka bir tıbbi duruma ve tanımlanmamış depresif bozukluğa bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. İlk depresyon atağı ise genellikle ekonomik sıkıntılar, işsizlik hali, boşanma durumu vb. psiko-sosyal yüklenmelerle tetiklenmektedir. Depresyon dünya çapında en sık görülen ruhsal bozukluk olmasıyla beraber erkek nüfusunun iki katı oranıyla kadınlarda daha fazla rastlanmaktadır (World Health Organization, 2010). Depresyon için risk gruplandırılmaları bulunmaktadır. Bu gruplar ise şu şekildedir; Cinsiyetin kadın olması, kadın için 35-45 yaş, erkek için >55 yaş, stresli yaşam olayları, sosyal desteğin olmaması, depresyon öyküsü, ailede depresyon ya da suiistimal, eşlik eden hastalıklar (tıbbi komorbidite), düşük sosyo-ekonomik düzey, alkol/madde kullanımı, postpartum dönem, eşlik eden anksiyete. Depresyona yönelik iki ana tedavi yaklaşımı antidepresan ilaç tedavisi ve psikoterapi depresyon tedavisinde önemli bir çare olarak gösterilmektedir. Bu tedavi ekolleri şu şekildedir (Cuijpers vd., 2010); etkinliğini gösteren araştırma çalışmaları yapılmıştır. Farkındalığa dayalı bilişsel terapi (Hofman vd., 2010), kabul ve kararlılığın zihinsel terapisi (Forman vd., 2007), bilişsel davranışçı terapi (Manber vd., 2008; Rahman vd., 2008), duygu odaklı terapi (Rood vd., 2009), psikodinamik terapi (Leinchenring & Rabung, 2008; Driessen vd., 2010), sistemik tedavi terapisi (Sydow vd., 2010), bilişsel terapi (Forman vd., 2007; DeRubeis vd., 2008) ve depresif bozuklukta çözüm odaklı terapi (Kim, 2008; Gingerich & Peterson, 2013) şeklindedir. Depresif bozuklukların tedavisinde kullanılan başka bir tedavi son yıllarda şema terapi olarak karşımıza çıkmaktadır (Hawke & Provencher, 2011).

Depresyon DSM-V Sınıflandırması ve Tarihçesi

Şema Terapiye göre şemalar, bireylerin yaşamlarının başlaması ile çevrelerindeki diğer bireyler, yaşam alanları, hayatlarının ne şekilde ilerlediği negatif ve pozitif olarak edinen deneyimlerle alakalı olmakla beraber geçmişten gelmektedir. Her kişinin şeması farklılık göstermektedir. Şemaları anlayabilmek adına bireylerin nelerden etkilendiği ve verdiği tepkilere dikkat etmek oldukça önemli bir husustur. Şemaların amacı, deneyimlerin, bireylere etki eden davranış ve tutumları algılayabilmektir. Literatür araştırmalarında genel olarak dört tip depresyon bulunmaktadır: (1) distimik bozukluk, (2) kronik majör depresif bozukluk (MDB), (3) çift depresyon (distimik bozukluğun üzerine bindirilmiş MDB), ve (4) tamamlanmamış tekrarlayan majör depresif bozukluk, epizotlar arasında iyileşme (Torpey & Klein, 2008). Psikoterapi depresyon tedavisinde önemli bir rol oynamaktadır (Cuijpers vd., 2010). Psikoterapinin etkinliğini ve etkisini gösteren bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında farkındalığa dayalı bilişsel terapi

(Hofman vd., 2010), kabul ve kararlılık zihinsel terapi (Forman vd., 2007), bilişsel davranışçı terapi (Manber vd., 2007), duygu odaklı terapi (Rood vd., 2009), psikodinamik terapi (Leinchenring & Rabung, 2008; Driessen vd., 2010), sistemik tedavi (Sydow vd., 2010), bilişsel terapi (Forman vd., 2007; DeRubeis vd., 2008) ve depresif bozukluklarda çözüm odaklı terapi (Kim, 2008; Gingerich & Peterson, 2013) yer almaktadır. Depresyon ve depresif bozuklukların tedavisinde kullanılan bir başka tedavi yöntemi son yıllarda Şema Terapi (ŞT) olarak karşımıza çıkmaktadır (Hawke & Provencher, 2011).

İlgili Araştırmalar

2011 yılında 18 yaş üzerinde olan cinsiyeti tanımlanmamış 100 kişi üzerinde yapılan bu çalışmada majör depresyon tanısı almış bireylerde uygulanmıştır. Uygulanan BDT'nin depresyon üzerindeki etkinliği güçlü şekilde görülmesine ve desteklenmesine karşın bireylerin yüzde elliye yakın kısmı buna olumlu yanıt vermemektedir. Bu sayının giderek artmasıyla yapılan araştırmaların Şemayı gösterdiği (ST), Şema Terapi zor ve köklü problemler için etkili bir tedavi yöntemi olarak kabul edilmiştir. Yapılan bu randomize klinik çalışmada BDT ve ST'nin karşılaştırmalı etkinliği incelenmiştir. Majör Depresyon tanısı alan 100 katılımcı haftalık seanslarla bilişsel davranışçı terapi ya da şema terapi almıştır. 6 ay boyunca terapi seansları uygulanmıştır. Temel sonuçlar karşılaştırmalardır, haftalık ve aylık terapi seansları boyunca remisyon ve iyileşme oranları ile beraber ek analizler kronik depresyon ve eşlik eden kişilik bozuklukları olan bireyler için incelenen sonuçlar doğrultusunda; depresyon tedavisinde ST, BDT'den anlamlı derecede daha iyi (veya kötü) değildi. Terapiler tüm temel sonuçlar üzerinde karşılaştırılabilir etkililiğe sahipti. Çalışma deney grubunda uygulanan terapiler sonucunda farklı bir tedavi etkisi görülmemiştir. Kronik depresyon veya eşlik eden kişilik bozuklukları arasında. Bunun sonucunda Şema Terapinin etkili bir alternatif tedavi sağlayabileceğini göstermektedir (Carter vd., 2013).

2015 yılında 18 yaş üzerinde olan cinsiyeti tanımlanmamış 25 kişi üzerinde yapılan bu çalışmanın amacı kronik depresyonlu hastalar için Şema Terapi'nin etkilerini test etmektir. Kronik majör depresyon tanılı 25 hastaya ilk olarak 6 ila 24 haftalık bir terapi süreci aşaması bulunmaktadır. Daha sonra hastalar 12 haftalık araştırma sürecinde semptomlar ve temel şemalar gözlemlenmiştir; bu aşama kontrol koşulu olarak işlev görmüştür. Daha sonrasında hastalara 65 seansa kadar bireysel Şema Terapi uygulanmıştır. Beck Depresyon Envanteri II (BDI-II) ve Hızlı Depresif Semptomatoloji Envanteri (QIDS) birincil sonuç ölçütlerine ulaşımında kullanılmıştır. BDI-II çalışmanın tüm aşamalarında haftada bir kez olmak kaydıyla değerlendirilmiştir, ortalama olarak katılımcı başına 100 kez tekrar eden değerlendirmeyle sonuçlanmıştır (karma regresyon analizi). Müdahale esnasında semptomlardaki farklılıkla semptomlardaki değişiklikleri karşılaştırmak için kullanılmıştır. Temel hat ve arama kontrol aşamaları esnasında. Yapılan deneysel araştırma sonucunda; tedavi kontrol döneminde, müdahalenin depresif durum ve kronik majör depresyon üzerinde önemli ve büyük bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Ulaşılan bulgular sonucunda ST'nin etkili bir tedavi yöntemi olabileceğine dair kanıt sunmaktadır (Renner vd., 2016).

2011 yılında yapılan bu pilot çalışmada ABD doğumlu Latinler, ABD'deki yabancı uyruklu Latinlere göre önemli

ölçüde daha fazla depresyon bildirmektedir. Latin Amerikalı kadınlar, Latin erkeklere göre iki kat daha fazla depresyon oranına sahiptir. Bu pilot çalışmanın amacı ise, ABD'deki düşük gelirli ikinci nesil Latinler arasında depresyonu azaltmak ve dayanıklılığı artırmak için Motivasyonel Görüşme (MI) teknikleriyle birleştirilmiş yenilikçi, kısa vadeli bir Şema Terapisi (ST) programının uygulanabilirliğini test etmektir. Dayanıklılığa odaklanarak ST ve MI stratejilerini harmanlamanın yanı sıra, işbirlikçi haritalama adı verilen yeni bir teknik de tedaviye çok önemli bir stratejiydi. Seansların programlanması esnek ve hastalar seanslar dışında terapistle sınırsız cep telefonu erişimine sahip olmasına karşın çok az kişi bu telefonu kullanmıştı. 2 saatlik sekiz seansın tümünü tamamlayan 8 kadının BDI-II skorları için karma doğrusal regresyon modeli, tedavinin, tedavi süresince BDI-II skorlarını önemli ölçüde azalttığını gösterdi ($p = 0,0003$); BDI-II puanlarındaki ortalama düşüş oranı ziyaret başına 2,8 puanıdır. Depresyon puanları tedavinin tamamlanmasından sonraki 12 ay boyunca eşğin altında kaldı. Dayanıklılık puanları tedavi tamamlandıktan sonra önemli ölçüde artmış ve 1 yıl boyunca tüm takip ziyaretlerinde yüksek verilerde olduğu gözlemlenmiştir. Sebebiyle, bu kısa vadeli, özelleştirilmiş müdahale, bu örneklem için depresyonu önemli ölçüde azaltmada ve dayanıklılığı artırmada hem uygulanabilir hem de etkiliydi; etkileri tedaviden sonra bir yıl sürdü. Bu çalışma, terapide ST ve MI'yı birleştiren ilk çalışmadır; bu, ABD'deki bu ciddi şekilde az çalışılmış, yetersiz hizmet alan düşük gelirli, ikinci kuşak Latin kökenliler için çekici, arzu edilen ve erişilebilir bir depresyon tedavisiyle sonuçlandı. Yapılan bu çalışma sonucunda; bu örneklem için depresyonu önemli ölçüde azalttığı ve depresyona karşın dayanıklılığı artırmada hem uygulanabilir hem de etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Heilemann vd.,2011).

2014 yılında yapılan kronik depresyon hastalarında şema terapi: Tek vaka serisi çalışması olan bu çalışmada kronik depresyon tanılı hastalarda Şema Terapinin etkinliği test edilmiştir. 18 yaş üzeri 12 hastanın katıldığı bu çalışmaya tedavi protokolü, ilk olarak 55 seans haftada bir, son beş seans ise iki haftada bir olmak üzere toplam 60 seans oluşmaktaydı. 6 aylık takip süresine sahip bu tek vaka serisinde AeBeC tasarımı kullanılmıştır. Temel (A) 8 haftalık bir bekleme süresiydi. Temel çizgiyi kişisel olarak uyarlanmış 12 ile 16 seans uzunluğunda ST'ye giriş ve terapistle bağ kurma (faz B) takip etti, bunun ardından 60 seansa kadar (giriş olarak verilen seanslar da dahil olmak üzere) ilave ST sağlanmıştı (faz C). Hastalar başlangıçta, aşama B'nin sonunda üç kez, daha sonra tedavinin sonuna kadar her 12 haftada bir ve 6 aylık takipte Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği ile değerlendirilmiştir. İkincil sonuç ölçütleri Hamilton Anksiyete Derecelendirme Ölçeği ve Young Şema Anketi'yd. Yapılan çalışma sonucunda ST uygulanan 7 hasta yaklaşık olarak yüzde 60 oranında iyileşme göstermiş ve tatmin edici yanıt vermiştir. Etkiler büyük ve tedavinin kazanımları 6 aylık takipte de devam etmiştir. Yalnızca bir hasta tedavi ile alakalı olmayan sebeplerden dolayı çalışmayı bırakmıştır. Yapılan bu ön çalışmada ST'nin kronik depresyon için etkili bir tedavi yöntemi olarak kullanımı desteklenmektedir (Malogiannis vd.,2014).

2024 yılında Almanya'da yapılan bu çalışmada Şema terapi (ST) depresif semptomları azaltır ancak klinik çalışmalar, şiddetli depresyon türlerinden ve yüksek oranda eşlik eden hastalıklardan mustarip olan hastalar üzerindeki etkinliğini araştırmamıştır. Bu hasta grubuna

yönelik tedavilerin araştırılması ve iyileştirilmesine yönelik yüksek bir gereksinim söz konusudur. Bu çalışmanın amacı, depresyon tedavisinde ST'nin bireysel destekleyici terapiden (IST) daha etkili olup olmadığını ve bilişsel davranışçı terapiye (BDT) kıyasla daha aşağı olup olmadığını değerlendirmektir. Bu klinik deney için, ilaç tedavisi gören hastalar yatarak ve günlük klinik ortamlarında değerlendirmeye alındı. Çalışma grubuna başlıca dahil edilme kriterleri 18 ila 75 yaş arasında olmak ve psikotik belirtilerin olmadığı birincil depresyon tanısı almaktır. Toplam 292 katılımcı ST, CBT veya IST'ye randomize edildi ve 7 haftalık psikoterapi (14 bireysel ve 14 grup seansına kadar) aldı.

Birincil sonuç, Beck Depresyon Envanteri-II ile ölçülen tedavi sonrasında depresyon şiddetindeki değişiklikti. Etklilik için birincil test ST'nin IST'ye üstünlüğüydü. İkincil test, BDT ile karşılaştırıldığında ST'nin daha düşük iyileştirme sonuçlarında olmamasıydı. Çok düzeyli modelleme yapıldı. 6 aylık takip sonuçları araştırıldı. Araştırma sonucunda; tedavi boyunca ST, IST'e üstün değildi. İkincil sonuç analizleri ve tamamlayıcı analizler benzer sonuçlar gösterdi. Bununla birlikte ST, BDT ile karşılaştırıldığında klinik olarak anlamlı bir fark göstermedi. Çalışmanın sonucunda ise, psikiyatrik bakım programının bir parçası olarak depresyona yönelik ST, IST'den üstün olmamakla birlikte, BDT'ye kıyasla klinik açıdan daha iyi (veya daha kötü) değildir. ST, depresyon tedavisine yönelik terapötik repertuvara potansiyel olarak yararlı bir katkıyı temsil etmektedir ancak uzun vadeli etkinliği de dahil olmak üzere etkinliği daha fazla değerlendirilmelidir (Kopf-Beck vd.,2024).

2020 yılında yapılan bu çalışmaya 18 yaş üzeri 300 kişi katılım sağlamıştır; yatan hasta ve günlük klinik ortamında depresyon için şema terapisine karşı bilişsel davranışçı terapiye karşı bireysel destekleyici terapi: OPTIMA-RCT çalışma protokolü. Majör depresif bozukluk (MDB), sakatlık ve hastalık yükünün önemli bir sebebini ortaya koymaktadır. Antidepresan ilaçların yanı sıra psikoterapi de tedavinin önemli bir iyileştirmesidir. Şema terapinin çeşitli ortamlarda ve hasta gruplarında başta kişilik bozuklukları olmak üzere psikiyatrik bozuklukların tedavisinde etkili olduğu gösterilmiştir. Bununla birlikte, yatan hasta veya günlük klinik ortamında MDB için etkinliğine dair hiçbir kanıt yoktur ve böyle bir hedef grupta tedaviye yanıtı yönlendiren faktörler hakkında çok az veri bulunmaktadır. Mevcut protokole, OPTIMA'nın (MAX Planck Enstitüsü'nde Optimize Edilmiş Tedavi Tanımlaması) ana hatlarını çizilmiş, yatan hasta ve günlük klinik ortamında MDB için bir tedavi yaklaşımı olarak şema terapisinin tek merkezli, randomize kontrollü bir çalışması. 7 hafta boyunca şema terapiyi, bireysel ve grup seanslarında yürütülen ve eş zamanlı antidepresan tedavisiyle alakalı herhangi bir kısıtlama olmadan yürütülen BDT ve bireysel destek terapisiyle karşılaştırılmıştır. Tüm çalışma terapistleri özel bir eğitimi ve denetimden geçerek terapiye bağlılıkları değerlendirilmiştir. Birincil sonuç, öz değerlendirme (BDE-II) olarak depresif semptom şiddetidir ve ikincil sonuçlar, MDB'nin klinik dereceleri (Montgomery-Asberg Depresyon Derecelendirme Ölçeği), Münih-Bileşik Uluslararası Tanı Görüşmesine göre 7 hafta sonraki iyileşme oranlarıdır, genel psikopatoloji (Kısa Semptom Envanteri), küresel işleyiş (Dünya Sağlık Örgütü Engellilik Değerlendirme Programı) ve okulu bırakma oranları gibi klinik parametreler. Davranışsal, bilişsel, psikofizyolojik ve biyolojik düzeydeki diğer parametreler

tedaviden önce, tedavi sırasında ve sonrasında ve tedavinin bitiminden 6 ve 24 ay sonra yapılan 2 takip değerlendirmesinde ölçülür (Kopf-Beck vd.,2020).

Sonuç ve Öneriler

Depresyon, bireyin hayattan zevk alma, mutlu olma ve tatmin edici zevklerden geri kalma yetilerini geçici olarak kaybettiği, duygu-durumu, bedeni, fikirleri, düşünceleri ve zihni hastalıklı bir duruma getiren psikiyatrik bozukluktur. Şema Terapinin (ST) depresyon semptomlarının azalmasında, ortadan kalkmasında ve iyileştirilmesinde etkili bir terapi yöntemi olduğu sonucuna varılmıştır. Şema Terapinin semptomları diğer yöntemlerle eşdeğer ve bazı çalışmalarda anlamlı bir farkla daha hızlı iyileştirme sağladığı düşünülmektedir. Ülkemizde Şema Terapi kullanımı yaygındır. Avrupa ülkelerindeki çalışmalara baktığımızda ise depresyon ile alakalı çalışmalar ve klinik gözlemlerle depresyon ile alakalı bozukluklar oldukça yaygındır. Literatüre bakıldığında Türkiye’de depresyon ve Şema Terapi için yeterli sayıda ve geniş çapta çalışma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Ülkemizde Şema Terapi ve depresyon ile alakalı çalışmalar daha fazla incelenip, yapılarak Şema Terapinin günümüzdeki kullanımından daha yaygın hale getirilebilir.

Klinisyenler, psikoterapistler de Şema Terapisini kullanarak hastalarda depresyon semptomlarını hızlı ve etkili bir şekilde iyileştirici etkisi olduğunu düşünebilmektedir.

Bayanmeler

Etik Onay ve Katılma İzni

Derleme çalışması olduğu için etik onay bulunmamaktadır.

Yayın İzni

Uygulanamaz.

Veri ve Materyallerin Mevcudiyeti

Uygulanamaz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Finansman

Uygulanamaz.

Yazar Katkıları

EK makale ana metninin yazımı, literatür taraması ve makale akışının düzenlenmesinde görev almıştır. MK makalenin yazımına ve revizyonuna katkıda bulunmuştur. EK ve MK önerilen düzeltmeleri yapmıştır. Yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Kaynaklar

Akan, Y. & Bakioğlu, F. (2021). Yetişkinlerin ilişki öz-yeterlik düzeylerinin kıskançlıkla baş etme ve yakın ilişkilerde bağlanma açısından incelenmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 517-534. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.49670>

Ainsworth, M. D. (1969). Object Relations, Dependency, and Attachment: A Theoretical Review of the Infant-Mother Relationship. *Child Development*, 40(4), 969-1025.

Aron, A., Paris, M., & Aron, E. N. (1995). Falling in love: Prospective studies of self concept change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(6), 1102- 1112. doi: 10.1037/0022-3514.69.6.1102

Bandura, A. 1977. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavior change. *Psychological Review*, 84, 191-215.

Bandura, A. (1994). Self-efficacy, In V. S. Ramachandran (Ed.). *Encyclopedia of Human Behavior*, 4, 71–81, Academic Press.

Bowen, M. (1985). *Family Therapy in Clinical Practice*. Michigan: Michigan Üniversitesi.

Büyükhahin Çevik, G. & Atıcı, M. (2009). Lise 3. Sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 339-352.

Cihan Güngör, H. & Özbay, Y. (2009). Evlilikte Yetkinlik Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 80-93.

Collibee, C. & Furman, W. (2015). Quality Counts: Developmental Shifts in Associations Between Romantic Relationship Qualities and Psychosocial Adjustment. *Child Development*, 86(5), 1639-1652. Doi: <https://doi.org/10.1111/cdev.12403>

Collins, W. A. (2003). More than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1-24. doi: 10.1111/1532-7795.1301001

Combs, A. W. & Synng, G. (1959). *Individual behavior*, New York.

Cramer, D. (2004). Emotional support, conflict, depression, and relationship satisfaction in a romantic partner. *The Journal of Psychology*, 138(6), 532-542.

Cüceloğlu, Doğan. (1997). *Yeniden İnsan İnsana*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, Doğan. (1997). *İnsan ve Davranış*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Demirkol, M. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkilerdeki Benlik Değişimlerinin İncelenmesi. *Memet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 65, 387-414.

Diñcer, D. (2017). *Romantik ilişkilerde ilişki doyumunu ve yaşam doyumunu yordayan etmenler: İki boyutlu ilişkisel benlik değişimi modeli (Yayımlanmamış doktora tezi)*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Ellis, A. (1986). Rational-emotive therapy applied to relationship therapy. *Journal of Rational-Emotive Therapy*, 4(1), 4-21. DOI: 10.1007/BF01073477. Doi:<https://link.springer.com/content/pdf/10.1023/A:1025825725522.pdf>
- Epstein, N., Baucom, D. H., & Rankin, L. A. (1993). Treatment of marital conflict: A cognitive-behavioral approach. *Clinical Psychology Review*, 13(1), 45-57. Doi: [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(93\)90007-9](https://doi.org/10.1016/0272-7358(93)90007-9)
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W.W. Norton & Company Inc
- Feldman, S. S., & Gowen, L. K. (1998). Conflict negotiation tactics in romantic relationships in high school students. *Journal of Youth and Adolescence*, 27(6), 691-717. Doi: 10.1023/A:1022857731497
- Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 177-180.
- Furman, W., & Shaffer, L. (2003). The role of romantic relationships in adolescent development. In P. Florsheim (Ed.), *Adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications* (pp. 3-22). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/259258543_The_role_of_romanticrelationships_in_adolescent_development
- Goodwin, R. & Gaines J. S. O. (2004). Relationships beliefs and relationship quality across cultures: Country as a moderator of dysfunctional beliefs and relationship quality in three Former Communist societies. *Personal Relationships*, 11(3), 267-279.
- Gündüz, B. & Karataş, A. (2020). *İlişki Doymunun Yordayıcıları İlişkisel Benlik Değişimi ve Romantik İlişkilerde Öz yeterlik*. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Güngör, H.C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme (Yayınlanmamış Doktora tezi)*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hamamcı, Z. & Esen Çoban, A. (2010). Dysfunctional relationship beliefs of late adolescence in adjustment to university. *Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 300-304. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.014>.
- James, W. (1963). *The varieties of religious experience*. University Boks, New York.
- Johnson, K.D. (2015). *Marital expectation fulfillment and its relationship to height of marital Expectations, optimism and relationship self-efficacy among married individuals (Doctoral Dissertation)*. Andrews University, School of Education.
- Kalkan, E. & Aydoğan, D. (2019). Evlilik İlişki Kalitesini Benlik Açısından Değerlendirme: Benliğin Farklılaşması ve İlişkisel Özgünlük. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 174-189.
- Karataş, Z. (2014). Problem Çözme Becerileri ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 118-140.
- Kaya, Ö. S. (2018). Romantik İlişkilerde Problem Çözme Becerilerinin Empati ve Mental İyi Oluş Açısından İncelenmesi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(1), 62-72.
- Kurdek, L. A. (1992). Assumptions versus standards: The validity of two relationship cognitions in heterosexual and homosexual couples. *Journal of Family Psychology*, 6(2), 164-170. Doi: <http://dx.doi.org/10.1037/0893-3200.6.2.164>
- Lopez, F.G., Morúa, W. & Rice, K.G. (2007). Factor structure, stability, and predictive validity of college students' relationship self-efficacy beliefs. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 40, 80-96. <https://doi.org/10.1080/07481756.2007.11909807>
- Lopez, F.G. & Lent, R.W. (1991). Efficacy-based predictors of relation-ship adjustment and Persistence among college students. *Journal of College Student Development*, 32(3), 223-230.
- Markus, H.R., Zajonc, R.B. (1985). The cognitive perspective in social psychology. In *the Handbook of Social Psychology*, 1(3), 137-230, Random House.
- Mattingly, B. A., & Lewandowski Jr., G. W. (2013). The power of one: Benefits of individual self-expansion. *The Journal of Positive Psychology*, 8(1), 12-22. <https://doi.org/10.1080/17439760.2012.746999>
- Mattingly, B. A., Lewandowski Jr., G. W., & McIntyre, K. P. (2014). "You make me a better/worse person": A two-dimensional model of relationship self change. *Personal Relationships*, 21(1), 176-190. doi: 10.1111/per.12025
- McIntyre, K. P., Mattingly, B. A., & Lewandowski Jr., G. W. (2015). When "we" changes "me": The two dimensional model of relational self-change and relationships outcomes. *Journal of Social and Personal Relationships*, 32(7), 857-878. Doi: 10.1177/0265407514553334
- Mearns, J. (1991). Coping with a breakup: Negative mood regulation expectancies and depression following the end of a romantic relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(2), 327-334.
- Metis, S. & Cupach, W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problem-solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185.
- Mitchell, J.K. (2012). *Marital dining practices: affecting change in marital satisfaction through Marital self-efficacy (Doctoral dissertation)*. University of George Fox, Department of Clinical Psychology
- Öztürk, M. O. & Uluşahin, N. A. (2016). *Ruh Sağlığı Ve Bozukluklar*, Miki Matbaacılık, Ankara: 16, 511-554.
- Öz Soysal, F., Uz Baş, A., & Aysan, F. (2019). Romantik ilişkilerde öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 1100-1110.
- Öz Soysal, F. & Ogan, S. (2022). Üniversite Öğrencilerinde İlişki Sürdürme Strateilerinin Yordayıcıları Olarak Romantik İlişki Doyumu ve Romantik İlişkilerde Öz Yeterlik. *IAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 271-288.

- Paris, S. G., & Newman, R. S. (1990). Developmental aspects of self-regulated learning. *Educational Psychologist*, 25(1), 87-102.
- Pines, A.M. (2010). *Âşık olmak: Sevgililerimizi neye göre seçeriz?* (Çev. Uluengin, M.Y.). İletişim Yayınları.
- Riggio, H. R., Weiser, D. A., Valenzuela, A. M., Lui, P. P., Montes, R. & Heuer, J. (2011). Initial Validation of a measure of self efficacy in romantic relationships. *Personality and Individual Differences*, 51, 601–606. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.05.026>
- Rosen, K. H., Bartle-Haring, S., & Stith, S. M. (2001). Using Bowen theory to enhance understanding of the intergenerational transmission of dating violence. *Journal of Family Issues*, 22(1), 124–142. <https://doi.org/10.1177/019251301022001006>
- Rosenberg, M. (1989). Self-concept research: A historical overview. *Social Forces*, 68 (1), 34-44.
- Sakallı, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve Erkeklerle İlişkin Tutumlar ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11-12), 1-20.
- Schubert, E. E., Protinsky, H. O., & Viers, D. (2002). Levels of differentiation and marital egalitarianism in men who batter. *Journal of Family Theory*, 14, 1–19.
- Schunk, D. H. (1989). Self-efficacy and cognitive skill learning. In C. Ames and R. Ames (Ed.), *Research on motivation in education: Goals and cognitions* (vol. 3, pp. 13-44). San Francisco, CA: Academic Press.
- Schunk, D. H. (1989b). Self-efficacy and academic behaviors. *Educational Psychology Review*, 1, 173-207.
- Stackert, R. A. & Bursik, K. (2003). Why i unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419- 1429. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00124-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00124-1)
- Sternberg, R. J. (1987). Liking versus loving: A comparative evaluation of theories. *Psychological Bulletin*, 102, 331–345.
- Slotter, E. B., Gardner, W. L., & Finkel, E. J. (2010). Who am i without you? The influence of romantic breakup on the self-concept. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(2), 147-160. Doi:<https://doi.org/10.1177/0146167209352250>.
- Sprecher, S. & Metts, S. (1989). Development of the Romantic Beliefs Scale and examination of the effects of gender and gender-role orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(4), 387-411.
- Steinberg, S. J. & Davila, J. (2008). Romantic functioning and depressive symptoms among early adolescent girls: The moderating role of parental emotional availability. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37(2), 350-362.
- Sullivan, B. F. & Schwebel, A. I. (1995). Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal*, 3(4), 298-305.
- Tepeli Temiz, Zahide. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ile Yaşam Doyumu, Psikolojik Dayanıklılık ve Aleksitimik Özellikler Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Rolü*. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tuzgöl Dost, M & Aras, S. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişki Niteliğinin Yordayıcıları Olarak Yakın İlişki İnancı ve Benlik Değişimi. *Pegem Dergisi*, 11(1), 135-162.
- Uğur, D. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Temsilleri ile Romantik İlişki İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Antalya.
- Wylie, R. (1968). *The present status of self theory*. In Borgatta, E. R., and Lambert, W. W. (eds.), *Handbook of Personality Theory and Research*. McNally, Chicago.
- Yıldırım, F. & İlhan, İ.Ö. (2010). Genel Özyeterlilik Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve Güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 301-308.

INSTRUCTION FOR AUTHORS

GENERAL INFORMATION

Aims and Scope:

The aim of the European Archives of Social Sciences, Cyprus, Turkey and in the world, mainly Psychiatry and Psychology, to provide the scientific level of theoretical knowledge and clinical experience to create and promote a forum.

In the European Archives of Social Sciences, original research articles, review articles, case reports, letters / debates, books and dissertations will be published. The Turkish Cypriot Journal of Psychiatry and Psychology, whose short name is EASS, is published both in print and online.

European Archives of Social Sciences recommends that authors follow the Recommendations for the conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals formulated by the International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE).

Link: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Publication Frequency:

The journal is published 4 issues per year, in March, June, September and December.

Manuscripts are published after review of the editorial board and at least two reviewers, and after making necessary corrections.

Publication Language:

The language of the European Archives of Social Sciences is Turkish and English. Articles published in full text in Turkish also contain the English title, abstract and keywords. Again, Articles Published in English contain Turkish title, abstract and keywords. It is a policy that the Editorial Board attaches importance to the writing and grammar rules of the articles. It is expected that the articles should be written in an understandable, clear, and plain language in accordance with grammar, spelling rules and field writing.

Articles accepted for publication by the Editorial Board are read by language (Turkish, English) editors. During the evaluation process of the articles, the editorial board, referees, or language editors may suggest corrections regarding the writing of the article. It is the authors' responsibility to make these corrections. Authors seeking assistance with English language editing, translation, or figure and manuscript formatting to fit the journal's specifications should consider using Cyprus Mental Health Institute Language Services. Visit Cyprus Mental Health Institute Language Services on ruhsagligienstitusu.com.

Open Access Policy:

European Archives of Social Sciences is an open access, double-blind peer-reviewed journal. Each article accepted by peer review is made freely available online immediately upon publication, is published under a Creative Commons license and will be hosted online in perpetuity. There is no charge for submitting a paper to the journal.

The European Archives of Social Sciences is published with the policy of transparency, open access and sharing of information in publishing. The Journal supports the Budapest Open Access Initiative. For this purpose, the open access policies available at <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/turkish-translation> are adopted by the Editorial Board of the European Archives of Social Sciences. In addition, articles published in the European Archives of Social Sciences within the scope of open access policies are licensed under "Creative Commons Attribution-Non-commercial-No Derivatives 4.0 International License" (<https://dergipark.org.tr/en/pub/EASSdergisi/archive>).

Journal Content:

At the stage of submission, the application letter, title, authors and institutions, contact address, Turkish abstract and the title and summary of the manuscript should be written at the relevant stages.

Turkish abstract should be added to the works written in English. In the main text of the manuscript it will be used as follows: Introduction, Materials and Methods, Results, Discussion, Acknowledgments, References, Tables and Figures.

Manuscripts must not have been previously published or sent to another journal for publication.

Article Types:

The Journal accepts the following paper types for publication:

a)Original Articles: These should only include original findings from high-quality planned research studies such as experimental designs, outcome studies, case-control series, surveys with high response rates, randomized controlled trials, intervention studies, studies of screening and diagnostic tests, and cost-effectiveness analyses.

b)Review articles: These are systematic and critical assessments of the literature.

c)Viewpoints: These should be experience-based views and opinions on debatable or controversial issues that affect the profession. The author should have sufficient, credible experience on the subject.

d)Practical Psychotherapy: Manuscripts describing the use of psychotherapy in a single case or a series of cases can be submitted to this section. We are mainly looking for articles that describe the practicalities in conducting psychotherapy, the hurdles faced, how they were overcome, etc.

e)Case Series: More than one new, interesting, and rare cases belonging to a particular diagnosis/clinical feature/treatment can be reported in this section.

f)Commentaries: These should address important topics and may be linked to multiple or a specific article recently published in European Archives of Social Sciences.

g) Letter to the Editor: In this section, the authors publish their short observations on the mental health field.

Authorship:

The European Archives of Social Sciences follows the requirements for authorship recommended by the International Medical Journal Editors Committee. Articles should be submitted for evaluation only after approval by all contributing authors. During the article submission phase, the Author Form must be sent together. Submitters should carefully check that all contributors to the article are considered contributing authors.

The list of authors should include anyone who can legally claim authorship. Accordingly, each author must meet all the following criteria:

Substantial contributions to the conception or design of the work; or the acquisition, analysis, or interpretation of data for the work; AND

Drafting the work or revising it critically for important intellectual content; AND

Final approval of the version to be published; AND

Agreement to be accountable for all aspects of the work in ensuring that questions related to the accuracy or integrity of any part of the work are appropriately investigated and

Those who do not meet the above 4 criteria should be named in the Acknowledgements.

The terms set forth herein have been arranged in accordance with the guidelines of the Journal Editors (ICMJE). For further details please see:

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

Copyright Transfer Form:

Authors have to transfer the copyrights of their articles to the European Archives of Social Sciences at the time of article application. For this, the "Copyright Transfer Form" is filled and the publication rights of the articles are transferred to the journal. All authors sign the form, scan it in the browser and electronically upload it to the TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK system (<https://dergipark.org.tr/en/pub/EASSdergisi>) with the article. The Editorial Board of the European Archives of Social Sciences is authorized to publish the article.

In addition, the authors reserve the right to use the article free of charge in their lectures, presentations and book works other than copyright, the right to reproduce the article for their own purposes provided that they do not sell, and the right to distribute by mail or electronically. In addition, the author can use any part of the article in another publication, if it is sent to the Journal (citation). The articles of the authors who do not upload the Copyright Transfer Form to the system with article application are not

processed. Copyright transfer applies only to articles published in the European Archives of Social Sciences.

Please ensure that a 'Declaration of Conflicting Interests' statement is included at the end of your manuscript, after any acknowledgements and prior to the references. If no conflict exists, please state that 'The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest'.

For guidance on conflict-of-interest statements, please see the ICMJE recommendations.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities--conflicts-of-interest.html#two>

Please make sure that this statement is not included in the main manuscript but in the Title page.

For accepted manuscripts, the authors are deemed to have accepted the correctness by the editor-in-chief.

In case of studies presented previously in a congress / symposium, this should be stated as a footnote.

Financing:

The European Archives of Social Sciences requires all authors to state their funds consistently under a separate heading. In the absence of funding, the acknowledgment should include the following statements after and before the resources section: "This research has not received a private grant from any funding institution in the public, commercial or non-profit sectors."

Statement of Conflict of Interests:

The policy of the European Archives of Social Sciences is that all authors indicate conflict of interests in their articles. If there is no conflict, please use the phrase 'Author (s) declares no conflict of interest'. Please refer to the ICMJE recommendations for guidance on conflict-of-interest statements.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities--conflicts-of-interest.html#two>

All applications must be accompanied by the ICMJE Conflict of Interest Forms.

Ethics Committee:

Local ethics committee approval should be obtained for researches. In the manuscripts that report the results of the experimental studies, there should be a sentence indicating that the informed consent of the volunteer or the patients were taken after all the procedure(s) is fully described. In the case of such a study, the authors must accept internationally recognized guidelines and Turkish provisions of the regulations and also send the approval of the Ethics Committee from the institution. Studies on animals should be made clear of what has been done to prevent pain and discomfort.

Medical research involving human subjects must be conducted according to the World Medical Association Declaration of Helsinki.

<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Submitted manuscripts should conform to the ICMJE Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals.

<http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

All papers reporting animal and/or human studies must state in the methods section that the relevant Ethics Committee or Institutional Review Board provided (or waived) approval.

All submissions must be accompanied by a title page.

Write the manuscript title.

Provide the full name and institution of the review committee, in addition to the approval number.

Include a statement to the editor that the paper being submitted has not been published, simultaneously submitted, or already accepted for publication elsewhere.

Include a statement that the manuscript has been read and approved by all the authors, that the requirements for authorship as stated earlier in this document have been met, and that each author believes that the manuscript represents honest work.

The author must declare that the manuscript, to the best of the author's knowledge, does not infringe upon any copyright or property right of any third party.

Information on informed consent to report individual cases or case series should be included in the manuscript text. A statement is required regarding whether written informed consent for patient

information and images to be published was provided by the patient(s) or a legally authorized representative. Please do not submit the patient's actual written informed consent with your article, as this in itself breaches the patient's confidentiality. The Journal requests that you confirm to us, in writing, that you have obtained written informed consent, but the written consent itself should be held by the authors/investigators themselves, for example, in a patient's hospital record. The confirmatory letter may be uploaded with your submission as a separate file.

Please also refer to the ICMJE Recommendations for the Protection of Research Participants.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/protection-of-research-participants.html>

All research involving animals submitted for publication must be approved by an ethics committee with oversight of the facility in which the studies were conducted. The journal has adopted the Consensus Author Guidelines on Animal Ethics and Welfare for Veterinary Journals published by the International Association of Veterinary Editors.

<http://www.veteditors.org/consensus-author-guidelines-on-animal-ethics-and-welfare-for-editors/>

Clinical Studies:

The European Archives of Social Sciences complies with the requirement of the ICMJE that clinical trials are recorded in a WHO approved public trials registry as an evaluation condition for publication at or before the initial patient registration. At the end of the abstract, the trial registration name and URL and registration number should be included.

Reporting Guidelines:

Relevant EQUATOR Network reporting guidelines should be followed depending on the type of study. For example, all randomized controlled trials submitted for publication must include a complete CONSORT flowchart as figure. Systematic reviews and meta-analyses should be arranged according to the completed PRISMA flowchart. The EQUATOR wizard can help you determine the appropriate grid.

Other resources can be found in NLM's Research Reporting Guidelines and Initiatives.

Research Data:

As the European Archives of Social Sciences, we believe that the clarity, transparency and reproducibility of the research should be facilitated. Regarding the subject, we encourage authors to share their research data in an appropriate public repository subject to ethical considerations and to include a data accessibility statement in their article files.

ARTICLE WRITING RULES AND FEATURES

General Information:

The language of the European Archives of Social Sciences is Turkish and English. Manuscripts should be written in a clear, fluent, simple language and long narratives should be avoided. Turkish equivalents of foreign words and abbreviations must be fully written in parenthesis where they crossed. Generic names of drugs should be used. Footnotes should not be used.

The names of the authors should be placed at the bottom right of one line of the article title and the title, institution, address, telephone, e-mail address should be given with the asterisk (*). Authors / text-specific terminology and / or abbreviations should be explained in footnotes. The author (s) must be the person (s) who makes the work and writes directly.

If the research has received financial support from an organization or has been presented in a congress, it should be placed on the last word of the title of the manuscript (*) and should be indicated as a bottom note.

Articles are on one side of A4 paper size, 2.5 cm on all sides. It should be written with "Times New Roman" font with 12 pt and one and a half line spacing. The Turkish title should not exceed 19 words. Subheadings must be preceded by line spacing, no space between paragraphs and no paragraph indented.

Footnotes should be used to provide additional information, not for source representation, should be numbered on the page, written in 10 pt and 1 line spacing and justified. The page numbers must also be placed at the bottom with 11 pt.

Accepted articles are published in order.

Preparation of articles:

Title page:

The Turkish and English title of the article should not exceed 19 words. Abbreviations should not be used in the title. In the article, only the names and surnames of the authors who directly contributed to the study, their titles, and the institutions they work for should be written clearly. Funds and organizations supporting the study should be specified on the title page.

Contact information of the author to be contacted should be written at the bottom of the title page (Author's name, surname, full address, postal code, telephone number, fax number and e-mail address should be written).

Abstracts:

Abstracts should be written in Turkish and English and should contain a maximum of 250 words. The abstract should be organized according to purpose-method-results-discussion sections. Turkish and English key words (3-8) for the article should be given right after the abstracts. English keywords should be given in accordance with "Medical Subject Headings (MESH)" (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>). Turkish keywords should be in accordance with Turkey Science Terms (TBT) (<http://www.bilimterimleri.com>). Using abbreviations in abstracts should be avoided as much as possible. When abbreviations must be used, they should be used after they are defined in parentheses at the first mention.

Article Text Body:
Research articles: After the abstract, the subtitles of introduction-method and materials-results-discussion-resources should be included, the latest information on the subject should be included, the method should be written clearly, the validity and reliability studies of the measurement tools used and the tests used for evaluation, standard deviation, test values must be specified. In the discussion, the clinical and theoretical benefits of the results, application areas, and innovations should be emphasized. Articles should not exceed 3500 words. The article should contain a maximum of 6 tables or figures. Care should be taken that the number of references does not exceed 50 resources.

Review articles: The purpose, the method used, the sources used, the results obtained should be stated. Articles should not exceed 3500 words. The article should contain a maximum of 6 tables or figures. Care should be taken that the number of references does not exceed 50 resources.

Case reports: Case reports should include introduction, description of the cases, discussion and references sections. The article should not exceed 3000 words. It should be noted that the number of references for typical or rare cases that are found useful in terms of clinical or theoretical education should not exceed 30 references. The number of tables or figures should not exceed 2.

Perspectives: In these articles, experience-based opinions on controversial or controversial issues affecting the profession should be discussed with the introduction of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Practical Psychotherapy: In these articles, the introduction and information about psychotherapy application should be discussed in the light of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Comments: The features of the article discussed with the introduction should be discussed in the light of the literature. The article should not exceed 2500 words. Number of Resources should not exceed 20. The number of tables or figures should not be more than 2.

Letter: Opinions in which a discussion forum can be formed on various issues in the journal are included in the letter section. The article should not exceed 500 words.

Translation, book and thesis presentation: Translation, book and thesis introductions should be short, an original copy of the translation texts and thesis should be sent. The article should not exceed 500 words.

Thank letter: The letter of acknowledgment can be added to the individuals who contributed or to the funds and organizations supporting the study, if any.

Resources: In-article citations and bibliography in the journal should be shown according to the international APA format. For detailed information, see the Resources section on the website.

Reference in Text:

References should be written in parentheses in the text by including the surnames and publication date of the manuscripts. If more than one source is to be shown, the (:) sign must be used between the references. References should be sorted alphabetically.

Single author References;

(Akyolcu, 2007)

References with two authors;

(Saymer and Demirci, 2007, p. 72)

References with three, four and five authors;

For the first use in the text: (Ailen, Ciambune and Welch 2000, pp. 12-13) In repeated use within the text: (Ailen et al., 2000).

References with six and more authors;

(Çavdar et al., 2003)

References in References Section

All references should be given in a separate section at the end of the text in alphabetical order.

Examples of literature writing are given below.

Book

a) Book Example

Onur, B. (1997). *Developmental Psychology*, Ankara: İmge Kitabevi.

b) Translation of Books

Schuckit MA. (1993). *Alcohol and Substance Abuse*. K Kamberoglu (trans.), Izmir: Kanyilmaz Matbaasi.

c) Multi Writer Turkish Book

Tonta, Y., Bitirim, Y. and Sever, H. (2002). *Performance evaluation in Turkish search engines*. Ankara: Total Informatics.

d) English Book

Kamien R., & Kamien, A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) Section in English Book

Bassett, C. (2006). *Cultural studies*. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220-237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Section in Turkish Book

Erkmen, T. (2012). *Organizational culture: Functions, elements, the importance of business management and leadership*. M. Zencirkiran (Ed.), In the book of *Organizational Sociology* (pp. 233-263). Bursa: Dora Edition Publication.

Article

a) Article

Mutlu, B. and Savaşer, S. (2007). *Causes of stress in parents in the intensive care unit after surgery and attempts to reduce*. *Istanbul University Florence Nightingale Nursing Journal*, 15 (60), 179-182.

b) More Than Seven Writers in Article

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). *Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults*. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087-2096. <http://dx.doi.org/10.1056/nejmoa1501184>

Thesis, Presentation, Paper

a) Thesis

Yellow, E. (2008). *Cultural identity and policy: Interculturalism in Mardin*. (Unpublished PhD Thesis). Ankara University Institute of Social Sciences, Ankara.

b) Congress Presentation

Çepni, S., Bacanak, A. and Özsevgeç, T. (2001, June). *The relation of science teacher candidates attitudes towards science branches and their success in science branches*. Paper presented at the X. National Educational Sciences Congress, Abant İzzet Baysal University, Bolu

Tables and Figures:

Tables should be written on a separate page with single spacing. Each table should have a number and descriptive information on top. If abbreviations are included in the table, the expansions of these abbreviations should be placed under the table in the form of subtitles and in alphabetical order.

When using previously printed or electronically published tables, written permission must be obtained from both the author and the publisher, and this must be sent to the editor of the journal by fax or mail.

Transverse and longitudinal lines should not be used in the table, only straight lines should be drawn at the top and bottom.

The visuals and note examples in the articles should be numbered as Figure / Table 1.... with their short explanations centered. All images should be sent separately in JPG format with a minimum resolution of 300 dpi in order to avoid resolution problems in printing. Placements in the text can be changed according to the page layout when necessary.

Tables, graphics, figures and photographs should not be more than six, they should be placed on a separate page and their place in the text should be specified. Periods should not be used in arabic numbers and decimals.

Article Submission:

Article submissions are through the magazine park system and are given below;

Link: <https://dergipark.org.tr/tr/>

THE BLIND REVIEW AND EVALUATION PROCESS

Blind refereeing is a method applied for publishing scientific publications with the highest quality. This method forms the basis of the objective evaluation process of scientific studies and is preferred by many scientific journals. All studies submitted to the European Archives of Social Sciences are evaluated by blinding according to the following stages.

Blind Arbitration Type:

The European Archives of Social Sciences uses the double blind method in the evaluation process of all studies. In the double blind method, the identities of the authors and referees of the studies are hidden.

Initial Evaluation Process:

Studies submitted to the European Archives of Social Sciences are first evaluated by the editors. At this stage, studies that do not comply with the purpose and scope of the journal, are weak in terms of language and expression rules in Turkish and English, contain scientific critical errors, have no original value and do not meet the publication policies are rejected. Authors of rejected studies are informed within one month at the latest from the date of submission. Studies that are deemed appropriate are sent to a field editor for the field of interest for pre-evaluation.

Pre-Evaluation Process:

In the pre-evaluation process, field editors examine the introduction and literature, method, findings, conclusion, evaluation and discussion sections of the studies in detail in terms of journal publishing policies and scope and originality. Studies deemed unsuitable as a result of this review are returned within four weeks at the latest with the field editor's evaluation report. Studies found appropriate are taken into the refereeing process.

Refereeing Process:

Studies are refereed according to their content and expertise of the referees. The editor of the field who examines the study suggests at least two referees from the referee pool of the European Archives of Social Sciences, or may suggest new referees suitable for the field of study. The referee suggestions from the field editor are evaluated by the editors and the studies are forwarded to the referees by the editors. Referees must guarantee that they will not share any process and document about the work they evaluate.

Referee Reports:

Referee evaluations are generally; It is based on originality, method used, compliance with ethical rules, consistent presentation of findings and results, and review of the literature. This review is based on the following factors: Introduction and literature: the evaluation report includes the presentation and aims of the problem in the study, the importance of the subject, the scope of the literature on the subject, its currency and the originality of the study.

Method: The evaluation report includes information on the suitability of the method used, the selection and characteristics of the research group, validity and reliability, as well as an opinion on the data collection and analysis process

Findings: The evaluation report includes opinions on the presentation of the findings obtained within the framework of the method, the accuracy of the analysis methods, the consistency of the findings reached with the aims of the research, the presentation of the tables, figures and visuals needed, and the conceptual evaluation of the tests used.

Evaluation and discussion: the evaluation report includes discussion of the topic based on the findings, compliance with the research question (s) and hypothesis (s), generalizability and applicability.

Conclusion and suggestions: the evaluation report includes a contribution to the literature, an opinion on suggestions for future studies and applications in the field.

Style and expression: the evaluation report includes the opinion about the content of the study title, the use of Turkish in accordance with the rules, the submission and references to the language of the full text in accordance with the examples under the journal publication principles.

General evaluation: the evaluation report includes an opinion about the originality of the study as a whole, and its contribution to the literature and practices in the field.

During the evaluation process, the referees are not expected to make adjustments according to the typographical features of the study.

Referee Evaluation Process:

The time given to the referees for the referee evaluation process is 3 weeks. Correction suggestions from referees or expert editorial board members must be completed by the authors within 3 weeks. Referees can examine the revisions of a work and decide whether it is appropriate or, if necessary, request corrections more than once.

Evaluation Result:

Comments from referees are reviewed by the field editor within two (2) weeks at the latest. As a result of this review, the editor of the field transmits its final decision regarding the study to the editors.

Editorial Board Decision:

Editors prepare editorial board opinions on the study based on the opinions of the field editor and referees. The opinions prepared are forwarded to the author (s) by the editor together with the field editor and referee recommendations within 1 week at the latest. In this process, the works that are given negative opinions are returned without requesting a plagiarism check. The final decision is made according to the results of the plagiarism audit reports for the studies with positive opinions.

Publication Evaluation Process:

It is envisaged that the publication evaluation process of the studies submitted to the European Archives of Social Sciences will be completed within approximately 3 months. However, the period between the date when the referees or editors request a correction from the author (s) and the date when the author (s) complete the corrections are not included in this 3-month period.

Citation and Reference Control:

According to the publication ethics of the European Archives of Social Sciences, it is mandatory to cite the articles accurately and completely. Authors must ensure that they have written entirely original works and that if authors have used the works and / or words of others, it is properly quoted or quoted. This audit is done first by the referees during the evaluation and then by the editors according to the result of the similarity-plagiarism (iThenticate) program. All works plagiarism report is also checked over intihal.net.

Early View and Publishing of the Article:

The articles that are edited in the European Archives of Social Sciences are published in electronic media under the title of "Early View" by giving a Digital Object Identifier (DOI). Minor adjustments can be made, if necessary, while early view articles are published in the journal. Articles in early view are published in volumes and numbers determined by the Editorial Board, by removing the "EARLY VIEW" watermark on it. After the electronic journal is published, the printed version of the European Archives of Social Sciences, which includes the same articles, is also published in the same month.

Archiving:

The data and full texts of the articles published in the European Archives of Social Sciences are published as .pdf on the server of TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK, OCLC WorldCat and EBSCOhost digital archiving (<https://dergipark.org.tr/en/pub/EASSdergisi/archive>), (<https://www.worldcat.org/>) stored and archived in a closed way. (LOCKSS; <https://dergipark.org.tr/en/pub/EASSdergisi/lockss-manifest>).

EASE Statement on Quality Standards

The European Association of Science Editors encourages all editors to ensure that reports of research on COVID-19 meet required standards and comply with agreed guidelines, and that any limitations are clearly stated. Members of EASE have noted poor standards of reporting in many studies related to the COVID-19 pandemic. Medical and public health measures to

treat infected patients and to limit the spread of the coronavirus have to be based on high quality evidence if they are to succeed. EASE urges all involved in collecting and publishing data related to the pandemic to adhere to ethical guidelines, and to follow standard reporting guidelines (see www.equator-network.org), for example CONSORT for clinical trials and STROBE for epidemiological studies. Demographic data should include age and sex of all individuals and follow the SAGER guidelines to ensure that data on sex and gender are fully and correctly reported. We encourage full and open sharing of data where possible.

We recognise that in times of crisis it may not always be possible to obtain all required data, and that reporting may – of necessity – be curtailed. To avoid misinterpretation, but also to facilitate the rapid sharing of information, we encourage editors to ensure that authors include a statement of limitations on their research. This will inform readers and strengthen the usefulness of any published research.

In addition, whilst always advocating high language standards, we acknowledge that to facilitate rapid dissemination of important research it may be necessary to limit editorial involvement to ensuring that the published research is understandable, and not to enforce stringent language requirements on authors.

The relevant statement can be found at the website <https://ease.org.uk/publications/ease-statements-resources/ease-statement-on-quality-standards/>.

YAZARLARA BİLGİLER

GENEL BİLGİLER

Amaçlar ve Kapsam:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nin amacı, Kıbrıs Türkiye ve Dünya'da Psikiyatri ve Psikoloji başta olmak üzere kuramsal bilgileri ve klinik deneyimleri bilimsel düzeyde sunmak, yaygınlaştırmak bir forum oluşturmaktır. Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nde Psikiyatri ve Psikoloji ile ilgili alanlardaki araştırma, gözden geçirme/ derleme, olgu sunumu, eğitimde/ uygulamada ve psikiyatride yeni ufuklar açacak özgün yazılar/görüşler, çeviri yazılar, mektup/tartışma, kitap ve tez tanıtımı yayımlanır. Kısa Adı EASS Dergisi olan Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi hem basılı hem de online olarak yayımlanmaktadır. Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi, yazarların International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) tarafından formüle edilen Tıbbi Dergilerde Bilimsel Çalışmanın Yürütülmesi, Raporlanması, Düzenlenmesi ve Yayınlanması için Önerilere uymalarını önermektedir.

Link: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Yayın Sıklığı:

Dergi Mart, Haziran, Eylül ve Aralık olmak üzere üç ayda bir, dört sayı olarak yayımlanır. Dergiye gönderilen yazılar yayım kurulu ve en az iki danışmanın incelemesinden ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra yayımlanır.

Yayın Dili:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nin yayım dili Türkçe ve İngilizce'dir. Türkçe tam metin yayımlanan makalelerde İngilizce başlık, öz ve anahtar sözcükler de yer alır. Yine İngilizce Yayınlanan Makalelerde Türkçe başlık, öz ve anahtar sözcükler yer alır.. Makalelerin yazımı ve dil bilgisi kurallarına uygun olması, Editörleri Kurulunun önem verdiği bir politikadır. Makalelerin dil bilgisi, yazım kuralları ve alan yazına uygun, anlaşılır, açık ve yalın bir dil ile yazılması beklenir.

Editörler Kurulu'nca yayıma kabul edilen makaleler, dil (Türkçe, İngilizce) editörlerince okunur. Yazarlara, makalelerin değerlendirme sürecinde editörler kurulu, hakemler ya da dil editörlerince makalenin yazımına ilişkin düzeltmeler önerilebilir. Bu düzeltmelerin yapılması, yazarların sorumluluğundadır. Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi herhangi bir çeviri hizmeti vermemektedir. Derginin beklentilerine uyması için İngilizce düzenleme, çeviri veya şekil ve makale biçimlendirme konusunda yardım arayan yazarlar, Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü Dil Hizmetlerini kullanmayı düşünebilirler. Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü'ndeki dil hizmetleri için enstitünün web sitesi <http://ruhsagligienstitusu.com/~u> ziyaret edilebilir.

Açık Erişim Politikası:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi, açık erişimli, çift kör hakemli bir dergidir. Hakem değerlendirmesi sonrasında kabul edilen her makale, yayımlandıktan hemen sonra çevrimiçi olarak ücretsiz olarak bir Creative Commons lisansı altında yayımlanır ve sürekli olarak çevrimiçi olarak barındırılır. Dergiye makale göndermenin herhangi bir bedeli yoktur.

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi, yayıncılıkta saydamlık, açık erişim sağlama ve bilginin paylaşılması politikasıyla yayımlanmaktadır. Dergimiz, Budapeşte Açık Erişim Girişimi'ni desteklemektedir.

Bu amaçla <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-translations/turkish-translation> web adresinde bulunan açık erişim politikaları, Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi Editörler Kurulu'nca benimsenmektedir. Ayrıca, açık erişim sağlama politikaları kapsamında Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nde yayımlanan makaleler "Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License" ile lisanslanmıştır.. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/EASSdergisi/archive>)

Dergi yazım içeriği:

Gönderim aşamasında, başvuru mektubu, başlık, yazarlar ve kurumları, iletişim adresi, Türkçe özet ve yazının İngilizce başlığı ve özeti ilgili aşamalarda yazılmalıdır. İngilizce yazılan çalışmalara da Türkçe özet eklenmesi gerekmektedir. Yazının ana metnindeyse şu sıra kullanılacaktır: Giriş, Gereç ve Yöntem, Bulgular, Tartışma, Teşekkür, Kaynaklar. Yazıların daha önce

yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere başka dergiye gönderilmemiş olması gerekir.

Yazı Cesitleri:

Dergi aşağıdaki yazı türlerini yayım için kabul eder:a)Özgün Makaleler: Bunlar sadece deneysel tasarımlar gibi yüksek kaliteli planlanmış araştırma çalışmalarından orijinal bulgular içeren sonuç çalışmaları, vaka-kontrol serileri, yüksek yanıt oranlarına sahip anketler, randomize kontrollü çalışmalar, müdahale çalışmaları, tarama ve teşhis testleri çalışmaları ile maliyet-etkinlik analizleri.

b)Derleme makaleleri: Bunlar, literatürün sistematik ve eleştirel değerlendirmeleridir.

c)Vaka Serileri: Bu bölümde belirli bir tanıya / klinik özelliğe / tedaviye ait birden fazla yeni, ilginç ve nadir vaka rapor edilebilir.

d)Bakış Açılırları: Bu yazılar, mesleği etkileyen tartışmalı veya tartışmalı konulara ilişkin deneyime dayalı görüş ve görüşler olmalıdır. Yazar konu hakkında yeterli ve güvenilir deneyime sahip olmalıdır.

e)Pratik Psikoterapi: Tek vakada veya bir dizi vakada psikoterapinin kullanımını anlatan yazılar bu bölüme gönderilebilir. Esas olarak psikoterapi uygulamasındaki pratiklikleri, karşılaşılan engelleri, nasıl aşıldıklarını vb. Açıklayan makaleler arıyoruz.

f)Yorumlar: Bunlar önemli konuları ele almalıdır ve Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nde yakın zamanda yayımlanan birden fazla veya belirli bir makaleye bağlanabilir.

g)Editöre Mektup: Bu bölümde yazarlar ruh sağlığı alanı ile ilgili kısa gözlemlerini bu bölümde yayımlarlar.

Yazarlık:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi, Uluslararası Tıp Dergisi Editörleri Komitesi tarafından yazarlık için önerilen gereksinimlerini takip etmektedir. Makaleler, yalnızca katkıda bulunan tüm yazarlar tarafından onaylandıktan sonra değerlendirilmek üzere sunulmalıdır. Makale gönderim aşamasında Yazar Formu da birlikte gönderilmelidir. Makaleyi gönderenler, makaleye katkıda bulunan herkesin katkıda bulunan yazarlar olarak kabul edildiğini dikkatlice kontrol etmelidir. Yazar listesi, yasal olarak yazarlık iddia edebilecek herkesi içermelidir. Buna göre, her yazar aşağıdaki kriterlerin tümünü karşılamalıdır:

Çalışmanın ana fikir veya tasarımına önemli katkılar veya çalışma için verilerin toplanması, analizi veya yorumlanması; VE Çalışmanın taslağını hazırlamak veya önemli entelektüel içerik için eleştirel olarak yeniden gözden geçirmek; VE Yayınlanacak versiyonun son onayı; VE

İşin herhangi bir kısmının doğruluğu veya bütünlüğü ile ilgili soruların uygun şekilde araştırılıp çözülmesini sağlamada çalışmanın tüm yönlerinden sorumlu olmayı kabul etmek Yazarlık kriterlerini karşılamayan tüm katkıda bulunanların Teşekkür bölümünde belirtilmelidir. Yazarlık hakkında daha fazla bilgi için lütfen International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE) yazarlık kılavuzuna bakın.

Telif Hakkı Devir Formu:

Yazarlar makalelerinin telif haklarını, makale başvurusu sırasında Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'ne devretmek zorundadır. Bunun için "Telif Hakları Devir Formu" doldurularak yazıların yayım hakları dergiye devredilir. Formu tüm yazarlar imzalar, tarayıcıda tarar ve elektronik olarak makaleyle birlikte TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK sistemine (<https://dergipark.org.tr/en/pub/EASSdergisi>) yükler. Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi Editörler Kurulu, makalenin yayımlanmasında yetkilidir.

Ayrıca yazarların telif hakkı dışında kalan patent hakları, dersleri, sunumları ve kitap çalışmalarında makaleyi ücret ödemeksizin kullanabilme hakkı, satmamak koşuluyla kendi amaçları için makaleyi çoğaltma hakkı, postayla veya elektronik yolla dağıtma hakkı saklıdır. Ayrıca makalenin herhangi bir bölümünün başka bir yayında kullanılmasına Dergiye yollamada (atıfta) bulunulması koşuluyla yazarına izin verilir. Telif Hakları Devir Formu'nu makale başvurusu ile sisteme yüklemeyen yazarların makalelerine işlem yapılmaz. Telif hakkı devri yalnızca Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nde yayımlanan makaleler için geçerlidir.

Finansman:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi, tüm yazarların fonlarını tutarlı bir şekilde ayrı bir başlık altında belirtmelerini talep etmektedir. Finansman bulunmaması durumunda teşekkür metninde sonra ve kaynaklar bölümünden önce şu ifadelerin bulunması gerekir: "Bu araştırma, kamu, ticari veya kar amacı gütmeyen sektörlerdeki herhangi bir finansman kuruluşundan özel bir hibe almadı."

Çatışan Çıkarların Beyanı:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nin politikası, tüm yazarlardan çatışan çıkar beyanını yazılarında belirtmeleridir. Çatışma yoksa lütfen 'Yazar (lar) çıkar çatışması olmadığını beyan eder' ifadesinin kullanılması gerekir. Çıkar çatışması bildirimleri hakkında rehberlik için lütfen ICMJE önerilerine bakın.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/author-responsibilities-conflicts-of-interest.html#two>

Tüm başvurulara ICMJE Çıkar Çatışması Formları eşlik etmelidir.

Etik Kurul:

Araştırmalar için yerel etik kurul onayı alınmalıdır. Deneysel çalışmaların sonuçlarını bildiren yazılarda, çalışmanın yapıldığı gönüllü ya da hastalara uygulanacak prosedür(lerin) özelliği tümüyle anlatıldıktan sonra, onaylarının alındığını gösterir bir cümle bulunmalıdır. Yazarlar, bu tür bir çalışma söz konusu olduğunda, uluslararası alanda kabul edilen kılavuzlara ve T.C ve/veya K.K.T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından getirilen yönetmelik ve yazılarda belirtilen hükümlere uyulduğunu belirtmeli ve kurumdan aldıkları Etik Komitesi onayını göndermelidir.

İnsan denekleri içeren tıbbi araştırmalar Dünya Tıp Birliği Helsinki Deklarasyonu'na göre yapılmalıdır.

<https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Gönderilen makaleler, Tıbbi Dergilerde Bilimsel Çalışmanın Yürütülmesi, Raporlanması, Düzenlenmesi ve Yayınlanması için ICMJE Tavsiyelerine uygun olmalıdır.

<http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>

Hayvan ve / veya insan çalışmalarını bildiren tüm makaleler ile ilgili Etik Kurul veya Kurumsal İnceleme Kurulunun verdiği onay yöntemler bölümünde belirtilmelidir.

Tüm başvurulara bir başlık sayfası eşlik etmelidir.

Makalenin başlığı olmalı.

Onay numarasına ek olarak inceleme komitesinin tam adı ve kurumu belirtilmeli.

Editöre, gönderilen makalenin basılmadığına, eşzamanlı olarak gönderilmediğine veya başka bir yerde yayınlanmak üzere kabul edilmediğine dair bir açıklama eklenmeli.

Yazının tüm yazarlar tarafından okunduğuna ve onaylandığına, bu belgede daha önce belirtildiği gibi yazarlık gereksinimlerinin karşılandığına ve her yazarın yazının dürüst çalışmayı temsil ettiğine inandığına dair bir açıklama eklenmeli.

Yazar, yazının bilgisi dahilinde, herhangi bir üçüncü şahsın telif hakkını veya mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan etmeli

Bireysel vakaları veya vaka serilerini bildirmek için bilgilendirilmiş onam hakkındaki bilgiler makale metnine dahil edilmelidir. Yayınlanacak hasta bilgileri ve görüntüleri için yazılı bilgilendirilmiş onamın hasta (lar) tarafından mı yoksa yasal olarak yetkili bir temsilci tarafından mı sağlandığına dair bir açıklama gereklidir. Kendi başına hastanın gizliliğini ihlal ettiği için, lütfen makale ile hastanın gerçek yazılı bilgilendirilmiş onayı gönderilmemelidir. Dergi, yazılı bilgilendirilmiş onay aldığını yazılı olarak onaylamanızı talep etmektedir. Ancak yazılı izin kendisi, örneğin bir hastanın hastane kaydında yazarlar / araştırmacılar tarafından tutulması gerekmektedir. Onay mektubu ayrı bir dosya olarak yüklenebilir. Lütfen ayrıca Araştırma Katılımcılarının Korunması için ICMJE Önerilerine bakın.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/protection-of-research-participants.html>

Yayınlanmak üzere gönderilen hayvanları içeren tüm araştırmalar, çalışmaların yürütüldüğü tesisin gözetiminde bir etik komite tarafından onaylanmalıdır. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda ağrı, acı ve rahatsızlık verilmemesi için neler yapıldığı açık bir şekilde belirtilmelidir.

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi, International Association of Veterinary Editors tarafından yayınlanan Veterinerlik Dergileri için Hayvan Etiği ve Refahına İlişkin Mutabakat Yazım Kılavuzunu benimsemiştir.

<http://www.veteditors.org/consensus-author-guidelines-on-animal-ethics-and-welfare-for-editors/>

Klinik Araştırmalar:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi, ICMJE'nin , klinik araştırmaların DSÖ onaylı bir kamu araştırmaları kayıt defterine ilk hasta kaydı sırasında veya öncesinde, yayın için bir değerlendirme koşulu olarak kaydedilmesi şartına uyar. Özetin sonunda deneme kayıt adı ve URL'si ve kayıt numarası yer almalıdır.

Raporlama Yönergeleri:

İlgili EQUATOR Ağı raporlama kılavuzları, çalışmanın türüne bağlı olarak takip edilmelidir. Örneğin, yayınlanmak üzere gönderilen tüm randomize kontrollü çalışmalar , şekil olarak tamamlanmış bir CONSORT akış şemasını içermelidir. Sistematik incelemeler ve meta-analizler, tamamlanmış PRISMA akış şemasına göre düzenlenmelidir. EQUATOR sihirbazı uygun kılavuz belirlemenize yardımcı olabilir.

Diğer kaynaklar, NLM'nin Araştırma Raporlama Yönergeleri ve Girişimlerinde bulunabilir.

Araştırma Verileri:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi olarak, araştırmaların açıklığının, şeffaflığının ve tekrarlanabilirliğinin kolaylaştırılması gerektiği düşüncesindeyiz. Konuyla ilgili olarak yazarları, araştırma verilerini etik değerlendirmelere tabi olarak uygun bir kamuya açık depoda paylaşmaya ve makale dosyalarına bir veri erişilebilirliği beyanı eklemeye teşvik ederiz.

MAKALE YAZIM KURALLARI VE ÖZELLİKLERİ

Genel Bilgileri:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nin dili Türkçe ve İngilizcedir. Yazılar anlaşılır, akıcı, yalın bir dille yazılmalı ve uzun anlatımlardan kaçınılmalıdır. Yabancı sözcüklerin ve kısaltmaların Türkçe karşılıkları ilk geçtikleri yerde parantez içinde tam olarak yazılmalıdır. İlaçların jenerik adları kullanılmalıdır. Yazılarda dipnot kullanılmamalıdır.

Yazarların adları makale başlığının bir satır sağ altında yer almalı ve yıldız (*) dipnotla unvanı, kurumu, adresi, telefonu, e-posta adresi verilmelidir. Yazara/metne özgü terimoloji ve/veya kısaltmalar ilk kullanımlarında dipnotla açıklanmalıdır. Yazar(lar) doğrudan çalışmayı yapan ve yazan kişi(ler) olmalıdır. Araştırma herhangi bir kuruluş tarafından maddi bir destek görmüşse veya bir kongrede tebliğ edilmişse makalenin başlığının son kelimesi üzerine (*) konularak dip not olarak belirtilmelidir. Makaleler A4 kağıt boyutunun bir yüzüne, tüm kenarlardan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, Times New Roman yazı karakteriyle, 12 punto ve 1,5 satır aralığıyla iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Alt başlıklar ve başlık sonrası paragraflar arasında boşluk olmamalı ve hiçbir paragraf girintili yazılmamalıdır. Dipnotlar kaynak gösterimi için değil ek bilgi vermek için kullanılmalı, sayfa altında numaralandırılmalı, 10 punto ve 1 satır aralığı ile iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Sayfa numaraları da 11 puntoyla, sağ altta yer almalıdır. Kabul edilen yazılar sıraya alınarak yayımlanır.

Makalelerin hazırlanması:

Başlık sayfası

Yazının Türkçe ve İngilizce başlığı 19 kelimeyi geçmemelidir. Başlıkta kısaltma kullanılmamalıdır. Yazıda sadece çalışmaya doğrudan katkısı bulunan yazarların ad ve soyadları, unvanları, çalıştıkları kurumlar açık olarak yazılmalıdır. Çalışmayı destekleyen fon ve kuruluşlar başlık sayfasında belirtilmelidir. Başlık sayfasının en altına iletişim kurulacak yazarın iletişim bilgileri yazılmalıdır (Yazarın adı, soyadı, açık adresi, posta kodu, telefon numarası, faks numarası ve e-posta adresi yazılmalıdır).

Özetler:

Özetler Türkçe ve İngilizce olarak yazılmalı ve en fazla 250 kelime içermelidir. Özet, amaç-yöntem-sonuçlar-tartışma bölümlerine göre düzenlenmelidir. Makale için verilecek Türkçe ve İngilizce anahtar sözcükler (3-8 adet) özetlerden hemen sonra verilmelidir. İngilizce anahtar kelimeler "Medical Subject Headings (MESH)"e uygun olarak verilmelidir (<http://www.nlm.nih.gov/mesh/MBrowser.html>). Türkçe anahtar kelimeler Türkiye Bilim Terimleri (TBT)'ne uygun olarak verilmelidir (<http://www.bilimterimleri.com>). Özetlerde kısaltma kullanılmasından mümkün olduğunca kaçınılmalıdır. Kısaltma

kullanılması mutlaka gerektiğinde, ilk geçtiği yerde parantez içinde tanımlandıktan sonra kullanılmalıdır.

Makale Metni Gövdesi:

Araştırma yazıları: Özetten sonra giriş-yöntem ve gereç-sonuçlar tartışma-kaynaklar alt başlıklarını taşımaları, konuyla ilgili en son bilgiler yer almalı, yöntem açık olarak yazılmalı, kullanılan ölçüm araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile değerlendirme için kullanılan testler, standart sapma, test değerleri belirtilmelidir. Tartışmada sonuçların klinik ve kuramsal yönlerden yararları, uygulanma alanları, getirdiği yenilikler vurgulanmalıdır. Yazılar 3500 kelimeyi geçmemelidir. Yazıda en çok 6 tablo veya figür olmalıdır. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Derleme yazıları: Amacı, kullanılan yöntem, yararlanılan kaynaklar, çıkarılan sonuçlar belirtilmelidir. Yazılar 3500 kelimeyi geçmemelidir. Yazıda en çok 6 tablo veya figür olmalıdır. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Olgu sunumu: Olgu sunumlarında giriş bölümü, olguların tanımı, tartışma ve kaynaklar bölümü yer almalıdır. Yazı 3000 kelimeyi geçmemelidir. Klinik veya kuramsal eğitim yönünden yararlı görülen tipik veya az görülen olguların kaynak sayısının 30 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir. Tablo veya figür sayısı en fazla 2 olmalıdır.

Bakış Açıları: Bu yazılarda giriş bölümü ile mesleği etkileyen tartışmalı veya tartışılmalı konulara ilişkin deneyime dayalı görüşler literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Pratik Psikoterapi: Bu yazılarda giriş bölümü ile psikoterapi uygulaması ile ilgili bilgiler literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Yorumlar: Giriş bölümü ile tartışılan makalenin özellikleri literatür eşliğinde tartışılmalıdır. Yazı 2500 kelimeyi geçmemelidir. Kaynak Sayısı 20'yi geçmemelidir. Tablo veya figür sayısı 2'den fazla olmamalıdır.

Mektup: Dergide yer alan değişik konularda tartışma forumu oluşturulabilecek görüşler mektup bölümünde yer almaktadır. Yazı 500 kelimeyi geçmemelidir.

Çeviri, kitap ve tez tanıtımı: Çeviri, kitap ve tez tanıtımları kısa olmalı, çeviri yazılarının ve tezin bir özgün kopyası gönderilmelidir. Yazı 500 kelimeyi geçmemelidir.

Teşekkür: Teşekkür yazısı katkı koyan bireylere veya çalışmayı destekleyen fon ve kuruluşlara varsa eklenebilir.

Kaynaklar: Dergide makale içi atıflar ve kaynakça uluslararası APA formatına göre gösterilmelidir. Ayrıntılı bilgi için web sayfasında Kaynaklar bölümüne bakınız.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Tek yazarlı kaynak;

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak;

(Sayiner ve Demirci, 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak;

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambone ve Welch 2000, s. 12-13) Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak;

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Kitap Örneği

Karasar, N. (1995). Araştırmalarda rapor hazırlama (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Kitap Çevirisi

Mucchielli, A. (1991). Zihniyetler (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme. Ankara: Total Bilişim.

d) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien, A. (2014). Music: An appreciation. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), New cultural studies: Adventures in theory (pp. 220-237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi. M. Zencirkıran (Ed.), Örgüt sosyolojisi kitabı içinde (s. 233-263). Bursa: Dora Basım Yayın.

Makale

a) Makale

Granqvist, P. ve Kirkpatrick, L. A. (2004). Religious conversation and perceived childhood attachment: a meta-analysis, The International Journal for the Psychology of Religion, 14(4), 223-250.

b) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Rodriguez, E.M., Dunn, M.J., Zuckerman, T., Hughart, L., Vannatta, K., Gerhardt, C.A., Saylor, M., Schuele, C.M. ve Compas, B.E. (2011). Mother-child communication and maternal depressive symptoms in families of children with cancer: integrating macro and micro levels of analysis. Journal of Pediatric Psychology, 38 (7), 732-743

Tez, Sunum, Bildiri

a) Tezler

Karaaziz, M. (2017). Kıbrıs ve Türkiye Doğumlu Kumar Bağımlılarının Kumar Oynama Nedenlerinin ve Kültürlenme Tutum Farklılıklarının Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa-KKTC.

b) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Tablolar ve Şekiller:

Tablolar tek satır aralıklı olarak ayrı bir sayfaya yazılmalıdır. Her tablonun üstünde numarası ve açıklayıcı bilgi olmalıdır. Tabloda kısaltmalara yer verilmişse bu kısaltmaların açılımı alt yazı şeklinde tablonun altında ve alfabetik sıraya göre yer almalıdır. Daha önce basılmış veya elektronik olarak yayınlanmış tablolardan yararlanıldığında hem yazarı hem de basım evinden yazılı izin alınmalıdır ve bu, dergi editörlüğüne faks veya posta ile gönderilmelidir.

Tablo içerisinde enlemesine ve boylamasına çizgiler kullanılmamalı, sadece üst ve altına düz çizgi çizilmelidir.

Makalelerde yer alan görseller ve nota örnekleri kısa açıklamalarıyla birlikte ortalananmış olarak Şekil/Tablo 1. ... şeklinde numaralandırılmalıdır. Tüm görseller, baskıda çözünürlük problemi olmaması için minimum 300 dpi çözünürlükte ve JPG formatında ayrıca gönderilmelidir. Metin içerisindeki yerleştirmeler, gerektiğinde sayfa düzenine göre değiştirilebilirler.

Tablo, grafik, şekil ve fotoğraflar altıdan çok olmamalı, ayrı bir sayfaya konmalı, yazıdaki yeri belirtilmelidir. Arabik rakamlar ve ondalıklarda nokta kullanılmamalıdır.

Makale Gönderme:

Makale gönderimleri dergi park sistemi üzerinden olup aşağıda verilmiştir;

Link: <https://dergipark.org.tr/tr/>

KÖR HAKEMLİK VE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Kör hakemlik, bilimsel yayınların en yüksek kalite ile yayınlanması için uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem, bilimsel çalışmaların nesnel (objektif) bir şekilde değerlendirilme sürecinin temelini oluşturmaktadır ve birçok bilimsel dergi tarafından tercih edilmektedir. Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi gönderilen tüm çalışmalar aşağıda belirtilen aşamalara göre körleme yoluyla değerlendirilmektedir.

Körleme Hakemlik Türü:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi, tüm çalışmalarında değerlendirme sürecinde çifte körleme yöntemini kullanmaktadır.

Çift körleme yönteminde çalışmaların yazar ve hakem kimlikleri gizlenmektedir.

İlk Değerlendirme Süreci:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi gönderilen çalışmalar ilk olarak editörler tarafından değerlendirilir. Bu aşamada, derginin amaç ve kapsamına uymayan, Türkçe ve İngilizce olarak dil ve anlatım kuralları açısından zayıf, bilimsel açıdan kritik hatalar içeren, özgün değeri olmayan ve yayın politikalarını karşılamayan çalışmalar reddedilir. Reddedilen çalışmaların yazarları, gönderim tarihinden itibaren en geç bir ay içinde bilgilendirilir. Uygun bulunan çalışmalar ise ön değerlendirme için çalışmanın ilgili olduğu alana yönelik bir alan editörüne gönderilir.

Ön Değerlendirme Süreci:

Ön değerlendirme sürecinde alan editörleri çalışmaların, giriş ve alan yazın, yöntem, bulgular, sonuç, değerlendirme ve tartışma bölümlerini dergi yayın politikaları ve kapsamı ile özgülük açısından ayrıntılı bir şekilde inceler. Bu inceleme sonucunda uygun bulunmayan çalışmalar en geç dört hafta içerisinde alan editörü değerlendirme raporu ile iade edilir. Uygun bulunan çalışmalar ise hakemlendirme sürecine alınır.

Hakemlendirme Süreci:

Çalışmalar içeriğine ve hakemlerin uzmanlık alanlarına göre hakemlendirilir. Çalışmayı inceleyen alan editörü, Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi hakem havuzundan uzmanlık alanlarına göre en az iki hakem önerisinde bulunur veya çalışmanın alanına uygun yeni hakem önerilebilir. Alan editöründen gelen hakem önerileri editörler tarafından değerlendirilir ve çalışmalar editörler tarafından hakemlere iletilir. Hakemler değerlendirdikleri çalışmalar hakkındaki hiçbir süreci ve belgeyi paylaşmayacakları hakkında garanti vermek zorundadır.

Hakem Raporları:

Hakem değerlendirmeleri genel olarak çalışmaların; özgünlük, kullanılan yöntem, etik kurallara uygunluk, bulguların ve sonuçların tutarlı bir şekilde sunumu ve literatür açısından incelenmesine dayanmaktadır. Bu inceleme aşağıdaki unsurlara göre yapılır:

Giriş ve literatür: değerlendirme raporu çalışmada ele alınan problemin sunumu ve amaçları, konunun önemi, konuyla ilgili literatür kapsamı, güncelliği ve çalışmanın özgünlüğü hakkında görüş içerir.

Yöntem: değerlendirme raporu, kullanılan yöntemin uygunluğu, araştırma grubunun seçimi ve özellikleri, geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili bilgilerin yanı sıra veri toplama ve analiz süreci hakkında görüş içerir.

Bulgular: değerlendirme raporu, yöntem çerçevesinde elde edilen bulguların sunumu, analiz yöntemlerinin doğruluğu, araştırmanın amaçları ile erişilen bulguların tutarlılığı, ihtiyaç duyulan tablo, şekil ve görsellerin verilmesi, kullanılan testlerin kavramsal açıdan değerlendirilmesine yönelik görüşler içerir.

Değerlendirme ve tartışma: değerlendirme raporu, bulgulara dayalı olarak konunun tartışılması, araştırma sorusuna/larına ve hipoteze/lere uygunluk, genellenebilirlik ve uygulanabilirlik ile ilgili görüş içerir.

Sonuç ve öneriler: değerlendirme raporu literatüre katkı, gelecekte yapılabilecek çalışmalara ve alandaki uygulamalara yönelik öneriler hakkında görüş içerir.

Stil ve anlatım: değerlendirme raporu, çalışma başlığının içeriği kapsamı, Türkçe'nin kurallara uygun kullanımı, gönderme ve referansların Dergi yayın ilkeleri başlığı altındaki örneklerle doğrultusunda tam metnin diline uygun verilmesi ile ilgili görüş içerir.

Genel değerlendirme: değerlendirme raporu çalışmanın bir bütün olarak özgünlüğü, literatüre ve alandaki uygulamalara sağladığı katkı hakkında görüş içerir.

Değerlendirme sürecinde hakemlerin çalışmanın tipografik özelliklerine göre düzeltme yapmaları beklenmemektedir.

Hakem Değerlendirme Süreci:

Hakem değerlendirme süreci için hakemlere verilen süre 3 haftadır. Hakemlerden veya uzman yayın kurulu üyesinden gelen düzeltme önerilerinin yazarlar tarafından 3 hafta içerisinde tamamlanması zorunludur. Hakemler bir çalışmanın düzeltmelerini inceleyerek uygunluğuna karar verebilecekleri gibi gerekliyse birden çok defa düzeltme talep edebilir.

Değerlendirme Sonucu:

Hakemlerden gelen görüşler, alan editörü tarafından en geç iki (2) hafta içerisinde incelenir. Bu inceleme sonucunda alan editörü çalışmaya ilişkin nihai kararını editörlere iletir.

Yayın Kurulu Kararı:

Editörler, alan editörü ve hakem görüşlerine dayanarak çalışma ile ilgili yayın kurulu görüşlerini hazırlar. Hazırlanan görüşler editör tarafından alan editörü ve hakem önerileri ile birlikte en geç 1 hafta içerisinde yazar(lar)a iletilir. Bu süreçte olumsuz görüş verilen çalışmalar intihal denetimi talep edilmeksizin iade edilir. Olumlu görüş verilen çalışmalar için son karar, intihal denetim raporları sonuçlarına göre verilir.

Yayın Değerlendirme Süreci:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'ne gönderilen çalışmaların yayın değerlendirme sürecinin yaklaşık 3 ay içerisinde sonuçlandırılması öngörülmektedir. Ancak, hakem ya da editörlerin yazar(lar)dan düzeltme istedikleri tarih ile yazar(lar)ın düzeltmeleri tamamladıkları tarih arasındaki süre, bu 3 aylık süreye dahil edilmemektedir.

Değerlendirme Sonucuna İtiraz Etme:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nde değerlendirme sonucuna, yazar (lar)ın itiraz etme hakkı saklıdır. Yazar(lar), çalışmalarını için yapılan değerlendirme sonucu görüş ve yorumlara ilişkin itiraz gerekçelerini bilimsel bir dille ve dayanaklarını referans göstererek "mehmet.cakici@neu.edu.tr" adresine e-postayla iletmelidir. Yapılan itirazlar editörler tarafından en geç bir ay içerisinde incelenerek (Çalışmanın hakemlerine yapılan itirazlar hakkında görüş talep edilebilir) yazar (lar)a olumlu veya olumsuz dönüş sağlanır. Yazar (lar)ın değerlendirme sonucuna itirazları olumlu bulunması durumunda, yayın kurulu çalışmanın konu alanına uygun yeni hakemlendirme yaparak değerlendirme sürecini yeniden başlatır.

Atf ve Kaynakça Denetimi:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi yayın etiğine göre, makalelere atıfların doğru ve eksiksiz verilmesi zorunludur. Yazarlar tamamen orijinal eserler yazdıklarından ve yazarlar başkalarının eserlerini ve / veya sözlerini kullanmışlarsa, bunun uygun şekilde alıntılanmış ve ya alıntı yapıldığından emin olmalıdırlar. Bu denetim, önce değerlendirme sırasında hakemlerce, sonra benzerlik-intihal (iThenticate) programı sonucuna göre editörlerce yapılır. Tüm çalışmalar intihal raporu intihal.net üzerinden de kontrol edilmektedir.

Makalenin Erken Görünümü ve Yayınlanması:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nde sayfa düzenlemesi yapılan makaleler elektronik ortamda "Erken Görünüm" başlığı altında Dijital Nesne Kimlik Numarası (Digital Object Identifier, DOI) verilerek yayınlanır. Erken görünümdeki makaleler dergide yayımlanırken gerekli olduğunda küçük düzenlemeler yapılabilir. Erken görünümdeki makaleler sırası geldiğinde Editörler Kurulu'nun belirlediği cilt ve sayıya, üzerindeki "ERKEN GÖRÜNÜM" filigranı kaldırılarak yayımlanır. Elektronik dergi yayımlandıktan sonra, aynı ay içerisinde aynı makalelerin yer aldığı Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nin basılı hali de yayınlanır.

Arşivleme:

Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi'nde yayımlanan makalelere ilişkin veriler ve tam metinler .pdf olarak TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK, OCLC WorldCat ve EBSCOhost dijital arşivleme sunucusunda yayımlanmaktadır (<https://dergipark.org.tr/en/pub/EASSdergisi/archive>), (<https://www.worldcat.org/>) erişime kapalı bir şekilde saklanır ve arşivlenir (LOCKSS; <https://dergipark.org.tr/en/pub/EASSdergisi/lockss-manifest>).

Kalite Standartları Hakkında EASE Açıklaması

Avrupa Bilim Editörleri Birliği, tüm editörleri COVID-19 hakkındaki araştırma raporlarının gerekli standartları karşılamasını ve üzerinde anlaşılabilir yönergelere uymasını ve tüm sınırlılıkların açıkça belirtilmesini sağlamaya teşvik eder. EASE üyeleri COVID-19 pandemisi ile ilgili birçok çalışmada kötü raporlama standartlarına dikkat çekmiştir. Enfekte hastaları tedavi etmek ve koronavirüsün yayılmasını sınırlamak için tıbbi ve halk sağlığı önlemlerinin başarılı olması, yüksek kaliteli kanıtlara bağlıdır. EASE, pandemi ile ilgili verilerin toplanmasına ve yayımlanmasına dahil olan herkesi etik yönergelere uymaya ve standart raporlama yönergelerine (bkz. www.equator-network.org), örneğin klinik araştırmalar için CONSORT'a ve

epidemiyolojik çalışmalar için STROBE'ye bağlı kalmaya davet etmektedir.

Demografik veriler tüm bireylerin yaş ve cinsiyetini içermeli ve cinsiyet ve toplumsal cinsiyet hakkındaki verilerin tam ve doğru bir şekilde raporlanmasını sağlamak için SAGER yönergelerini takip etmelidir. Mümkün olduğunda verilerin tam ve açık olarak paylaşılmasını teşvik ediyoruz.

Kriz zamanlarında, gerekli tüm verilerin elde edilmesinin her zaman mümkün olmayabileceğini ve zorunlu olarak raporlamanın kısıtlanabileceğini kabul ediyoruz. Yanlış yorumlardan kaçınmak ve aynı zamanda bilgilerin hızlı bir şekilde paylaşılmasını kolaylaştırmak için, editörleri yazarların araştırmalarına bir sınırlama bildirimini eklemeye teşvik ediyoruz. Bu, okuyucuları bilgilendirecek ve yayınlanan herhangi araştırmaların kullanılabilirliğini güçlendirecektir.

Buna ek olarak, her zaman yüksek dil standartlarını savunurken, önemli araştırmaların hızlı bir şekilde yayılmasını kolaylaştırmak amacıyla, yayınlanmış araştırmanın anlaşılabilir olmasını sağlamak ve yazarlar üzerinde katı dil gereklilikleri uygulamamak için, editöryal katılımı sınırlamanın gerekli olabileceğini kabul ediyoruz.

İlgili bildiriye <https://ease.org.uk/publications/ease-statements-resources/ease-statement-on-quality-standards/web> adresinden ulaşılabilir.

KIBRIS RUH SAĞLIĞI ENSTİTÜSÜ

- ✓ NAADAC (ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI TERAPİSTİ EĞİTİMİ)
- ✓ POZİTİF PSİKOTERAPİ -TEMEL VE MASTER EĞİTİMİ
 - ✓ PSİKODRAMA EĞİTİMİ
 - ✓ SPOR PSİKOLOJİSİ EĞİTİMİ
- ✓ TERAPİDE KLİNİK GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ ADLİ PSİKOLOJİ EĞİTİMİ
 - ✓ ÇOCUK DİKKAT TESTLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ YAŞAM BECERİLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ YÖNETİM BECERİLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ BEDEN DİLİ EĞİTİMİ
- ✓ MOTİVASYONAL GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ

Adres: Meriç Sokak, No: 22, Kumsal-Lefkoşa-KKTC

Tel: +90 533 889 19 21

Koordinatör: Kübra ÖZSAT (ozsatk@gmail.com) - Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ebru ÇAKICI (ebru.cakici@neu.edu.tr)

Websitesi: www.ruhsagligienstitusu.com

European Archives of Social Sciences
Avrupa Sosyal Bilimler Arşivleri Dergisi